

Praktinis vaiko interesų užtikrinimo tarptautinės apsaugos sistemoje vadovas

Praktinis vaiko interesų užtikrinimo tarptautinės apsaugos sistemoje vadovas

2026 m. kovo mėn.

2022 m. sausio 19 d. Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO) tapo Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA). Visos nuorodos į EASO, EASO leidinius ir įstaigas turėtų būti suprantamos kaip nuorodos į EUAA.

Rankraštis baigtas rengti 2026 m. vasario mėn.

Antrasis leidimas

Nei Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), nei joks EUAA vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už šios informacijos naudojimą.

Liuksemburgas, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2026 m.

Print ISBN 978-92-9418-737-6 doi:10.2847/2628681 BZ-01-26-026-LT-C

PDF ISBN 978-92-9418-736-9 doi:10.2847/2734703 BZ-01-26-026-LT-N

© Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), 2026

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso EUAA, gali reikėti gauti tiesioginį atitinkamų teisių turėtojų leidimą. EUAA nepriklauso šių elementų autorių teisės:

— Viršelio nuotrauka: #1236374223, ©Adobe Stock, 2026.

— 23 psl.: piktogramos © EUAA

Apie vadovą

Kodėl parengtas šis vadovas? Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros (EUAA) misija – palengvinti ir remti Europos Sąjungos valstybių narių ir asocijuotųjų Šengeno šalių (ES+ šalių ⁽¹⁾) veiklą įgyvendinant bendrą Europos prieglobsčio sistemą (BEPS). Atsižvelgdama į savo bendrą tikslą skatinti veiksmingą BEPS įgyvendinimą ir kurti sąlygas konvergencijai, EUAA rengia bendrus veiklos standartus ir rodiklius, gaires ir praktinius dokumentus.

Kaip buvo rengiamas šis vadovas? Šį vadovą parengė įvairių sričių EUAA ekspertai. Vertingą indėlį suteikė Europos Komisija, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiojo komisaro biuras (UNHCR) ir UNICEF ⁽²⁾. Praktinio vadovo projektą rengė EUAA kartu su patariamąja ekspertų darbo grupe, kurią sudarė Danijos imigracijos tarnybos atstovė (Helle Andersen, specialioji patarėja), „SolidarityNow“ atstovė (Domniki Georgopoulou, programų plėtros vadovė), „METAdrasi“ atstovė (Eudokia Efcharis Grillaki, vyresnioji vaiko apsaugos ekspertė), „Nidos“ atstovė (Kaat Hogendoorn, teisinė patarėja), Tarptautinės migracijos organizacijos atstovas (TMO) (Stylianos (Stelios) Arvanitidis, vyresnysis apsaugos specialistas), „Save the Children“ atstovė (Federica Toscano, vyresnioji advokatavimo patarėja, „Children on the move“). Prieš baigiant rengti šį vadovą, per EUAA Pažeidžiamumo ekspertų tinklą dėl jo buvo konsultuojamasi su visomis ES+ šalimis. EUAA valdančioji taryba šį vadovą patvirtino 2026 m. kovo mėn.

Kas turėtų naudotis šiuo vadovu? Šis vadovas pirmiausia skirtas priėmimo pareigūnams, PMVR pareigūnams, prieglobsčio prašymus nagrinėjantiems pareigūnams, pokalbių vedėjams, globėjams, sprendimus priimantiems, vaiko apsaugos tarnybų ar prieglobsčio institucijoms talkinantiems specialistams. Jis taip pat aktualus politikos formuotojams, dirbantiems nacionalinėse sprendimus priimančiose institucijose, atsakingose už prieglobsčio prašymų vertinimą ir nagrinėjimą. Be to, šis vadovas yra vertingas informacijos šaltinis kokybės užtikrinimo pareigūnams, teisės konsultantams, antrosios instancijos institucijoms ir kitiems vaiko apsaugos ir teisinio atstovavimo specialistams, dirbantiems ES tarptautinės apsaugos srityje.

Kaip naudotis šiuo vadovu? Sudarant šį vadovą pirmiausia išdėstytos praktinės, nuoseklios rekomendacijos dėl vaiko interesų principo integravimo į prieglobsčio procedūras ir priėmimo procesus. Apibrėžtos pagrindinės teisinės sistemos, procedūrinės garantijos ir veiklos aspektai, į kuriuos būtina atsižvelgti, kad priimant sprendimus būtų vadovaujama iš vaiko teisėms ir atsižvelgiama į vaiko aplinkybes.

Šį vadovą galima naudoti kartu su [Interesų vertinimo forma](#), papildoma vaiko, dalyvaujančio prieglobsčio ir priėmimo procese, interesų vertinimo ir užtikrinimo priemone. Prieduose pateikiama papildoma informacinė medžiaga, skirta padėti institucijoms įgyvendinti nuoseklias ir veiksmingas vaiko apsaugos priemones.

⁽¹⁾ 27 ES valstybės narės, taip pat Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija.

⁽²⁾ Pažymėtina, kad parengtame vadove išdėstyta pozicija nebūtinai sutampa su UNHCR arba UNICEF pozicijomis.

Kaip šis vadovas susijęs su nacionalinės teisės aktais ir praktika?

Praktiniame vadove pateikiamos bendro pobūdžio rekomendacijos, kuriomis gali būti naudojamos kaip orientyru arba pavyzdžiu atnaujinant ir (arba) tobulinant konkrečias standartines nacionalinio lygmens su vaikais susijusias veiklos procedūras. Tai – privalomos teisinės galios neturintis konvergencijos dokumentas.

Kaip šis vadovas yra susijęs su kitais EUAA dokumentais? EUAA *Practical guide on the best interests of the child in the framework of international protection* (Praktinis vaiko interesų užtikrinimo tarptautinės apsaugos sistemoje vadovas) turėtų būti naudojamas kartu su kitais parengtais praktiniais vadovais ir dokumentais. Visi EUAA praktiniai dokumentai yra skelbiami viešai EUAA interneto svetainėje <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

Atsakomybės ribojimo pareiškimas

Šis vadovas parengtas nepažeidžiant principo, kad tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gali autoritetingai aiškinti ES teisę.

Pasibaigus pradiniam Pakto įgyvendinimo etapui, šis dokumentas pagal poreikius gali būti atnaujintas.

Turinys

Santrumpų sąrašas.....	6
1. Įžanga.....	8
1.1. Terminologija.....	9
2. Vaiko interesų samprata.....	12
2.1. Paktas ir vaiko interesų principo taikymas	14
2.1.1. Interesų vertinimas.....	18
2.1.2. Daugiadalykis požiūris ir integruota vaiko apsaugos sistema	23
3. Vaiko interesai atliekant tikrinimą.....	29
3.1. Vaiko interesų principo taikymas atliekant tikrinimą.....	31
4. Vaiko interesų principo taikymas per prieglobsčio procedūrą.....	34
4.1. Vaiko interesų principo taikymas per prieglobsčio procedūrą	35
4.1.1. Prašymo pateikimas.....	35
4.1.2. Registracija ir prieglobsčio prašymo pateikimas	36
4.1.3. Asmeninis pokalbis ir prašymo nagrinėjimas.....	42
4.1.4. Neigiamo sprendimo apskundimas.....	46
5. Vaiko interesai, kaip prieglobsčio ir migracijos valdymo dalis.....	51
5.1. Bendra migracijos valdymo sistema	51
5.2. Aiškos taisyklės dėl atsakingos valstybės narės nustatymo	51
5.3. Aktualios procedūrinės garantijos pagal PMVR.....	55
5.3.1. Interesų vertinimas pagal PMVR	57
6. Vaiko interesai vykdant priėmimo procedūras.....	62
6.1. Vaiko interesų samprata pagal PSD (2024 m.).....	62
6.2. Vaiko interesų principo taikymas per priėmimo procesą	63
6.2.1. Būstas, sveikata ir švietimas.....	65
6.3. Papildomos apsaugos priemonės, taikomos nelydimiems vaikams priėmimo sistemoje	66
6.4. Sulaikymas ir sulaikymo alternatyvos	70
Priedai	74
I priedas. Asmeninis pokalbis dėl prieglobsčio su vaiku	74
II priedas. Apsaugos priemonės ir atskaitomybė.....	76
III priedas. Vaiko interesų vertinimas nustatant amžių	80
IV priedas. Vaikams specialiai pritaikytos pagalbos teikimo priėmimo centruose vadovaujantis vaiko interesų principu pavyzdžiai	82
V priedas. Vaiko interesų vertinimo forma	84

Santrumpų sąrašas

Santrumpa	Apibrėžtis
BEPS	Bendra Europos prieglobsčio sistema
ES	Europos Sąjunga
ES chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
ES+ šalys	ES valstybės narės, Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija ir Šveicarija.
EUAA	Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra
IKŠ	informacija apie kilmės šalį
IV	interesų vertinimas
Konvencija dėl pabėgėlių statuso	1951 m. Konvencija dėl pabėgėlių statuso ir jos 1967 m. protokolai (ES prieglobsčio teisės aktuose ir ESTT vadinama Ženevos konvencija)
Nelydimas vaikas	Sąvoka „nelydimas vaikas“ vartojama kaip sinonimas sąvokai „nelydimas nepilnametis“ ir reiškia vaiką (nepilnametį), kuris į ES+ valstybių teritoriją atvyksta nelydimas pagal atitinkamos valstybės teisę ar praktiką už jį atsakingo suaugusio asmens, ir tokiu laikomas tol, kol juo nepradeda faktiškai rūpintis toks (suaugęs) asmuo. Ši sąvoka reiškia ir vaiką (nepilnametį), kuris liko be palydos po atvykimo į ES+ šalių teritoriją ⁽³⁾ . Šia sąvoka taip pat vadinami atskirti vaikai, t. y. vaikai, lydimi giminių arba kitų suaugusių šeimos narių, kurie nėra jų tėvai ar teisėti globėjai
PMVR	Prieglobsčio ir migracijos valdymo reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1351 dėl prieglobsčio ir migracijos valdymo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1147 ir (ES) 2021/1060 bei panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 604/2013
PPR	Prieglobsčio procedūros reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1348, kuriuo Sąjungoje nustatoma bendra tarptautinės apsaugos procedūra ir panaikinama Direktyva 2013/32/ES

⁽³⁾ PPR 3 straipsnio 7 punktas ir PR 3 straipsnio 11 punktas.

Santrumpa	Apibrėžtis
PR	Priskyrimo reglamentas – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1347 dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo pabėgėlių arba papildomą apsaugą galinčių gauti asmenų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio standartų, kuriuo iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2003/109/EB ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES
PSD (2024 m.)	Priėmimo sąlygų direktyva – 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1346, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo
UNHCR	Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras
Valstybės narės	ES valstybės narės
VI	vaiko interesai
VTK	Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija

1. Įžanga

Vaikai, įskaitant vaikus, atvykstančius be tėvų ar įprastų globėjų, sudaro neatskiriamą į Europą atvykstančių ir tarptautinės apsaugos prašančių asmenų dalį. Tokių vaikų aplinkybės, poreikiai ir siekiai būna labai skirtingi. Kad prieglobsčio sistema būtų sąžininga ir veiksminga, itin svarbu tinkamai suprasti ir atsižvelgti į jų poreikius.

ES lygmeniu Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 3 straipsnio 3 dalyje nustatytas Sąjungos tikslas – **skatinti vaiko teisių apsaugą** ⁽⁴⁾. Šis bendras tikslas vėliau išplėtotas žemesnės kategorijos teisės aktuose, pavyzdžiui, 2017 m. Komisijos komunikate dėl vaikų migrantų apsaugos ⁽⁵⁾, kuriame pabrėžiami vaiko interesai. 2024 m. Komisija taip pat parengė „Rekomendacijas dėl integruotųjų vaiko apsaugos sistemų kūrimo ir stiprinimo atsižvelgiant į vaiko interesus“ ⁽⁶⁾, kurios taip pat gali būti svarbios įgyvendinant Paklą.

Keliose ES direktyvose ir reglamentuose, įskaitant **Migracijos ir prieglobsčio paklą** ⁽⁷⁾, pabrėžiamos vaikams taikomos garantijos ir apsauga, o valstybės narės įpareigojamos pirmiausia vadovautis vaiko interesų principu.

2022 m. birželio mėn. Europos Sąjungos Taryba priėmė **išvadas dėl vaiko teisių** ⁽⁸⁾, kuriose ypatingas dėmesys skiriamas **vaikų teisių apsaugai per krizes** ar nepaprastąsias situacijas, o valstybės narės raginamos gerinti tokių vaikų apsaugą.

Europos Sąjunga dar labiau sustiprino vaikams migrantams taikomą savo sistemą – priėmė įvairius papildomus teisės aktus, politiką ir iniciatyvas, tarp jų – 2024 m. gegužės mėn. priėmė peržiūrėtą Direktyvą dėl kovos su prekyba žmonėmis ⁽⁹⁾, taip pat patvirtino bendresnę ES politiką, skirtą vaikų gerovei didinti ir apsaugos sistemų koordinavimui stiprinti.

Be tiesioginės apsaugos ir procedūrinių garantijų, ES teisės aktuose vis labiau pripažįstama, kad nuolatinę paramą vaikams svarbu užtikrinti per visą prieglobsčio procesą ir jam pasibaigus. Ši parama apima vaikų socialinės įtraukties ir ilgalaikės integracijos skatinimą, atsižvelgiant į vaiko interesus.

⁽⁴⁾ Europos Sąjungos sutarties konsoliduota redakcija, OL C 326/17, 2012 m. spalio 26 d., 3 straipsnis, <https://link.europa.eu/xgcjkM>.

⁽⁵⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Vaikų migrantų apsauga“, COM/2017/0211 *final*, 2017 m. balandžio 12 d., <https://link.europa.eu/HD7bdY>.

⁽⁶⁾ Komisijos rekomendacija (ES) 2024/1238 dėl integruotųjų vaiko apsaugos sistemų kūrimo ir stiprinimo atsižvelgiant į vaiko interesus. Konkrečios vaikų migrantų apsaugos priemonės, 55–58 punktai <http://data.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj>.

⁽⁷⁾ Europos Komisijos Migracijos ir vidaus reikalų generalinis direktoratas, Migracijos ir prieglobsčio paklas, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽⁸⁾ Žr. ES Taryba, 2022 m. birželio 9 d. pranešimas spaudai „Taryba priėmė išvadas dėl vaiko teisių“, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/09/council-adopts-conclusions-rights-child/>.

⁽⁹⁾ 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1712, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj>.

Šiuo atžvilgiu integracijos priemonių svarba aiškiai pabrėžiama Priėmimo sąlygų direktyvos (PSD (2024 m.)) ⁽¹⁰⁾ 52 konstatuojamojoje dalyje, o Integracijos ir įtraukties veiksmų plane (2021–2027 m.) ⁽¹¹⁾ siūlomos konkrečios priemonės, skirtos padėti įveikti su integracija susijusius iššūkius.

Visi šie procesai rodo, kad siekiant užtikrinti visų vaikų apsaugą ir saugumą Sąjungoje, būtina toliau stiprinti **vaiko apsaugos sistemas** taikant **integruotą bylų valdymo** sistemą ir gerinant **bendradarbiavimą bei koordinavimą** tarp įvairių suinteresuotųjų subjektų.

Apibendrinant pažymėtina, kad 2026 m. birželio mėn. įsigaliojusiame **Migracijos ir prieglobsčio pakte** numatytais keliais tarpusavyje susijusiais teisėkūros elementais nustatytos išsamios migracijos valdymo taisyklės ir sukurta bendra Europos prieglobsčio sistema, kuriomis siekiama užtikrinti teisingą ir veiksmingesnį migracijos valdymą ⁽¹²⁾.

1.1. Terminologija

ES prieglobsčio ir migracijos teisės aktuose vartojamomis sąvokomis „**vaikas**“ ir „**nepilnametis**“ apibūdinamas bet kuris **jaunesnis nei 18 metų** asmuo. Tačiau šiame vadove, remiantis tarptautinės teisės vaiko interesų principu, kylančiu iš Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos (VTK) ⁽¹³⁾, pirmenybė teikiama sąvokai „vaikas“.

Prieglobsčio prašantys vaikai gali atvykti su globėjais (tokie vaikai vadinami **lydimais vaikais**), tačiau gali atvykti ir vieni. **Nelydimu vaiku** vadinamas nepilnametis, kuris atvyksta į valstybės narės teritoriją be už jį pagal atitinkamos valstybės narės teisę arba praktiką atsakingo asmens, ir tokiu laikomas tol, kol juo nepradedama faktiškai rūpintis toks suaugęs asmuo, įskaitant nepilnamečius, kurie netenka lydinčio asmens po atvykimo į valstybės narės teritoriją ⁽¹⁴⁾. Pagal ES prieglobsčio *acquis* **atskirti vaikai** priskiriami prie nelydimų vaikų kategorijos.

Kalbant apie **šeimos narius**, Pakte daugiausia dėmesio skiriama teisės aktams dėl pagrindinių šeimos narių, pavyzdžiui, sutuoktinio ar nesantuokinio partnerio (pagal valstybės narės teisės aktus ar praktiką) bei poros nepilnamečių ar pilnamečių išlaikomų vaikų ⁽¹⁵⁾. Kalbant apie

⁽¹⁰⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1346, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L, 2024/1346, 2024 05 22), <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj>.

⁽¹¹⁾ 2020 m. lapkričio 24 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2027 m. Integracijos ir įtraukties veiksmų planas“, COM(2020) 758 final, <https://link.europa.eu/j4RGjh>.

⁽¹²⁾ Europos Komisijos Migracijos ir vidaus reikalų generalinis direktoratas, „Klausimai ir atsakymai dėl Migracijos ir prieglobsčio paktą“, <https://link.europa.eu/ntqVbf>.

⁽¹³⁾ JT Generalinė Asamblėja, *Vaiko teisių konvencija*, Jungtinės Tautos, sutarčių rinkinys, 1 577 tomas, p. 3, 1989 m. lapkričio 20 d. <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽¹⁴⁾ Reglamento (ES) 2024/1356 (Tikrinimo reglamentas) 2 straipsnio 11 punktas, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>, Reglamento (ES) 2024/1348 (PPR) 3 straipsnio 7 punktas, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj>, Reglamento (ES) 2024/1351 (PMVR) 2 straipsnio 11 punktas, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj>, PSD (2024 m.) 2 straipsnio 5 punktas.

⁽¹⁵⁾ Dėl išsamesnės informacijos taip pat žr. Direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą 9 konstatuojamąją dalį, <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/86/oj>, PMVR 2 straipsnio 8 dalies a, b, c ir d punktus, PSD (2024 m.) 2 straipsnio 3 dalies a ir b punktus.

nelydimus vaikus, valstybės narės turėtų imtis tinkamų priemonių, kad nustatytų bet kokius šeimos narius, brolius, seseris ar giminaičius, esančius valstybių narių teritorijoje, bet kartu turėtų saugoti vaiko interesus ⁽¹⁶⁾.

JT Vaiko teisių komitetas nurodo, kad šeimą gali sudaryti biologiniai tėvai, įtėviai ar globėjai, broliai, seserys arba, jei taikytina, sutuoktinis, taip pat išplėstinės šeimos ar bendruomenės nariai ⁽¹⁷⁾.

Šiame vadove **šeima** vadinami **biologiniai tėvai, artimi giminaičiai, vykdančios tėvų pareigas**, arba **asmenys, teisiškai įgalinti** rūpintis nepilnamečiu (pvz., įtėviai) ⁽¹⁸⁾. Kai kalbama apie nelydimus vaikus, tai gali būti jų tėvai, broliai, seserys ar kiti giminaičiai ⁽¹⁹⁾.

Kiekvienas nelydimas vaikas turi teisę turėti **globėją** ⁽²⁰⁾ arba **atstovą** ⁽²¹⁾. Teisės aktuose sąvokos „atstovas“ ir „globėjas“ vartojamos kaip sinonimai. Jomis apibūdinamas paskirtas **kvalifikuotas nepriklausomas asmuo**, kuris yra atsakingas už atstovavimą vaikui ir veikimą vaiko vardu, siekiant apsaugoti vaiko interesus ir bendrą gerovę. Dėl nuoseklumo šiame vadove vartojama sąvoka „globėjas“. Laikinai paskirtas asmuo ⁽²²⁾ vadinamas „asmeniu, tinkamu laikinai vykdyti atstovo pareigas“.

Tokio kvalifikuoto nepriklausomo asmens paskyrimas yra itin svarbus siekiant užtikrinti visapusišką vaiko apsaugą. **Vaiko apsaugos sistemoje** imamasi atitinkamų priemonių ir rengiamos strategijos, kaip **užkirsti kelią žalai** vaikams, jei aktualu, leidžiančios laiku imtis **į vaiką orientuotų ir jo poreikiais pagrįstų** reagavimo priemonių, kai vaikas atsiduria

⁽¹⁶⁾ PMVR 23 ir 25 straipsniai.

⁽¹⁷⁾ JT Vaiko teisių komiteto 2005 m. *Bendrasis komentaras Nr. 6 (2005) „Dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje“*, CRC/GC/2005/6, <https://digitallibrary.un.org/record/566055?v=pdf>.

⁽¹⁸⁾ Išsamesnės informacijos taip pat pateikiama Direktyvos 2003/86/EB, žr. 15 išnašą, 9 konstatuojamojoje dalyje, PMVR 2 straipsnio 8 dalies a, b, c ir d punktuose, PSD (ES) 2 straipsnio 3 dalies a ir b punktuose.

⁽¹⁹⁾ Taip pat žr. PMVR 2, 23 ir 25 straipsnius.

⁽²⁰⁾ Pagal Priskyrimo reglamento 3 straipsnio 18 punktą „globėjas – fizinis asmuo ar organizacija, įskaitant kompetentingų institucijų paskirtą valdžios instituciją, įgalinti padėti ir atstovauti nelydimam nepilnamečiui ir, jei taikytina, veikti nelydimam nepilnamečio vardu, kad būtų užtikrinta, kad nelydimas nepilnamečis galėtų naudotis šiame reglamente nustatytais teisėmis ir vykdyti jame nustatytas pareigas, taip pat sykiu apsaugoti jo [geriausius] interesus ir bendrą gerovę“.

⁽²¹⁾ Sąvoka „atstovas“ vartojama PSD (2024 m.), PPR, PMVR, Tikrinimo reglamente ir EURODAC III reglamente. Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamojoje dalyje nurodyta: „Turėtų būti paskiriamas atstovas, kuris atstovautų ir padėtų nelydimam nepilnamečiui tikrinimo metu arba, jei atstovas nebuvo paskirtas, turėtų būti paskirtas asmuo, parengtas apsaugoti nepilnamečio geriausius interesus ir jo bendrą gerovę.“ Tikrinimo reglamento 13 straipsnyje išsamiau nurodyta: „Atstovas turi turėti būtinus įgūdžius ir ekspertines žinias, be kita ko, įgūdžius ir ekspertines žinias, susijusias su elgesiu su nepilnamečiais ir nepilnamečių specifiniais poreikiais.“ Panašios nuostatos įtvirtintos PPR 23 straipsnyje ir PSD (2024 m.) 2 straipsnio 13 punkte: „atstovas – fizinis asmuo ar organizacija, įskaitant valdžios instituciją, turintys reikiamų žinių ir patirties, įskaitant su elgesiu su nepilnamečiais ir jų specialiaisiais poreikiais susijusias žinias ir patirtį, kompetentingų institucijų paskirti atstovauti ir padėti nelydimam nepilnamečiui ir, jei taikytina, veikti jo vardu, kad būtų apsaugoti to nelydimam nepilnamečio interesai ir bendra gerovė“. PMVR 2 straipsnyje atstovas apibrėžiamas kaip „asmuo ar organizacija, kompetentingų įstaigų paskirti padėti ir atstovauti nelydimam nepilnamečiui vykstant šiame reglamente numatytoms procedūroms, kad būtų užtikrinti geriausi vaiko interesai ir prireikus naudojamosi teisiniu veiksmu nepilnamečio vardu“. Priskyrimo reglamente vartojama sąvoka „globėjas“. Pagal atitinkamas apibrėžtis jų vaidmuo yra toks pat, bet užduotys skirtingos. Tačiau siekiant užtikrinti atstovavimo nelydimam nepilnamečiui tęstinumą, globėjas pagal Priskyrimo reglamentą gali būti tas pats asmuo, kaip ir atstovas, paskirtas pagal PSD (2024 m.) ir PPR.

⁽²²⁾ Tikrinimo reglamento 13 straipsnio 3 dalis.

sudėtingoje situacijoje ir (arba) patiria nepriežiūrą, išnaudojimą ir (arba) smurtą. Prevencijos ir reagavimo mechanizmai yra integruoti į bylų valdymo procesą.

Vaiko apsaugos darbuotojai – tai kompetentingoje institucijoje arba kitoje įstaigoje dirbantys specialistai, kurie tiesiogiai bendrauja su vaiku, jo šeimos nariais ir globėjais siekdami apsaugoti vaiko interesus. Vaiko apsaugos pareigūno uždutis – užtikrinti, kad vaiko poreikiai būtų įvertinti ir patenkinti laiku, orientuojantis į vaiką ir vadovaujantis vaiko teisėmis, siekiant užtikrinti bendrą vaiko apsaugą ir saugumą bei, kiek įmanoma, užkirsti kelią rizikai ir ją valdyti.

Priklausomai nuo nacionalinių aplinkybių, vaiko apsaugos pareigūnai gali būti specialios vaiko apsaugos institucijos, nepilnamečių teismo, socialinės gerovės tarnybos ar kitos atitinkamos administracinės įstaigos, kuriai pavesta saugoti vaikų teises, darbuotojai.

Kiti su vaikais bendraujantys pareigūnai, pavyzdžiui, bendruomeninių apsaugos tarnybų darbuotojai ir už registraciją ar pabėgėlio statuso nustatymą atsakingi asmenys, taip pat turėtų būti įgalinti saugoti vaikų interesus.

Vaiko interesų principas taikomas per visą prieglobsčio procedūrą ir priėmimo procesą, o atliekant **vaiko interesų vertinimą** nustatomi, vertinami ir pasveriami visi svarbūs elementai, siekiant padėti institucijoms priimti sprendimą konkrečioje individualaus vaiko ar, kai aktualu, vaikų grupės byloje. Sprendimus priimanči įstaiga ir jos darbuotojai (jie gali būti tarpdalykinės grupės nariai) vertina interesus kiekvieną kartą, kai institucijos priima sprendimą, galintį turėti įtakos vaiko teisėms, gerovei ar raidai, įskaitant svarbiausius procedūrinius ar su priėmimu susijusius etapus. Vertinant interesus būtinas vaiko bei globėjo dalyvavimas ⁽²³⁾.

Vaiko interesų principas kartu su tarpusavyje susijusiais interesų vertinimo ir, kai aktualu, interesų nustatymo procesais sudaro sistemą, kuria užtikrinama, kad visi sprendimai, turintys įtakos vaikams, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, būtų priimami nuosekliai atsižvelgiant į vaikų interesus. **Interesų nustatymas** – oficialus procesas, per kurį taikomos griežtos procedūrinės garantijos, skirtos vaiko interesams nustatyti, atsižvelgiant į ypač **svarbius sprendimus** (pvz., perkėlimą). Šiame procese reikia atsižvelgti į įvairius veiksmus, įskaitant vaiko ir kitų atitinkamų sprendimus priimančių asmenų nuomonę ir interesų vertinimo rezultatus. Interesų nustatymas, susijęs su ilgalaikių sprendimų dėl nelydimiems ir nuo šeimos atskirtiems vaikams taikytinų priemonių priėmimu, nepatenka į šio vadovo taikymo sritį ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ JT Vaiko teisių komitetas, „Bendrasis komentaras Nr. 14 (2013) „Dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo (jos) interesus“, 3 straipsnio 1 dalis), 2013 m., CRC/C/GC/14, https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf.

⁽²⁴⁾ Žr. UNHCR, *Guidelines on Determining the Best interests of the Child* (Vaikų interesų nustatymo gairės), 2008 m., <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4566b16b2.pdf>. Taip pat žr. JT Vaiko teisių komiteto *Bendrąjį komentarą Nr. 14 (2013)*, žr. 23 išnašą: „[pažeidžiamo] vaiko ar vaikų interesų nustatymo tikslas turi būti susijęs ne tik su galimybe naudotis visomis Konvencijoje numatytais teisėmis, bet ir su kitomis žmogaus teisių normomis, susijusiomis su konkrečiomis situacijomis, pavyzdžiui, be viso kito, Neįgaliųjų teisių konvencijoje ir Konvencijoje dėl pabėgėlių statuso nurodytomis situacijomis“ ir kad „Konvencijoje įtvirtintoms teisėms prieštaraujantys elementai arba elementai, kurie turi teisėms pagal Konvenciją prieštaraujantį poveikį, negali būti laikomi pagrįstais, vertinant tai, kas geriausia vaikui ar vaikams.“

2. Vaiko interesų samprata

Vaiko teisės saugomos pagal tarptautinę teisę ir **Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (VTK)** ⁽²⁵⁾. Vaiko teisių konvenciją (VTK) pasirašiusios valstybės narės privalo gerbti, ginti ir užtikrinti kiekvienam vaikui Konvencijoje įtvirtintas teises, neatsižvelgdamos į vaiko pilietybę ar gyvenimo statusą.

Dviejuose dokumentuose – Vaiko teisių konvencijoje (VTK) ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (ES chartija) ⁽²⁶⁾ įtvirtintos įvairios visų vaikų pagrindinės teisės siekiant pagrindinio tikslo – užtikrinti vaikų apsaugą ir gerovę. Šios teisės yra ypač svarbios prieglobsčio srityje, kur vaikams gali kilti didesnė rizika ir jie gali būti labiau pažeidžiami. Prie pagrindinių teisių priskiriamos toliau nurodytos teisės.

Teisė į nediskriminavimą (VTK 2 straipsnis ir ES chartijos 21 straipsnis)

Kiekvienas asmuo turi būti vertinamas objektyviai ir individualiai. Labai svarbu vengti išankstinio nusistatymo dėl tam tikrų tautybių, etninės kilmės ir t. t.

Teisė į tapatybę (VTK 1, 7 ir 8 straipsniai)

Amžius, kaip ir vardas, pavardė, tautybė, pilietybė ir šeiminė padėtis, yra tapatybės dalis. Jis lemia asmens teises ir pareigas, taip pat valstybės pareigas asmeniui.

Teisė laisvai reikšti savo nuomonę ir teisė būti išklausytam (VTK 12 ir 14 straipsniai, ES chartijos 24 ir 41 straipsniai)

Tai – tai viena iš pagrindinių teisių, turinti platų poveikį. Ji apima vaiko teisę laisvai reikšti savo nuomonę, teisę į tai, kad į jo nuomonę būtų atsižvelgta ir jai būtų skirtas tinkamas dėmesys pagal vaiko amžių ir brandą.

Teisė į šeimos gyvenimą (Vaiko teisių konvencijos 9 ir 10 straipsniai, ES chartijos 7 straipsnis)

Ši teisė užtikrina, kad vaikai galėtų gyventi šeimoje ir kad vaikas nebūtų atskirtas nuo savo tėvų prieš vaiko valią, išskyrus atvejus, kai atskyrimas yra būtinas dėl vaiko interesų ir pagrįstas atitinkamomis rekomendacijomis, parengtomis remiantis kompetentingų institucijų atliktu interesų vertinimu.

⁽²⁵⁾ JT Generalinė Asamblėja, *Vaiko teisių konvencija*, Jungtinės Tautos, sutarčių rinkinys, 1 577 tomas, p. 3, 1989 m. lapkričio 20 d. <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽²⁶⁾ Europos Sąjunga, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, 2012 m. spalio 26 d., 2012/C 326/02, http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj.

Greta šių konkrečių teisių, visiems veiksams, sprendimams ir procedūroms, turintiems poveikio vaikams, taikomas vaiko interesų principas. VTK 3 straipsnio 1 dalyje nurodoma Konvenciją pasirašiusių šalių pareiga užtikrinti, kad **imantis bet kokių vaikų liečiančių veiksmų, pirmiausia būtų atsižvelgiama į vaiko interesus** (panaši nuostata įtvirtinta **ES chartijos** 24 straipsnyje), ir paaiškinama, kad tai galioja, nepriklausomai nuo to, ar veiksmų imasi institucijos, ar privačios įstaigos. Tiek VTK, tiek ES chartija taikomos ES teritorijoje visiems vaikams – tiek piliečiams, tiek migrantams, tiek prašantiems prieglobsčio Europoje.

Vaiko teisių komitetas **Bendrajame komentare Nr. 14 (2013)** ⁽²⁷⁾ pateiktoje savo teisinėje analizėje paaiškina, kad į vaiko interesus turi būti atsižvelgiama **imantis visų veiksmų**, t. y.:

„... kiekvienu veiksmu, susijusiu su vaiku ar vaikais, turi pirmiausia būti atsižvelgiama į vaiko interesus. Žodis „veiksmas“ apima ne tik sprendimus, bet ir visus poelgius, elgesį, pasiūlymus, paslaugas, procedūras ir kitas priemones...“ ⁽²⁸⁾

Komitetas taip pat pabrėžia, kad **neveikimas ar veiksmų nesiėmimas taip pat laikomi „veiksmais“** (pvz., jei socialinės gerovės institucijos nereaguoja į nustatytus poreikius).

Komiteto nuomone, sąvoka „susijęs su“ turi būti aiškinama plačiąja prasme, todėl Komitetas pažymi, kad tokie veiksmai apima tiek veiksmus, kurie yra nukreipti į vaikus, (pvz., veiksmus, susijusius su sveikata, priežiūra ar švietimu), tiek veiksmus, į kuriuos įtraukiami vaikai ir kitos gyventojų grupės (pvz., veiksmus, susijusius su aplinka, būstu ar transportu) ⁽²⁹⁾.

Komitetas nurodė ⁽³⁰⁾, kad vaiko interesai apima tris toliau nurodytus aspektus. Tai:

- 1. Materialinė teisė** – vaiko teisė, kad jo interesai būtų įvertinti ir į juos būtų atsižvelgta pirmiausia, jeigu priimant sprendimą dėl aptariamo klausimo svarstomi įvairūs interesai, ir garantija, kad ši teisė bus įgyvendinta kiekvieną kartą, kai yra priimamas su vaiku, nustatytais ar nenustatytais vaikų grupėmis ar apskritai vaikais susijęs sprendimas.
- 2. Pamatinis teisės aiškinimo principas** – jeigu teisės nuostatą galima aiškinti keliais būdais, būtina pasirinkti vaiko interesus veiksmingiausiai atitinkantį aiškinimą.
- 3. Procedūrinė taisyklė** – priimant sprendimą, darysiantį įtaką konkrečiam vaikui, vaikų grupei ar visiems vaikams, sprendimo priėmimo procesas turėtų apimti galimo tokio sprendimo poveikio (teigiamo ar neigiamo) susijusiam vaikui ar vaikams vertinimą.

Vaiko teisių komitetas taip pat atkreipė dėmesį, kad vaiko interesų samprata, įtvirtinta VTK 3 straipsnyje, siekiama „užtikrinti visišką ir veiksmingą naudojimąsi Konvencijoje pripažintomis teisėmis ir holistinį vaiko vystymąsi“ ⁽³¹⁾.

⁽²⁷⁾ JT Vaiko teisių komitetas, *Bendrasis komentaras Nr. 14 (2013)*, žr. 23 išnašą.

⁽²⁸⁾ JT Vaiko teisių komitetas, *Bendrasis komentaras Nr. 14 (2013)*, žr. 23 išnašą, 17 punktą.

⁽²⁹⁾ Žr. JT Vaiko teisių komiteto Bendrojo komentaro Nr. 7 (2005) „Dėl vaiko teisių įgyvendinimo ankstyvojoje vaikystėje“ 13 punkto b papunktį: *Vaiko teisių įgyvendinimas ankstyvojoje vaikystėje*, CRC/C/GC/7/Rev.1, 2006 m. rugsėjo 20 d., <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2006/en/40994>.

⁽³⁰⁾ JT Vaiko teisių komitetas, *Bendrasis komentaras Nr. 14 (2013)*, žr. 23 išnašą.

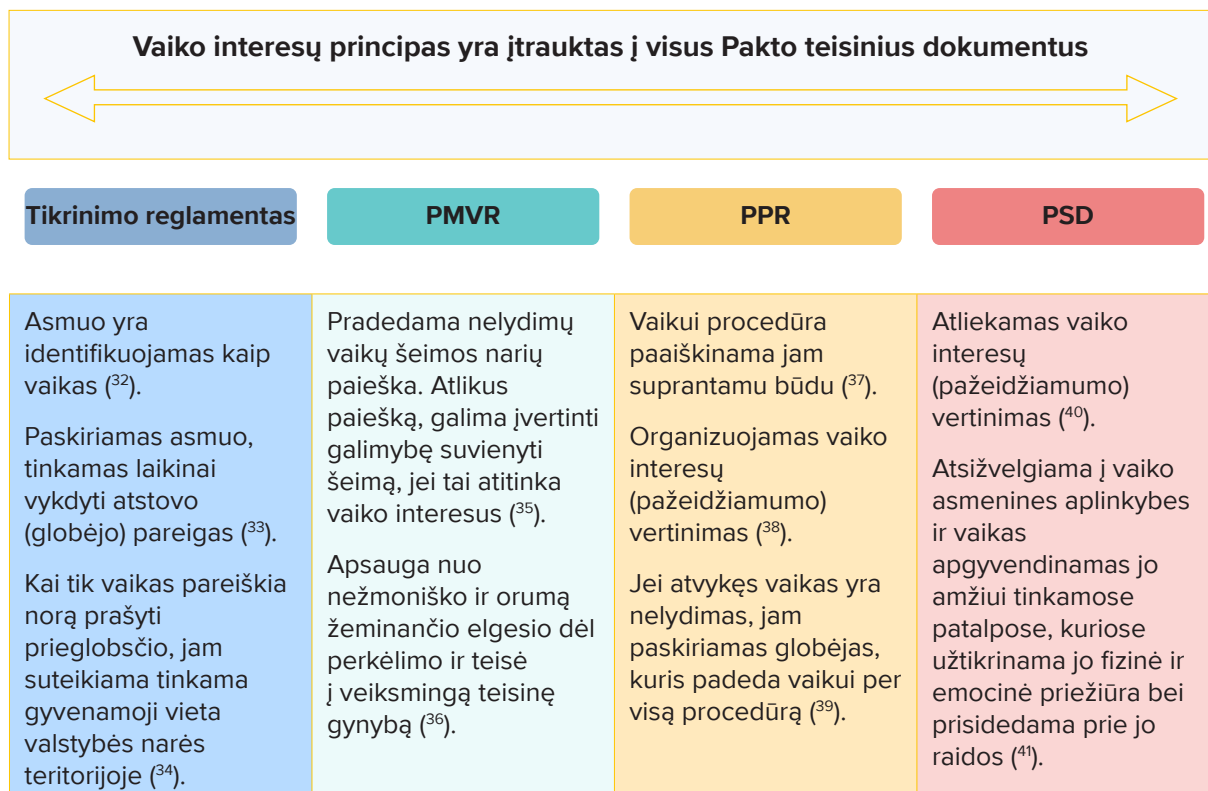
⁽³¹⁾ JT Vaiko teisių komitetas, *Bendrasis komentaras Nr. 14 (2013)*, žr. 23 išnašą.

2.1. Paktas ir vaiko interesų principo taikymas

Vaiko interesais, kaip pagrindiniu principu, imdamosi veiksmų turi vadovautis visos institucijos ir visi asmenys, kuriems pavesta teikti pagalbą vaikui per visą prieglobsčio procedūrą ir priėmimo procesą.

1 pav. Pakte įtvirtintos vaikams suteikiamos apsaugos priemonės ir garantijos

⁽³²⁾ Tikrinimo reglamento 12 straipsnis „Preliminarūs sveikatos patikrinimai ir pažeidžiamumas“.

⁽³³⁾ Tikrinimo reglamento 13 straipsnio 3 dalis.

⁽³⁴⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 9 dalis.

⁽³⁵⁾ PMVR 23 straipsnis.

⁽³⁶⁾ PMVR 62 konstatuojamoji dalis ir 67 straipsnio 13 dalis.

⁽³⁷⁾ PPR 8 straipsnio 2 dalies f punktas.

⁽³⁸⁾ PPR 20 straipsnis

⁽³⁹⁾ PPR 35 konstatuojamoji dalis.

⁽⁴⁰⁾ PSD (2024) 25 straipsnis.

⁽⁴¹⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnis.

Tikrinimo reglamentas	PMVR	PPR	PSD
Jei dėl amžiaus kyla didelių abejonų, apie tai pranešama atitinkamoms institucijoms ⁽⁴²⁾. Atliekant tikrinimą dalyvauja vaiko apsaugos tarnybos ir (arba) institucijos ⁽⁴³⁾. Informacija, įskaitant informaciją apie prieglobsčio procedūrą, pateikiama vaikams suprantamu būdu ⁽⁴⁴⁾. Tarptautinės apsaugos prašantis vaikas turi galimybę pasinaudoti vertėjo žodžiu paslaugomis ir gauti nemokamas teises konsultacijas.	Pareiga visoms byloms, susijusioms su vaikais, teikti pirmenybę ⁽⁴⁵⁾. Kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo prašymo pateikimo dienos, paskiriamas asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo (globėjo) pareigas. Globėjas įtraukiamas per visą prieglobsčio procedūrą ⁽⁴⁶⁾. Vertinama rizika, susijusi su vaiko sauga ir apsauga (pvz., prekybos žmonėmis rizika) ⁽⁴⁷⁾.	Vaikas gali pasinaudoti vertėjo žodžiu paslaugomis ir gauti nemokamą teisinę konsultaciją ⁽⁴⁸⁾. Jeigu kyla abejonė dėl prašytojo amžiaus ⁽⁴⁹⁾, valstybė narė turėtų tą abejonę išsklaidyti atlikdama amžiaus vertinimą (naudodama mažiausiai invazinį metodą) ⁽⁵⁰⁾, arba daryti prielaidą, kad prašytojas yra vaikas ⁽⁵¹⁾. Asmeninį pokalbį veda su vaikais bendrauti kvalifikuotas asmuo ⁽⁵²⁾.	Nelydimam vaikui per 15 darbo dienų nuo prašymo pateikimo dienos paskiriamas asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo (globėjo) pareigas ⁽⁵³⁾. Teisė į šeimos vienovę ⁽⁵⁴⁾. Vaikas turi galimybę mokytis, naudotis sveikatos priežiūros ir psichosocialine pagalba, užsiimti laisvalaikio veikla ⁽⁵⁵⁾, taip pat, jei taikytina, naudotis reabilitacijos paslaugomis ⁽⁵⁶⁾ ir kitokia pagalba (nematerialiosios priėmimo sąlygos).

⁽⁴²⁾ PPR 25 straipsnis.

⁽⁴³⁾ Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamoji dalis ir 8 straipsnio 9 dalis.

⁽⁴⁴⁾ Tikrinimo reglamento 11 straipsnis.

⁽⁴⁵⁾ PMVR 23 straipsnio 1 dalis.

⁽⁴⁶⁾ PMVR 23 straipsnio 2 dalis.

⁽⁴⁷⁾ PMVR 47 konstatuojamoji dalis.

⁽⁴⁸⁾ PPR 8 straipsnio 2 dalies d punktas, 3 ir 4 dalys.

⁽⁴⁹⁾ PPR 25 straipsnis.

⁽⁵⁰⁾ PPR 25 straipsnis.

⁽⁵¹⁾ Tik tada, jei tariamas nepilnametis atitinka **privalomos** pasienio procedūros taikymo sąlygas (PPR 45 straipsnis), prašytojui laikinai, kol vertinamas jo amžius, taikoma pasienio procedūra. Tokioje situacijoje tariamam nepilnamečiui turi būti taikomos visos procesinės garantijos (paskirtas globėjas, amžiaus nustatymo procedūra užbaigta per 30 dienų nuo prašymo suteikti apsaugą pateikimo dienos, kaip numatyta PPR 23 straipsnio 3 dalyje ir PSD (2024 m.) 25 straipsnio 1 dalyje, suteikta būtina priežiūra ir pagalba pagal PSD (2024 m.) pasienio procedūros vykdymo vietoje). Svarbu paminėti, kad pagal PSD (2024 m.) 13 straipsnio 2 dalies 3 punktą turi būti sudarytos nelydimiems vaikams tinkamos sąlygos. Tarp jų – galimybė užsiimti laisvalaikio ir pramogine veikla, įskaitant pagal amžių tinkamus žaidimus, galimybė pasinaudoti kvalifikuotų specialistų, turinčių reikiamą darbo su vaikais patirtį, paslaugomis, taip pat užtikrinimas, kad nepilnamečiai nebūtų apgyvendinami kartu su suaugusiais.

⁽⁵²⁾ PPR 22 straipsnio 3 dalis.

⁽⁵³⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 1 dalies b punktas.

⁽⁵⁴⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁽⁵⁵⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 3 ir 4 dalys ir 16 straipsnis.

⁽⁵⁶⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 4 dalis.

Tikrinimo reglamentas	PMVR	PPR	PSD
Įvertinami kiekvieno vaiko konkretūs poreikiai ir pažeidžiamumas ⁽⁵⁷⁾ . Užpildoma tikrinimo forma ir informacija perduodama atitinkamoms institucijoms, siekiant užtikrinti sklandų perėjimą į priėmimo sistemą ir prieglobsčio procedūrą ⁽⁵⁸⁾ .	Glaudus valstybių narių bendradarbiavimas ⁽⁵⁹⁾ šeimos susijungimo ir (arba) kitų perdavimų ⁽⁶⁰⁾ arba perkėlimo klausimais. Vaikas gali pasinaudoti vertėjo žodžiu paslaugomis ⁽⁶¹⁾ ir gauti nemokamas teises konsultacijas ⁽⁶²⁾ .	Vaikui teikiama nemokama teisinė pagalba per visą skundo nagrinėjimo etapą ⁽⁶³⁾ .	Vaikas gali pasinaudoti vertėjo žodžiu paslaugomis ir gauti nemokamą teisinę konsultaciją ⁽⁶⁴⁾ . Nelydimiems vaikams paprastai netaikoma pasienio procedūra ⁽⁶⁵⁾ ir jie neturėtų būti sulaikomi ⁽⁶⁶⁾ . Galimybė gauti informaciją apie priėmimą ⁽⁶⁷⁾ .
Rezultatai Teigiami aspektai: integracijos pastangos ⁽⁶⁸⁾ suteikiant galimybę mokytis ir įsidarbinti ⁽⁶⁹⁾ . Neigiami aspektai: teisė į veiksmingą teisinę gynybą ⁽⁷⁰⁾ ; teisė į nemokamą teisinę pagalbą ir atstovavimą apskundžiant neigiamą sprendimą, jeigu tai atitinka vaiko interesus ⁽⁷¹⁾ ; informacija apie (savanorišką) grįžimą; per grąžinimo procedūras vaikui ir jo šeimai užtikrinama vertėjo žodžiu paslauga; vaikų turinčios šeimos ir nelydimi vaikai negali būti apgyvendinami grąžinimo centruose ⁽⁷²⁾ .			

Šaltinis: EUAA

⁽⁵⁷⁾ Tikrinimo reglamento 12 straipsnis „Preliminarūs sveikatos patikrinimai ir pažeidžiamumas“⁽⁵⁸⁾ Tikrinimo reglamento 17 straipsnis.⁽⁵⁹⁾ PMVR 60 straipsnio 4 dalis.⁽⁶⁰⁾ PMVR 6 straipsnis.⁽⁶¹⁾ PMVR 22 straipsnio 4 dalis.⁽⁶²⁾ PMVR 39 konstatuojamoji dalis, 19 straipsnio 1 dalies I punktas ir 21 straipsnis.⁽⁶³⁾ PPR 17 straipsnis.⁽⁶⁴⁾ PSD (2024 m.) 26 konstatuojamoji dalis: „Tais atvejais, kai prašytojas yra sulaikytas, jam turėtų būti suteikta galimybė veiksmingai pasinaudoti tokiomis reikiamomis procedūrinėmis garantijomis, kaip teisminė peržiūra ir teisė gauti nemokamą teisinę pagalbą bei būti atstovaujamam, kai tai taikoma pagal šią direktyvą.“⁽⁶⁵⁾ PPR 42 straipsnio 3 dalies b punktas ir 53 straipsnio 1 dalis, išskyrus atvejus, kai prašytojas kelia grėsmę nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai.⁽⁶⁶⁾ PSD (2024 m.) nurodomi tam tikri lūkesčiai, pavyzdžiui, kai nustatoma, kad nepilnametis kelia grėsmę saugumui (žr. 40 konstatuojamąją dalį, kurioje nurodoma, kad nepilnamečiai jokių būdu neturėtų būti laikomi kalėjime ar kitoje teisėsaugos tikslais naudojamoje įstaigoje, ir PSD (2024 m.) 13 straipsnio 2 dalies b punktą.⁽⁶⁷⁾ PSD (2024 m.) 5 straipsnis.⁽⁶⁸⁾ PSD (2024 m.) 43 konstatuojamoji dalis ir 5 straipsnis.⁽⁶⁹⁾ PSD 16 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 17 straipsnis, 48 ir 53 konstatuojamosios dalys.⁽⁷⁰⁾ PPR 91 konstatuojamoji dalis.⁽⁷¹⁾ PPR 17 straipsnis.⁽⁷²⁾ Europos Komisija, „Nauja bendra Europos grąžinimo sistema“, 2025 m. kovo mėn., <https://link.europa.eu/6hRgBW>.

Santrauka

Remiantis Paktu, vaiko interesų užtikrinimas:

- yra tęstinis procesas;
- reiškia, kad pagrindinis dėmesys skiriamas vaikui, pirmiausia atsižvelgiama į jo asmeninę padėtį, aplinkybes, požiūrį ir poreikius;
- reikalaujama sistemingo ir integruoto požiūrio į vaiko apsaugą.

Paskutinis aspektas turi būti užtikrintas šiais veiksmais:

- saugant vaiko interesus, pirmiausia turi būti teisingai ir greitai nustatoma, kad asmuo yra vaikas. Jei esama bet kokio požymio, kad tarptautinės apsaugos prašytojas gali būti vaikas, iš karto imamasi to vaiko apsaugos priemonių, tarp jų – kiekvienam nelydimam vaikui paskiriamas asmuo, tinkamas laikinai vykdyti vaiko atstovo (globėjo) pareigas (net jei nėra amžių patvirtinančių dokumentų, pavyzdžiui, gimimo liudijimo arba asmens tapatybės dokumento);
- nustatoma, kad **asmuo yra vaikas** ir nedelsiant įvertinami jo poreikiai, pažeidžiamumas ir galima rizika;
- **interesų vertinimo išvados naudojamos** priimant sprendimus dėl tinkamos paramos ir apsaugos priemonių. Jei įmanoma, tokios priemonės įgyvendinamos bendradarbiaujant su tėvais, globėjais ar rūpintojais, siekiant užtikrinti vaiko saugumą bei jo fizinę, emocinę ir vystymosi gerovę;
- užtikrinamas ir nuolat stiprinamas veiksmingas bendradarbiavimas tarp atitinkamų ministerijų, institucijų ir suinteresuotųjų subjektų, atsakingų už vaikų apsaugą;
- užtikrinamas ir palaikomas sistemingas visų priemonių, susijusių su vaiko apsauga ir gerove, koordinavimas;
- atitinkami subjektai dalijasi tik informacija, kuri yra būtina reikalinga siekiant užkirsti kelią žalai (įskaitant savižalą) arba sudaryti sąlygas tinkamam, poreikiais grindžiamam atsakui. Tai atliekama visapusiškai gerbiant vaiko teisę į privatumą, laikantis nacionalinių duomenų apsaugos taisyklių ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento ⁽⁷³⁾;
- aktyviai skatinamas ir užtikrinamas prasmingas vaiko dalyvavimas priimant sprendimus, kurie turi įtakos jo gyvenimui, ypač kai nėra tėvų ar pagrindinio globėjo. Taip pat reikėtų paaiškinti, kokį vaidmenį jie atlieka šiame sprendimų priėmimo procese, siekiant tinkamai valdyti lūkesčius.

⁽⁷³⁾ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), (OL L 119, 2016 5 4) <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.

2.1.1. Interesų vertinimas

Interesų vertinimas – tai procesas, kurį būtina atlikti, kai reikia priimti svarbius konkrečiam vaikui įtakos turinčius sprendimus. Jo paskirtis – nustatyti, įvertinti ir pasverti visus svarbius veiksnius, siekiant pasirinkti konkrečiu atveju individualiam vaikui ar vaikų grupei tinkamiausius veiksmus ⁽⁷⁴⁾.

Kai tinkama, kiekvienas vertinimas turėtų būti grindžiamas visų ankstesnių vertinimų išvadomis ir rezultatais ⁽⁷⁵⁾. Taip užtikrinamas nuoseklumas, padedama išvengti dubliavimosi ir atsižvelgti į tai, kad vaiko poreikiai ir aplinkybės ilgainiui kinta. Išvados turėtų būti tinkamai dokumentuotos, kad būtų išvengta darbo dubliavimo.

Atvejai, kai pagal Paktą vaiko poreikių įvertinimas yra privalomas

Per visą prieglobsčio ir priėmimo procesą būtina nuolat stebėti vaiko individualią padėtį, kad būtų patenkinti ne tik poreikiai, nustatyti jam atvykus, bet ir reaguojama į visus naujus pažeidžiamumo aspektus ar konkrečius vėlesniu etapu galinčius paaiškėti poreikius.

Pakte numatyti bent trys atvejai, kai, deramai atsižvelgiant į vaiko interesus, turi būti įvertinti konkretūs vaiko poreikiai ir pažeidžiamumas, tai:

1. **privalomi sveikatos ir pažeidžiamumo patikrinimai** tikrinimo etapu, kurie turi būti atlikti per septynias dienas nuo vaiko atvykimo ar sulaikymo ⁽⁷⁶⁾;
2. **pažeidžiamumo vertinimas** ⁽⁷⁷⁾, įskaitant **vaiko interesų vertinimą**, atliekamas per 30 dienų nuo prašymo pateikimo dienos ⁽⁷⁸⁾;
3. nustatant, kuri valstybė narė atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą pagal PMVR ⁽⁷⁹⁾.

Šių privalomų patikrinimų ir vertinimų paskirtis – užtikrinti, kad surinkta informacija veiksmingai padėtų kompetentingoms institucijoms:

- organizuoti **savalaikį ir poreikiais grindžiamą atsaką**, siekiant patenkinti visus konkrečius ir neatidėliotinus poreikius, kylančius dėl vaiko asmeninių aplinkybių, įskaitant sprendimus, susijusius su šeimos paieška, šeimos susijungimu, sveikatos klausimais ar kitomis apsaugos priemonėmis, sykiu užtikrinant, kad būtų deramai atsižvelgta į vaiko teises ir gerovę;

⁽⁷⁴⁾ Daugiau informacijos pateikiama UNHCR/UNICEF interneto svetainėje „*Safe & Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe*“ („Saugumas ir gerovė: kaip valstybės gali užtikrinti pagarbą nelydimų ir atskirtų vaikų interesams Europoje“), 2014 m. spalio mėn., <https://www.refworld.org/reference/regionalreport/unhcr/2014/en/101717>.

⁽⁷⁵⁾ Taip pat žr. JT Vaiko teisių komiteto *Bendrojo komentaro Nr. 14 (2013)*, žr. 23 išnašą, V skyriaus B punkto c papunktį „Laiko suvokimas“.

⁽⁷⁶⁾ Tikrinimo reglamento 5 straipsnio 1 dalies a ir b punktai, 8 straipsnio 1 dalis, 12 straipsnis ir 13 straipsnio 1 dalis. Amžiaus nustatymas laikomas pažeidžiamumo vertinimo dalimi, todėl jis turi būti atliekamas per tą patį laikotarpį (žr. EUAA, *Practical Guide on Age Assessment* (Praktinis amžiaus nustatymo vadovas), 2025 m. lapkričio mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>).

⁽⁷⁷⁾ Šiame vadove sąvoka „pažeidžiamumo vertinimas“ vartojama kaip bendra sąvoka, reiškianti vertinimą, ar reikalingos specialiosios procedūrinės garantijos, ir specialiųjų priėmimo poreikių vertinimą pagal PPR ir PSD (2024 m.) nustatytą terminiją ir reikalavimus.

⁽⁷⁸⁾ PPR 22 straipsnio 2 dalis ir PSD (2024 m.) 25 ir 26 straipsniai.

⁽⁷⁹⁾ PMVR 23 straipsnio 3, 4 ir 5 dalys.

- **sumažinti konkrečią galimą riziką** vaikui (pvz., nelydimiems vaikams ir galimoms prekybos žmonėms ar kitokio išnaudojimo aukoms, įskaitant dingimo be žinios riziką). Šių rūšių rizika gali kilti dėl anksčiau patirtos žalos ar konkrečių pažeidžiamumo veiksmų ir gali padidėti vykstant procedūrai.

Todėl prieš pradėdamos faktinį interesų vertinimą institucijos turi aiškiai apibrėžti vertinimo tikslą.

Interesų vertinimas gali padėti patenkinti **neatidėliotinus, trumpalaikius** ir **ilgalaikius** poreikius. Atliekant vertinimą gali būti atsižvelgiama ir į neatidėliotinus, ir į kintančius vaiko poreikius bei į poreikį tam tikriems veiksams teikti pirmenybę. Interesų vertinimas nepakeičia interesų nustatymo, kuris atliekamas, kai priimami ilgalaikiai sprendimai. Interesų vertinimas ir interesų nustatymas turėtų būti suprantami kaip tarpusavyje susiję to paties sprendimų priėmimo proceso elementai. Interesai nustatomi remiantis vertinimu, per kurį nustatomi, analizuojami ir pasveriami visi svarbūs elementai. Atskiras interesų vertinimas nėra būtina formali interesų nustatymo sąlyga. Visada, kai tai įmanoma ir atitinka vaiko interesus, į šį procesą turi būti įtraukti tėvai, rūpintojai ar globėjai.

Taip pat rekomenduojama kiekvienam nelydimam ar atskirtam vaikui suteikti koordinuotą pagalbą, ją dokumentuoti konkrečios bylos medžiagoje, ir, kai tinkama, individualiame bylos plane, su kuriuo galėtų susipažinti visi atitinkami vaiko apsaugos ir pagalbos vaikams srities specialistai.

Veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant interesus (sąrašas yra nebaigtinis, veiksniai išdėstyti ne pagal svarbą)

- vaiko tapatybė ir amžiaus;
- pilietybė arba bepilietybė;
- šeimos padėtis ir santykiai;
- vaiko nuomonė, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą;
- tėvų ar globėjo nuomonė;
- priežiūros organizavimas ir kasdienis gyvenimas;
- sveikata ir psichosocialinė gerovė;
- švietimas ir socialinė integracija;
- saugumo ir apsaugos rizika;
- priėmimo ir gyvenimo sąlygos;
- procedūriniai poreikiai, susiję su nustatytu pažeidžiamumu;
- apsauginiai veiksniai: vaiko asmeniniai ištekliai ir atsparumas;

Kiekvieno interesų vertinimo rezultatai turi būti sistemingai dokumentuojami ir naudojami **kiekvienam svarbiu procedūros etapu**, kad tie patys klausimai vaikui nebūtų užduodami keliskart. **Esamus rezultatus** galima papildyti ankstesniais vertinimais. EUAA interesų vertinimo forma pateikta [V priede](#).

Apsaugos priemonės priimant sprendimą, kai nėra tėvų ar teisėtų globėjų

Kai tėvų nėra, institucijos privalo užtikrinti, kad:

- būtų paskirtas nepriklausomas globėjas, kuris padėtų vaikui;
- vaikui būtų teikiama jam pritaikyta informacija, prireikus kviečiantis vertėją žodžiu;
- vaiko nuomonė būtų išklaudyta;
- būtų deramai atsižvelgta į šeimos vienovės išsaugojimą;
- būtų atsižvelgiama į vaiko tapatybę, įskaitant lytį, socialinę lytį, seksualinę orientaciją, tautinę kilmę, religiją ir įsitikinimus, kultūrinę tapatybę bei asmenybę, taip pat į pažeidžiamumą;
- vaikas turėtų galimybę gauti teisinę konsultaciją, teisinę pagalbą ir, jei taikytina, jam būtų teisiškai atstovaujama;
- vaikas būtų prižiūrimas (įskaitant tinkamą apgyvendinimą, sveikatos priežiūrą ir švietimą), būtų apsaugotas ir visą laiką jaustųsi saugus.

Pagal bendrą principą šeimos vienovę reikėtų išsaugoti, nebent yra požymių, kad tai neatitiktų vaiko interesų. Tačiau vaiko interesus taip pat gali reikėti įvertinti, kai vaikas atvyksta su šeimos nariais, pavyzdžiui, jei priėmimo centro darbuotojai pastebi šeimos konflikto, nepriežiūros, prekybos žmonėmis, išnaudojimo ar smurto šeimoje požymių arba jei priėmimo centre šeimos gyvenimo sąlygos atrodo netinkamos. Šis vertinimas padėtų nustatyti saugiausias ir tinkamiausias vaiko gerovės užtikrinimo priemones. Tokiais atvejais, laikantis nacionalinės teisės aktų ir standartų, taikomų visiems vaikams, turėtų būti informuotos ir įtrauktos kompetentingos nacionalinės vaiko apsaugos institucijos. Interesų vertinimas, atliekamas prieglobsčio ar priėmimo tikslais, vaiko apsaugos priemonės ne pakeičia, bet papildo, užtikrinant, kad būtų atliekami atitinkami nukreipimai ir taikomos apsaugos priemonės.

Papildomi aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant interesus (sąrašas nėra baigtinis)

Vertinimui prasmingai atlikti turi būti skiriama **pakankamai laiko**.

Vieta, kurioje atliekamas interesų vertinimas, turi būti tinkama, o pats procesas – pritaikytas vaikui (t. y. užtikrinamas privatumas, vieta lengvai pasiekama ir t. t.).

Paskiriamas asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas (pvz., vaiko apsaugos pareigūnas tikrinimo etapu) arba **globėjas**, kuris padėtų vaikui per šį procesą. Jei tėvų nėra, stengiamasi, jei įmanoma, juos įtraukti į šį procesą.

Vaikui tinkamu būdu ir suprantama kalba pateikiama **aktuali informacija**, kodėl atliekamas interesų vertinimas, koks jo tikslas ir poveikis ir kokį vaidmenį atlieka įvairūs interesų vertinime dalyvaujantys asmenys. Prireikus teikiama profesionalaus vertėjo žodžiu (kultūrų tarpininko) pagalba.

Patikimi specialistai. Vaikai sudaro įvairialypę grupę, jų poreikius tinkamai įvertinti gali tik specialistai, turintys ekspertinių žinių su vaikų ir paauglių raida susijusiais klausimais. Vertinant vaiko interesus, kiek įmanoma, turėtų dalyvauti įvairių sričių specialistų grupė ⁽⁸⁰⁾.

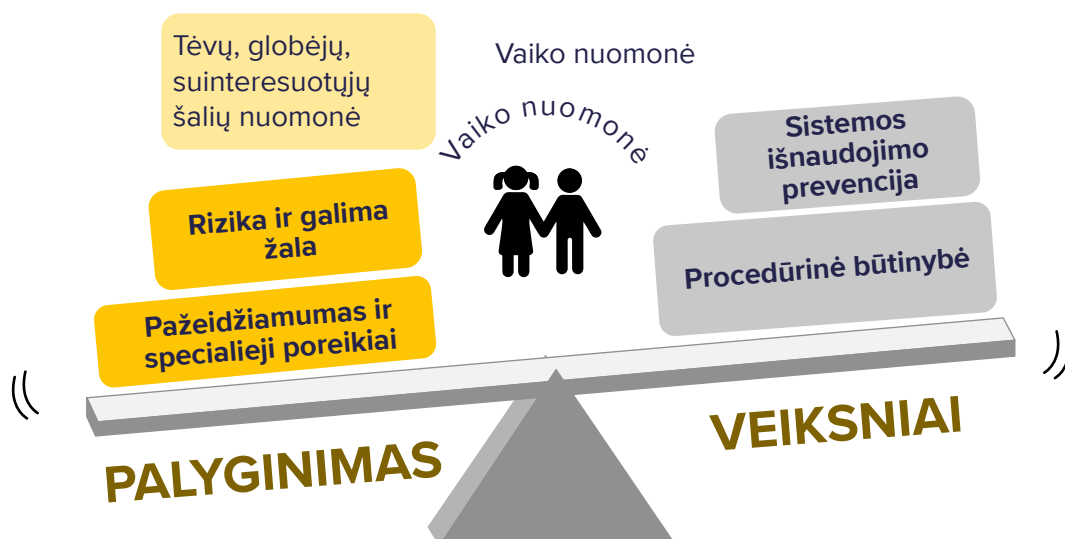
Vaikui turi būti teikiama pagalba. Jis turi būti tokios fizinės ir psichikos būklės, kad galėtų veiksmingai dalyvauti procedūroje. Prireikus, procedūrą reikėtų atitinkamai koreguoti arba imtis pagalbinių priemonių (pvz., daryti pertraukas, informaciją teikti paprasčiau, pakviesti dalyvauti asmenį, kuriuo vaikas pasitiki).

Vaikas (globėjas) duoda **sutikimą**, jei yra nukreipiamas tolesnei pagalbai gauti, pagal nacionalinę praktiką.

Vaikui suteikiama galimybė naudotis **nemokama teisine konsultacija, teisine pagalba ir teisiniu atstovavimu, jei tai taikytina.**

Veiksnių pasvėrimas vertinant interesus

2 pav. Veiksnių, į kuriuos atsižvelgiama vertinant vaiko interesus tarptautinės apsaugos sistemoje, svarbos palyginimas

Šaltinis: EUAA

Kaip parodyta 2 pav., interesų vertinimas padeda pasverti įvairius veiksnius, nes institucijos turi pasverti procedūrinio sprendimo **galimą naudą** (pvz., kurios suteiktų neatidėliotinų poreikių patenkinimas arba esminės informacijos išaiškinimas) ir **riziką bei galimą žalą**, kurią sprendimas gali kelti vaiko gerovei, saugumui, šeimos vienovei ir (arba) emocinei būklei ir raidai. Norint pasverti šiuos veiksnius, būtina visapusiškai įvertinti vaiko individualias aplinkybes. Be to, turi būti atsižvelgiama ir į vaiko nuomonę pagal jo amžių ir brandą ⁽⁸¹⁾. Todėl „kad kai kurie [veiksniai] bus panaudoti, o kai kurie ne“, ir veiksnius reikia „įvertinti vienas

⁽⁸⁰⁾ Žr. JT Vaikų teisių komiteto [Bendrojo komentaro Nr. 14 \(2013\)](#), žr. 23 išnašą, 94 punktą.

⁽⁸¹⁾ JT Vaiko teisių komitetas parengė nebaigtinį ir ne pagal svarbą išdėstytų veiksnių, į kuriuos galėtų atsižvelgti bet kuris sprendimus priimančias asmuo, sąrašą; žr. [Bendrojo komentaro Nr. 14 \(2013\)](#), žr. 23 išnašą.

kito atžvilgiu“⁽⁸²⁾. Priklausomai nuo vaiko padėties, kai kurie veiksniai vienam vaikui gali būti svarbesni nei kitam. Taigi, reikia pasverti įvairius veiksnius, nes kiekvienu atveju vieni iš jų gali būti svarbesni, kiti – mažiau svarbūs. Kartais šie veiksniai gali prieštarauti vienas kitam. Siekiama užtikrinti, kad sprendimai būtų proporcingi, juose būtų gerbiamas vaiko orumas ir jie atitiktų vaiko interesus⁽⁸³⁾, nesukeliant vaikui nereikalingo emocinio išgyvenimo ar žalos.

Pavyzdžiai. Lyginami veiksniai

Šeimos vienovė ir saugumas per priėmimo procesą

Jei vaikas nori likti su šeimos nariais, tačiau yra įtikinamų žalos požymių (pvz., tikrinimo etapu pranešta apie smurtą šeimoje), institucijos gali pirmiausia imtis apsaugą užtikrinančių priemonių (pavyzdžiui, apgyvendinti stebimoje apgyvendinimo vietoje) ir sprendimą dėl tolesnio vaiko apgyvendinimo šeimoje priimti vėliau. Bet kuriuo atveju, byla taip pat perduodama vaikų apsaugos institucijai.

Procedūriniai reikalavimai ir gerovė

Jei mažas vaikas po atvykimo yra labai pavargęs ar emociškai išgyvena, iš karto surengtas ilgai trunkantis pokalbis pažeidžiamumui įvertinti gali būti žalingas arba nebūti produktyvus. Pagal vaiko interesus galbūt būtų geriau trumpai įvertinti tikrinimo išvadas, o išsamesnį vertinimą atidėti.

Sprendimas dėl apgyvendinimo priėmimo etapu

Paprastai brolius ir seseris geriau apgyvendinti kartu, tačiau jei vienas iš jų kelia grėsmę kitam (pvz., dėl elgesio sutrikimų, susijusių su patirta trauma), tinkamesnis sprendimas galbūt būtų juos laikinai apgyvendinti atskirai, užtikrinant galimybę reguliariai matytis.

Prasmingas komunikavimas ir bendravimas su vaikais

- Gerbkite vaikų ribas. Neverskite vaikų aptarti temų, dėl kurių jie jaučiasi nepatogiai, ir neverskite jų kalbėti. Tylos nelaikykite įrodymu, kad vaikas nėra pakankamai pažeidžiamas ar bando tyčia nuslėpti informaciją. Vaikas gali slėpti anksčiau patirtos ar tuo metu patiriamos žalos požymius iš baimės arba todėl, kad nesuvokia, jog tokia patirtis nėra normali. Pasitikėjimo kūrimas yra būtina bet kokios informacijos atskleidimo sąlyga ir padeda įveikti pirmuosius iššūkius.
- Elkitės su vaikais pagarbiai. Vaikams rodykite tokią pat pagarbą ir būkite su jais tokie pat atviri kaip bendraudami su suaugusiais. Venkite nerealistiškų pažadų.
- Būkite jautrūs. Kalbėkite rūpestingu tonu ir vartokite vaikams lengvai suprantamą paprastą kalbą.
- Būkite visapusiškai dėmesingi. Bendraudami skirkite vaikui visą savo dėmesį, parodykite, kad atidžiai jo klausotės ir juo domitės.

⁽⁸²⁾ JT Vaikų teisių komitetas, *Bendrasis komentaras Nr. 14 (2013)*, žr. 23 išnašą, p. 12.

⁽⁸³⁾ Remiantis minimalios intervencijos principu, priimant sprendimus, turinčius įtakos vaikui, turi būti taikomos kuo mažiau intervencinės ir ribojančios priemonės, pirmenybę teikiant vaiko interesams ir gerovei. Tai atitinka Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnį, kuriame pabrėžiama, kad svarbiausia – vaiko interesai.

- Skatinkite saviraišką. Suteikite vaikams galimybę išreikšti save, tačiau neverskite jų dar kartą išgyventi neigiamas patirtis, jei jie nenori apie tai pasakoti.
- Skatinkite prasmingą dalyvavimą. Sukurkite vaikams galimybę dėstyti savo mintis ir nuomonę, įskaitant mintis ir nuomonę su jais susijusiais klausimais. Tai stiprina savigarbą ir gali paskatinti vaikus drąsiai reikšti savo nuomonę jiems svarbiomis temomis.
- Aiškinkitės jų lūkesčius. Suteikite vaikams galimybę paaiškinti, ko jie tikėjosi iš esamos padėties ir ko galbūt tikisi ateityje.
- Būkite kantrūs. Supraskite, kad reiškiamas nusivylimas ar pyktis galbūt nėra nukreiptas prieš jus asmeniškai, kantriai reaguokite į jų emocijas. Supraskite, kad kai kurios bendravimo ir elgesio formos gali būti susijusios su trauminėmis reakcijomis. Neskubėkite, stenkitės suprasti elgesio, kuris iš pirmo žvilgsnio atrodo „destruktyvus“, priežastis.
- Skatinkite įtrauktį. Bendraudami venkite stereotipų, susijusių su amžiumi, rase, religija ar lytine tapatybe, ir elkitės su visais vaikais vienodai pagarbiai bei dėmesingai.
- Stebėkite ir atpažinkite emocinio išgyvenimo požymius. Atkreipkite dėmesį į tai, ar nepasireiškia emocinio išgyvenimo arba elgesio, dėl kurio gali prireikti specializuotos pagalbos, požymių.
- Bendraudami atsižvelkite į amžių ir kultūrinę aplinką. Atsižvelkite į vaiko amžių. Vieni vaikai gali atrodyti ne pagal amžių subrendę, tačiau tai nereiškia, kad jiems nereikia jų amžiui tinkamo emocinio reagavimo. Be to, stengiantis įtraukti vaiką lygiai taip pat reikia atkreipti dėmesį į vaiko kultūrinę kilmę ⁽⁸⁴⁾.
- Įvertinkite apsauginius veiksnius. Atkreipkite dėmesį į tai, kaip vaikas reaguoja į pokyčius ir stresą. Skatinkite vaiką naudotis šiais būdais stresui įveikti, pabrėžkite jo atsparumą ir kartu priminkite, kad esate šalia ir esate pasirengę padėti.

2.1.2. Daugiadalykis požiūris ir integruota vaiko apsaugos sistema

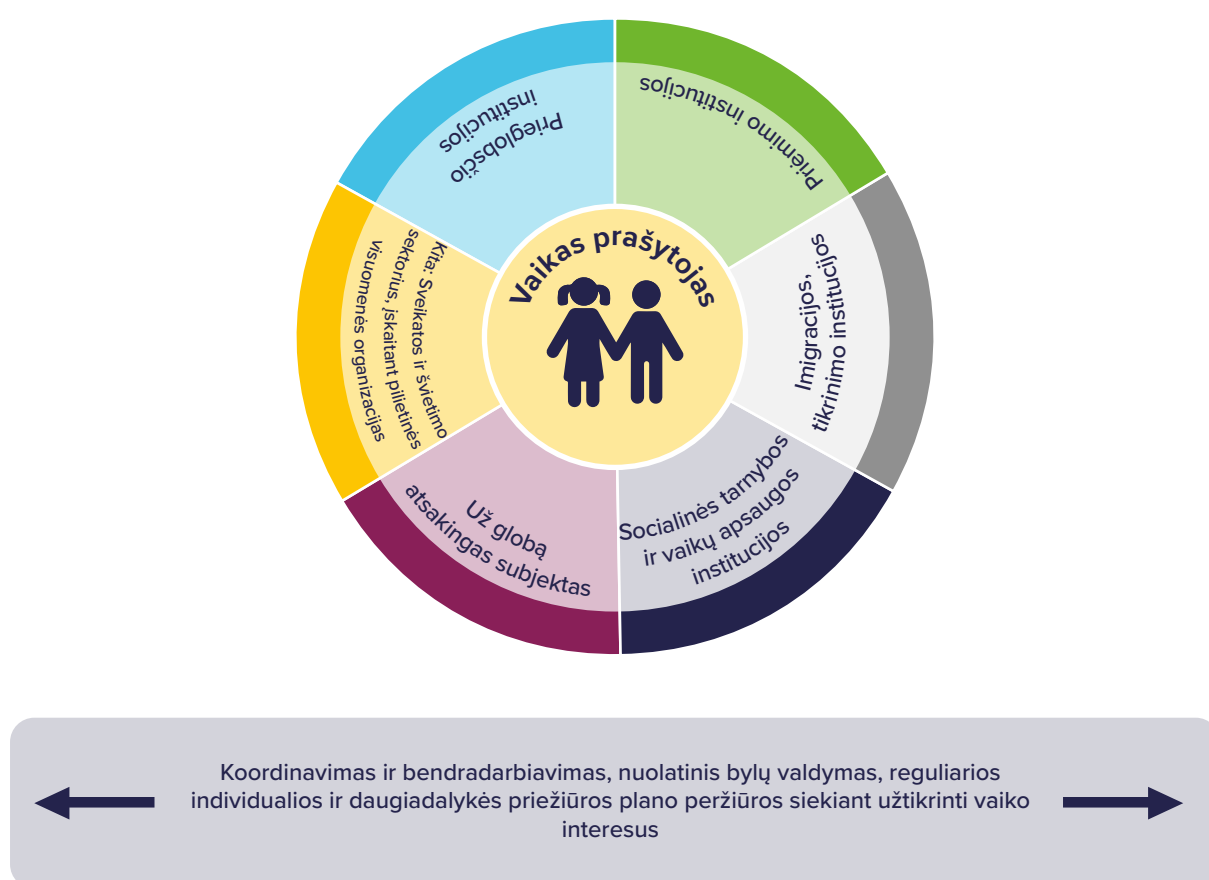
Taikant vaiko interesų principą dalyvauja daug įvairių subjektų, įskaitant prieglobsčio ir priėmimo institucijas, tikrinimo ir imigracijos institucijas bei sveikatos ir vaiko apsaugos tarnybas. Tai parodo veiksmingo **koordinavimo ir bendradarbiavimo** svarbą, taip pat poreikį šiems specialistams dalytis žiniomis ir informacija apie vaikų teises, vaiko interesus ir prieglobsčio sistemą.

⁽⁸⁴⁾ Žr. EUAA, *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line* (Tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės gairės. II dalis. Pirmosiose gretose dirbantiems specialistams), 2024 m. lapkričio mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>, skirsnį „Unaccompanied children“ („Nelydimi vaikai“). Taip pat žr. UNHCR, *Technical Guidance: Child Friendly Procedures* (Techninės gairės: vaikams pritaikytos procedūros), 2021 m., <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, ypač 3 skyrių.

2024 m. rekomendacijoje dėl integruotos **vaiko interesus atitinkančios vaiko apsaugos sistemos** sukūrimo ir stiprinimo ⁽⁸⁵⁾ Komisija pabrėžia, kad valstybės narės turi imtis reikiamų priemonių, kad sustiprintų visų atitinkamų ministerijų ir sektorių, taip pat įvairių kompetencijos lygių (vietos, regiono, nacionalinio ir tarpvalstybinio) subjektų veiksmų **koordinavimą ir bendradarbiavimą**. Veiksmingai apsaugai užtikrinti būtina laikytis **daugiadalykio požiūrio**. Paktas skatina koordinavimą ⁽⁸⁶⁾ ir įvairių ministerijų kvalifikuotų, parengtų specialistų **bendradarbiavimą su vaiko apsaugos institucijomis** ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis, veikiančiomis skirtingose teisinėse sistemose. Siekiant užtikrinti sklandų koordinavimą ir tolesnę pagalbą jos gavėjams, koordinuojant veiksmus ypač svarbus **integruotas požiūris į bylų valdymą**.

3 pav. Koordinavimas, bendradarbiavimas ir integruotas bylų valdymas

Šaltinis: EUAA

Asmenys, padedantys institucijoms įvertinti vaiko interesus per tikrinimo, prieglobsčio ir priėmimo procesą, turėtų turėti šių žinių ir išmanyti šias sritis:

- **vaiko apsaugos principus** ir tai, kaip veikia integruota vaiko apsaugos sistema;

⁽⁸⁵⁾ [Komisijos rekomendacija \(ES\) 2024/1238](#) dėl integruotųjų vaiko apsaugos sistemų kūrimo ir stiprinimo atsižvelgiant į vaiko interesus, žr. 6 išnašą, 19, 20 ir 21 punktai.

⁽⁸⁶⁾ Tikrinimo reglamento 24 ir 25 konstatuojamosios dalys, PMVR 60 straipsnio 4 dalis, PSD (2024 m.) 65 konstatuojamoji dalis.

- **pagrindinių žinių apie vaikų fizinę ir emocinę gerovę**, įskaitant požymius, kad vaikui gali būti reikalinga papildoma pagalba;
- **pagrindinių žinių apie prekybos žmonėmis, išnaudojimo, nepriežiūros ir smurto požymius** bei apie tai, kaip saugiai reaguoti, kai atskleidžiama informacija apie traumą (taip pat išmanyti nukreipimo tvarką);
- **Pakte nustatytą teisinę sistemą**, įskaitant vaikų apsaugos priemones ir tai, kokią įtaką interesų vertinimo rezultatai turi procedūriniais veiksmais ir priėmimo tvarkai;
- **kultūriniu požiūriu jautrius aspektus** ir migracijos bei perkėlimo poveikį vaikams.

Dalijimasis informacija

Informacija, surinkta vertinant interesus, turi būti tvarkoma deramai laikantis konfidencialumo, duomenų apsaugos taisyklių ir vaiko teisės į privatumą. Be to, tam tikrą informaciją gali tekti perduoti atitinkamoms institucijoms ar paslaugų teikėjams, griežtai laikantis būtinybės žinoti principo, kad būtų užtikrintas veiksmingas bylų valdymas, tenkinami nustatyti poreikiai ir užkertamas kelias vaikui galinčiai kilti žalai ar savižalai arba ši rizika būtų mažinama.

Sprendimai, **kokia informacija** yra dalijamasi, **su kuo** ir **koku etapu** ja dalijamasi, turi būti vertinami kiekvienu konkrečiu atveju atskirai, pirmiausia atsižvelgiant į vaiko interesus ir laikantis būtinybės žinoti principo. Šiuo atžvilgiu valstybėms narėms rekomenduojama:

- nustatyti aiškius protokolus ir procedūras, reglamentuojančius keitimąsi ir dalijimąsi informacija tarp atitinkamų specialistų ir tarnybų;
- apibrėžti vaidmenis, atsakomybės sritis ir apsaugos priemones, siekiant užtikrinti, kad dalijimasis informacija būtų proporcingas, neviršytų to, kas griežtai būtina, ir atitiktų taikytinas duomenų apsaugos taisykles.

Tokia tvarka padeda veiksmingai koordinuoti subjektų veiksmus, kartu apsaugant vaikų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, teises ir interesus. Vaikas ir jo tėvai, rūpintojai ar globėjai turėtų būti informuoti apie dalijimosi informacija praktiką ir savo teises pagal duomenų apsaugos taisykles, o tam tikrais atvejais – turėti galimybę pareikšti savo nuomonę arba **duoti sutikimą**, laikantis nacionalinės teisės aktų.

Pavyzdžiai. Kaip užtikrinti integruotą vaikų apsaugą

Į vaiką orientuotas **integruotas požiūris į** ⁽⁸⁷⁾ **vaikų apsaugą** yra itin svarbus siekiant užtikrinti, kad vaikai būtų visapusiškai apsaugoti ir kad per visą prieglobsčio ir priėmimo procesą būtų deramai atsižvelgiama į jų interesus. Laikantis tokio požiūrio, taip pat svarbu

⁽⁸⁷⁾ Integruotos vaiko apsaugos sistemos taip pat sudaro dalį techninės paramos priemonės, nustatytos Reglamente (ES) 2021/240, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/240/oj>, kuriuo numatyta pagal poreikį teikti individualiai pritaikytą techninę pagalbą, skirtą struktūrinių reformų valstybėse narėse planavimui ir įgyvendinimui. Prie jų priskiriamos švietimo, socialinių paslaugų, migracijos ir sienų valdymo, sveikatos bei teisingumo sritys, pavyzdžiui, parama Vaikų centrams (žr. *Barnahus*) įgyvendinimui.

pripažinti vaiko stipriąsias puses ir išteklius bei, prireikus, bendradarbiauti su šeimomis, globėjais, religinėmis, kultūrinėmis bei kitomis bendruomenėmis⁽⁸⁸⁾, jei tai aktualu, siekiant užtikrinti bendrą vaiko gerovę.

1 pavyzdys. Sprendimas dėl saugaus apgyvendinimo

Atliekant tikrinimą pasienio pareigūnas pastebi, kad 16 metų amžiaus nelydima mergina bijo kartu su ja keliaujančio vyro.

- **Tikrinimą atliekanti institucija** pažymi šią susirūpinimą sukėlusią aplinkybę; **teisės saugos** institucijos nedelsdamos imasi veiksmų, kad užtikrintų merginos saugumą, ir pradeda tirti bylą.
- **Globėjas** susitinka su vaiku, siekdamas užtikrinti, kad vaikui jam suprantamu būdu būtų paaiškinta susirūpinimą sukėlusio aplinkybės ir suteikta galimybė išsakyti savo nuomonę.
- Globėjas užtikrina galimybę **gauti nemokamą teisinę konsultaciją ir teisinę pagalbą**, jei tai aktualu, nes vaikas gali būti prekybos žmonėmis auka.
- **Pažeidžiamumo vertintojai** yra informuojami ir atidžiai įvertina merginos poreikius ir galimą riziką, atsižvelgdami į jos nuomonę ir individualias aplinkybes.
- Remdamasis vertinimu ir koordinuodamas veiksmus su vaiko apsaugos tarnybomis, **priėmimo pareigūnas** rūpinasi, kad vaikas būtų apgyvendintas saugioje ir tinkamoje vietoje, pvz., specializuotame merginoms skirtame priėmimo centre arba apsaugos centre.

2 pavyzdys. Pagalba vaikui per pokalbį dėl prieglobsčio

Per pokalbį dėl prieglobsčio prašymus nagrinėjantis pareigūnas sužino, kad 14 metų amžiaus nelydimas berniukas sapnuoja košmarus ir jam sunku susikaupti.

- **Prašymus nagrinėjantis pareigūnas** užregistruoja informaciją kaip galimą požymį, į kurį reikia atsižvelgti vertinant prašymą, ir pažymi prašytojo būklę.
- **Prieglobsčio prašymus nagrinėjantis pareigūnas** atitinkamai koreguoja pokalbio laiką ir tempą.
- **Globėjas** prašo daryti pertraukas ir paaiškina klausimus paprasčiau.
- Po pokalbio **prašymus nagrinėjantis pareigūnas** nukreipia vaiką tolesniam vertinimui pas pažeidžiamumo vertinimo specialistus; pažeidžiamumo specialistai nustato su stresu susijusius simptomus ir pateikia rekomendacijas dėl tolesnių veiksmų. Tolesnių veiksmų imasi **pažeidžiamumo vertintojas** – jis pritaiko atsakomąsias priemones pagal vaiko poreikius; prireikus, atnaujinamas interesų vertinimas, atsižvelgiant į naujai nustatytus poreikius, siekiant užtikrinti vaiko gerovę per visą procedūrą.
- **Priėmimo pareigūnas** informuojamas apie nustatytus poreikius, kad galėtų užtikrinti priežiūros tęstinumą ir atitinkamai pritaikyti priėmimo sąlygas bei paramos priemones.

⁽⁸⁸⁾ 59 punktas, „Vaiko teisių požiūrio apibrėžimas“, JT Vaiko teisių komitetas (JTVTK), *Bendrasis komentaras Nr. 13* (2005.) „Dėl vaiko teisės būti apsaugotam nuo bet kokios formos smurto“, CRC/C/GC/13, 2011 m., <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2011/en/82269>.

3 pavyzdys. Priėmimo centre patiriamas didelis psichologinis išgyvenimas

Nelydimas 15 metų amžiaus vaikiną gyvena priėmimo centre keletą savaičių. Darbuotojai pastebėjo, kad jis nebedalyvauja mokyklos veikloje, nebendrauja su bendraamžiais, matyti nemigos požymių.

- **Priėmimo pareigūnas** užregistruoja šiuos požymius ir **atitinkamai informuoja globėją, prašymus tvarkantį specialistą bei pažeidžiamumo vertintojus.**
- **Globėjui** susitikus su berniuku, šis pasakoja, kad jį dažnai kamuoja trauminiai prisiminimai, susiję su praeities įvykiais jo kilmės šalyje.
- **Prašymus tvarkantis specialistas** prašo konsultacijos su **sveikatos priežiūros padaliniu**, kuris nustato nerimo ir psichologinio išgyvenimo simptomus bei rekomenduoja reguliarius užsiėmimus su psichosocialinės pagalbos tarnybomis.
- Remdamasi vertinimu, pasikonsultavusi su globėju ir prašymus tvarkančiu specialistu, prireikus taip pat atsižvelgdama į vaiko apsaugos tarnybų nuomonę, priėmimo institucija imasi veiksmų, kad padėtų suvaldyti emocinį išgyvenimą keliančias aplinkybes, pavyzdžiui, pakoreguoja vaiko apgyvendinimo sąlygas, tarpininkauja, jei kyla konfliktas su bendraamžiais, ir užtikrina galimybę gauti psichosocialinės pagalbos paslaugas.
- **Prašymus nagrinėjantis pareigūnas**, sužinojęs apie susiklosčiusią padėtį, atideda numatytą pokalbį, kad būtų išvengta nereikalingo streso, ir užtikrina, kad vaikas galėtų prasmingai dalyvauti pokalbyje, kai jo būklė stabilizuosis.

Aplinkybės, į kurias reikia atsižvelgti

Bendra, saugi skaitmeninė bylų valdymo sistema gali sustiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, suteikiant saugią prieigą realiu laiku prie atitinkamos bylos informacijos visiems subjektams, susijusiems su vaiko priežiūra ir apsauga. Galimybė susipažinti su tokia informacija padėtų išvengti nesuderintų arba pasikartojančių įvairių subjektų veiksmų. Į tokią sistemą turėtų būti integruotos **patikimos duomenų apsaugos priemonės**, ji turėtų būti naudojama **laikantis būtinybės žinoti principo**, užtikrinant, kad prie konfidencialios informacijos prieigą turėtų tik tie specialistai, kuriems ji reikalinga konkrečioms pareigoms vykdyti.

Dalijimasis informacija per tokias sistemas turėtų būti **proporcingas ir apsiriboti konkrečiu tikslu**, o prieiga prie duomenų, jų naudojimas ir saugojimas turėtų būti reglamentuojami aiškiais taisyklėmis. Jei to reikalaujama nacionalinės teisės aktuose ir atsižvelgiant į vaiko amžių bei brandą, vaikas ir (arba) jo tėvai, rūpintojas ar globėjas **turėtų būti informuoti** apie keitimosi duomenimis praktiką, o prireikus turi būti prašoma jų **sutikimo**. Visa keitimosi informacija tvarka turi atitikti nacionalines teisinės sistemas ir taikytinas duomenų apsaugos taisykles, kartu užtikrinant, kad pirmiausia būtų atsižvelgiama į vaiko interesus.

Papildoma literatūra apie vaiko interesus

- UNHCR, *2021 UNHCR Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and Determining the Best Interests of the Child* (2021 m. UNHCR Interesų užtikrinimo procedūros gairės. Vaiko interesų vertinimas ir nustatymas), <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/122648>.
- UNHCR, *Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child* (Vaiko interesų vertinimo ir nustatymo gairės), <https://migrationnetwork.un.org/resources/guidelines-assessing-and-determining-best-interests-child>.
- TMO, *Handbook on Protection and Assistance to Migrants Vulnerable to violence, exploitation and abuse* (Migrantų, kuriems gali kilti smurto, išnaudojimo ir prievartos pavojus, apsauga ir pagalba jiems), 2019 m.; UNICEF, *Guidance for the Protection, Care and Assistance of vulnerable Migrants* (Pažeidžiamų migrantų apsaugos, globos ir pagalbos jiems gairės), <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse>.
- UNICEF, TMO, ES ir TMO Informacijos valdymo centras, *Interesų nustatymo forma*, 2022 m., <https://migrantprotection.iom.int/system/files/training-material/attachment/3-bid-form.pdf>.
- „Save the Children“, *Best Interests Assessment Form for Temporary Care Arrangements & Durable Solution* (Interesų įvertinimo forma taikant laikinosios globos sąlygas ir ilgalaikius sprendimus), 2010, <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/best-interest-assessment-form-temporary-care-arrangements-durable-solution>.

3. Vaiko interesai atliekant tikrinimą

Tikrinimo reglamente ⁽⁸⁹⁾ nustatyta, kad trečiųjų šalių piliečiai privalo būti patikrinti prieš įvažiavimą prie išorės sienos, o tam tikrais atvejais – ir šalies teritorijoje, jei asmenys sulaikomi dėl neteisėto įvažiavimo ar buvimo šalyje ⁽⁹⁰⁾. Tikrinami asmenys, neatitinkantys atvykimo į ES sąlygų.

Tikrinimą sudaro tam tikri patikrinimai, įskaitant tapatybės, saugumo, sveikatos ir pažeidžiamumo patikrinimus, atliekami koordinuotai ir nedarant poveikio vėlesnėms prieglobsčio arba grąžinimo procedūroms. Šie patikrinimai padeda veiksmingai valdyti išorės sienas, kartu užtikrinant, kad pažeidžiamumas ir konkretūs poreikiai būtų nustatyti kuo anksčiau.

Tikrinimo reglamente nustatyta, kad tikrinimas prie išorės sienos turi būti atliktas „nedelsiant ir bet kuriuo atveju **per septynias dienas** ⁽⁹¹⁾ nuo sulaikymo dienos“. Visą tikrinimo procesą sudaro šie iš eilės atliekami etapai ⁽⁹²⁾:

- **atliekamas preliminarus sveikatos** ⁽⁹³⁾ ir **pažeidžiamumo** ⁽⁹⁴⁾ patikrinimas;
- nustatoma arba **patikrinama tapatybė** ⁽⁹⁵⁾, atliekamas saugumo patikrinimas ⁽⁹⁶⁾, įskaitant **biometrinių duomenų registravimą** ⁽⁹⁷⁾, jei tai dar nepadaryta;
- užpildoma **tikrinimo forma** ⁽⁹⁸⁾, informacija taip pat patikrinama palyginant ją su prašytojo pateikta informacija, kad informaciją, kuria dalijamasi, būtų galima pataisyti ir pakoreguoti ⁽⁹⁹⁾;
- **nukreipiama** atitinkamai institucijai ⁽¹⁰⁰⁾.

Tikrinimo reglamente taip pat pabrėžiama **glaudaus kompetentingų nacionalinių institucijų**, atsakingų už prieglobsčio procedūras ir prieglobsčio prašytojų priėmimą, už visuomenės sveikatos apsaugą bei vaikų apsaugą atsakingų institucijų (jei taikytina) ir už grąžinimo procedūras atsakingų institucijų **bendradarbiavimo būtinybė** ⁽¹⁰¹⁾.

⁽⁸⁹⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1356, kuriuo nustatomas trečiųjų šalių piliečių tikrinimas prie išorės sienų ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/817, (OL L, 2024/1356, 2024 5 22), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>.

⁽⁹⁰⁾ Tikrinimo reglamento 5 ir 7 straipsniai.

⁽⁹¹⁾ Tikrinimo reglamento 8 straipsnio 3 dalis.

⁽⁹²⁾ Tikrinimo reglamento 5 straipsnio 5 dalis.

⁽⁹³⁾ Tikrinimo reglamento 12 straipsnis.

⁽⁹⁴⁾ Tikrinimo reglamento 12 straipsnis.

⁽⁹⁵⁾ Tikrinimo reglamento 14 straipsnis.

⁽⁹⁶⁾ Tikrinimo reglamento 15 ir 16 straipsniai.

⁽⁹⁷⁾ PMVR 15, 22 ir 24 straipsniai.

⁽⁹⁸⁾ Tikrinimo reglamento 17 straipsnis.

⁽⁹⁹⁾ Tikrinimo reglamento 32 konstatuojamoji dalis:

⁽¹⁰⁰⁾ Tikrinimo reglamento 18 straipsnis.

⁽¹⁰¹⁾ Tikrinimo reglamento 24 konstatuojamoji dalis: „kad būtų pasiekti tikrinimo tikslai, turėtų būti užtikrinta tvirtesnė Reglamento (ES) 2016/399 nuostatoje dėl kontrolės įgyvendinimo nurodytų kompetentingų nacionalinių institucijų, už prieglobsčio procedūras ir prieglobsčio prašytojų priėmimą atsakingų institucijų, už visuomenės sveikatos apsaugą atsakingų institucijų ir už grąžinimo procedūrų pagal Direktyvą 2008/115/EB įgyvendinimą atsakingų institucijų glaudaus bendradarbiavimo sistema“.

Kalbant apie koordinavimą ir bendradarbiavimą, Tikrinimo reglamente minima **Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra** (FRONTEX), **Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūra** (Europol), **(EUAA), nacionalinės vaiko apsaugos institucijos** ir institucijos, atsakingos už prekybos žmonėmis aukų aptikimą ir jų tapatybės nustatymą ⁽¹⁰²⁾.

Nacionalinės vaiko apsaugos institucijos atlieka svarbų vaidmenį nuo pačių pirmųjų vaiko, ypač nelydimo, atvykimo etapų. Prieš paskiriant globėją, šios institucijos turėtų būti **pirmieji subjektai, galintys įvertinti neatidėliotinus apsaugos poreikius**, inicijuoti priežiūros priemonės ir prisidėti prie interesų vertinimo. Nacionalinių vaiko apsaugos institucijų dalyvavimas tikrinimo procese, **pradiniuose prieglobsčio procedūros etapuose (galimybė pasinaudoti procedūra)** bei nukreipimo procesuose yra būtinas, siekiant užtikrinti, kad šiuo etapu ir priėmimo centre atliekant tikrinimą priimami **sprendimai atitiktų vaiko apsaugos principus** bei ES ir nacionalinius standartus, taip užtikrinant priežiūros tęstinumą ir apsaugant vaikų teises nuo pat pradžių.

Tikrinimo reglamente taip pat pabrėžiama, kad tikrinimą atliekančios institucijos privalo **teikti informaciją** vaikams pritaikytu būdu ⁽¹⁰³⁾ apie tikrinimo tikslą ir trukmę bei apie teisę prašyti prieglobsčio. Vaikui išreiškus ketinimą **prašyti prieglobsčio**, jam turėtų būti laiku suteiktos tinkamos teisinės konsultacijos pagal Prieglobsčio procedūros reglamentą (PPR) ⁽¹⁰⁴⁾.

Galiausiai pažymėtina, kad Tikrinimo reglamente pabrėžiama **pagrindinių teisių laikymosi** svarba ⁽¹⁰⁵⁾.

ES prieglobsčio agentūros (EUAA) portalas „Let’s Speak Asylum“, <https://lsa.euaa.europa.eu/>

Portale „Let’s Speak Asylum“ pateikiamos metodinės gairės ir praktiniai įrankiai, skirti teikti informaciją per prieglobsčio procedūras ir priėmimo procesą.

Portale bus teikiama EUAA pagal BEPS parengta informacinė medžiaga, kurią institucijos turės papildyti konkrečios šalies informacija. Tai – lydimiems ir nelydimiems vaikams skirtos privalomos informacijos brošiūros bei papildoma informacija, kurią sudaro iliustruotos istorijos, plakatai, mokomosios kortelės ir animuoti siužetai, skirti pažeidžiamiesiems asmenims. Portale taip pat bus pateiktos instrukcijos ir praktiniai patarimai, kaip naudotis medžiaga (bus paskelbta artimiausiu metu).

EUAA, *Practical Guide on Free Legal Counselling: Organisation of the provision of free legal counselling* (Nemokamų teisinių konsultacijų praktinis vadovas. Nemokamų teisinių konsultacijų teikimo organizavimas), 2025 m. spalio mėn., <https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-free-legal-counselling>.

⁽¹⁰²⁾ Tikrinimo reglamento 24 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁰³⁾ Tikrinimo reglamento 11 straipsnio 1 ir 2 dalys.

⁽¹⁰⁴⁾ PPR 15 straipsnio 1 dalis.

⁽¹⁰⁵⁾ Tikrinimo reglamento 3 straipsnis.

3.1. Vaiko interesų principo taikymas atliekant tikrinimą

Pažeidžiamų prašytojų ir specialiųjų poreikių turinčių asmenų (įskaitant vaikus) **nustatymas** yra itin svarbi teisinė prievolė. Poreikių nustatymas turi būti pradėtas kuo greičiau po atvykimo – prie išorės sienos arba pirminio priėmimo centre, atliekant sveikatos ir pažeidžiamumo patikrinimus. Jei prašytojas nurodo, kad yra vaikas, taikomas vaiko interesų principas. Turėtų būti paskirtas globėjas, kuris atstovautų nelydimam vaikui ir jam padėtų per tikrinimo procesą. Jei globėjas nebuvo paskirtas, reikėtų paskirti asmenį, tinkamą laikinai vykdyti atstovo pareigas⁽¹⁰⁶⁾. Kad vaikui nedelsiant būtų suteikta tinkama apsauga ir pagalba, įskaitant pagalbą, susijusią su fizine ir psichikos sveikata, galimybė gauti skubią medicininę pagalbą ir būtiną ligos gydymą, psichosocialinę pagalbą ir apsaugą nuo žalos, taip pat tam, kad būtų imtasi atitinkamų tolesnių veiksmų ir būtų aktyvuoti reikiami tolesnių veiksmų ir nukreipimo mechanizmai, turėtų būti įtrauktos vaiko apsaugos institucijos⁽¹⁰⁷⁾. Tikrinimą atliekantys pareigūnai turi būti tam parengti ir gerai išmanyti, kaip bendradarbiauti bei koordinuoti veiksmus su suinteresuotaisiais subjektais teikiant papildomas pagalbos paslaugas.

Pavyzdžiai. Vaiko interesų vertinimas atliekant tikrinimą

Atliekant tikrinimą, ypač **sveikatos ir pažeidžiamumo patikrinimus**, pareigūnai gali **nustatyti konkrečius poreikius ir pažeidžiamumo aspektus**, dėl kurių iškyla poreikis atsižvelgti į veiksnius, susijusius su vaiko interesais. Kadangi sveikatos ir pažeidžiamumo patikrinimai tėra preliminarūs, institucijos turėtų suteikti pagalbą, kurios reikia neatidėliotinai, o kita pagalba turėtų būti suteikta per tolesnes procedūras. Toliau pateikiama keletas pavyzdžių, kokios situacijos gali susiklostyti tikrinimo etapu.

1 pavyzdys. Nėra asmens tapatybės dokumentų ir kyla rimtų abejonių dėl vaiko nurodyto amžiaus

Atliekant tikrinimą ir pažeidžiamumo patikrinimus laikoma, jog tai, kad asmuo yra vaikas, savaime reiškia, kad jis yra pažeidžiamas. Todėl įvertinimas, ar asmuo yra vaikas, taip pat ir tada, kai kyla abejonių dėl amžiaus, yra pažeidžiamumo vertinimo dalis ir tam reikalingos konkrečios su vaiko interesais susijusios apsaugos priemonės. Jei vaikas neturi tapatybės dokumentų ir dėl prieštaringos ar nenuoseklios informacijos kyla didelių abejonių dėl jo nurodyto amžiaus, pareigūnai pirmiausia turi patikrinti, ar šias abejones galima iš karto išsklaidyti (pvz., remdamiesi turimais įrašais, paaiškinimais ar pirminėmis patikromis). Jei to negali padaryti, jie privalo perduoti bylą kompetentingai institucijai, kuri nusprendžia, ar būtina atlikti oficialų amžiaus nustatymą⁽¹⁰⁸⁾.

2 pavyzdys. Prekybos žmonėmis požymiai

Nustačius požymių, kad vaikas gali būti prekybos žmonėmis auka, nedelsiant imamasi apsaugos priemonių ir įtraukiamos kompetentingos kovos su prekyba žmonėmis institucijos.

⁽¹⁰⁶⁾ Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁰⁷⁾ Tikrinimo reglamento 8 straipsnio 9 dalis ir 12 straipsnio 4 dalis.

⁽¹⁰⁸⁾ Išsami informacija apie amžiaus nustatymą pateikiama EUAA interneto svetainėje: *Practical Guide on Age Assessment* (Praktinis amžiaus nustatymo vadovas), 2025 m. lapkričio mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

3 pavyzdys. Galimas šeimos narių paieškos poreikis

Atliekant vertinimą reikia išsiaiškinti, kada vaikas paskutinį kartą matė savo tėvus ar šeimos narius, ir nuspręsti, ar šeimos narių paieška, šeimos susijungimas ar perkėlimas atitinka vaiko interesus.

4 pavyzdys. Didelis emocinis išgyvenimas

Didelį psichologinį išgyvenimą gali sukelti kilmės šalyje arba migracijos kelionės metu patirta trauma, įskaitant laivų avarijas, paieškos ir gelbėjimo operacijas, kurių metu žūsta žmonės. Tokiais atvejais būtina įvertinti, kokia medicininė, psichologinė ar psichiatrinė pagalba reikalinga vaiko būklei stabilizuoti, taip pat atsižvelgti į poilsui ir atsigavimui reikalingą laiką, kol vaikas galės visapusiškai dalyvauti prieglobsčio ar kitose procedūrose, taip pat įvertinti, ar yra kokių nors konkrečių apgyvendinimo poreikių.

5 pavyzdys. Neaiškūs lydimio vaiko šeimos ryšiai

Pareigūnai privalo patikrinti, ar lydintis suaugęs asmuo iš tiesų yra atsakingas už vaiką, ir atidžiai stebėti bet kokius požymius, rodančius galimą pavojų, susijusį su suaugusiojo ir vaiko santykiais, ypač pavojų, susijusį su prekyba žmonėmis ar seksualine prievarta.

6 pavyzdys. Sveikatos problemų ar sutrikimų turintis vaikas

Jei vaikas turi sveikatos problemų arba fizinių, sensorinių, intelekto ar psichosocialinių sutrikimų, būtina atlikti specialų apgyvendinimo poreikių (apgyvendinimo vietos prieinamumo, vietos, saugumo, įskaitant reprodukcinės sveikatos poreikius) vertinimą.

Verta įsidėmėti

Nelydimiems vaikams paprastai neturėtų būti taikoma pasienio procedūra. Tikrinimo etapu nustatomi ir dokumentuojami atitinkami aspektai, be kita ko, nustatoma asmens tapatybė, įvertinamas amžius, pažeidžiamumas ir visos su nacionaliniu saugumu ar viešąja tvarka susijusios aplinkybės. Nors oficialus sprendimas dėl taikytinos procedūros priimamas tikrinimo pabaigoje, būtent šiuo etapu surinkta informacija yra lemiamas veiksnys užtikrinant, kad nelydimi vaikai paprastai nebūtų nukreipiami į pasienio procedūrą, o jei tai vis dėlto įvyksta, tokia procedūra būtų taikoma tik **išimtiniais atvejais, kai vaikas kelia grėsmę nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai** ⁽¹⁰⁹⁾. Bet kuriuo atveju turi būti užtikrintos tinkamos vaikų priėmimo sąlygos ir visos atitinkamos apsaugos priemonės ⁽¹¹⁰⁾.

Pavyzdžiai. Vaiko interesų principo taikymas tikrinimo etapu

1 pavyzdys. Vaikui tinkamo apgyvendinimo poreikio nustatymas

Atlikdami tikrinimą pareigūnai pastebi, kad 16 metų amžiaus nelydimą merginą vengia akių kontakto ir išsigąsta priėjus suaugusiam vyrui.

⁽¹⁰⁹⁾ PPR 53 straipsnio 1 dalis.

⁽¹¹⁰⁾ PPR 53 straipsnio 1 dalis ir 42 straipsnio 3 dalies b punktas, išskyrus atvejus, kai prašytojas kelia grėsmę nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai. PSD (2024 m.) nurodomos tam tikros išimtys, pavyzdžiui, kai nustatoma, kad nepilnametis kelia grėsmę saugumui (žr. 40 konstatuojamąją dalį ir 13 straipsnio 2 dalies b punktą).

- **Tikrinimą atliekantys pareigūnai** iš karto atsižvelgia į vaiko interesus ir įspėja vaiko apsaugos tarnybas.
- **Globėjas arba asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas** yra informuojamas ir aktyviai dalyvauja visuose veiksmuose.
- Tikrinimas atliekamas pirmumo tvarka, kad vaiką būtų galima nedelsiant nukreipti į atitinkamą procedūrą.
- Merginos elgesys atliekant **pažeidžiamumo patikrinimus** rodo, kad ji galėjo patirti smurtą dėl lyties. Dėl to jai gali prireikti mažesnio, vaikams tinkamo, o ne didelio ir toli nuo reikiamos sveikatos paslaugos teikiančių įstaigų esančio priėmimo centro, taip pat gali prireikti psichologinės pagalbos. Mergina laiku nukreipiama į specializuotas psichosocialinės ir sveikatos priežiūros paramos tarnybas.

Vaiko interesų principo taikymas: užtikrinama, kad dar prieš prasidedant prieglobsčio procedūrai, asmuo būtų laiku apgyvendintas saugioje, pagal amžių tinkamoje aplinkoje ir gautų specializuotas pagalbos paslaugas.

2 pavyzdys. Sprendimas lydimam vaikui netaikyti pasienio procedūros

13 metų amžiaus vaikas atvyksta kartu su motina, kuri teigia esą jam diagnozuota tam tikra medicininė būklė (sunki astma ir epilepsija) ir dėl to jam reikia kasdien vartoti vaistus ir jį reikia periodiškai stebėti.

- Atlikus **sveikatos patikrinimus** nustatyta, kad vaistai, kuriuos vaikas turėjo su savimi, baigiasi.
- **Tikrinimą atliekantys darbuotojai** nedelsdami pasirūpina medicinine konsultacija.
- Nors prašytojai patenka į asmenų, kuriems paprastai taikoma pasienio procedūra, kategoriją, atliekant sveikatos ir pažeidžiamumo patikrinimus nustatoma, kad vaiko būklės negalima saugiai valdyti pasienio centre.
- **Tikrinimą atliekantys pareigūnai** konsultuojasi su sveikatos priežiūros tarnybomis, kurios patvirtina, kad centras negali suteikti būtinų sąlygų.
- **Priėmimo institucijos** informuojamos, kad apgyvendintų vaiką netoli sveikatos priežiūros įstaigos, galinčios užtikrinti priežiūros tęstinumą.

Kadangi svarbiausia – vaiko interesai, motinai **taip pat netaikoma pasienio procedūra**, o byla perduodama nagrinėti pagal įprastą prieglobsčio procedūrą.

Vaiko interesų principo taikymas: užtikrinama galimybė nepertraukiamai gauti esminį gydymą, taip pat užkertamas kelias sveikatos būklės pablogėjimui. Pirmenybė teikiama vaiko sveikatos apsaugai, o ne procedūrų veiksmingumui.

4. Vaiko interesų principo taikymas per prieglobsčio procedūrą

Prieglobsčio procedūros reglamentas (PPR) yra vienas iš pagrindinių bendros Europos prieglobsčio sistemos (BEPS) teisės aktų, kuriuo siekiama suderinti ir patobulinti prieglobsčio procedūrą visose valstybėse narėse. Jame nustatyti bendri registracijos, prašymo pateikimo, pokalbių, sprendimų priėmimo ir skundų nagrinėjimo standartai, užtikrinantys teisingumą, veiksmingumą ir pagrindinių teisių apsaugą.

Priskyrimo reglamente ⁽¹¹¹⁾ nustatyti bendrieji tarptautinės apsaugos suteikimo kriterijai ir su kiekvienu tarptautinės apsaugos statusu siejamos teisės bei kitos teisės, pavyzdžiui, leidimai gyventi šalyje, galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, švietimo ir integracijos priemonės.

Šie du reglamentai neturėtų būti taikomi izoliuotai. Priešingai, juos taikant turi būti nuosekliai atsižvelgiama į **juos abu**. Vaiko patirtis prieglobsčio sistemoje susideda ne iš atskirų procedūrinių etapų: kiekvienas sprendimas ir kiekvienas ryšys yra tęstinio proceso dalis. Todėl visi veiksmai, kurių imamasi pagal abu reglamentas, įskaitant statuso pripažinimą, turi būti atliekami vadovaujantis **holistiniu ir į vaiką orientuotu požiūriu** ⁽¹¹²⁾ ⁽¹¹³⁾.

PPR nustatytos **konkrečios vaikų apsaugos priemonės**, pritaikytos pagal jų pažeidžiamumą. Šios priemonės yra:

- teikiama vaikui pritaikyta informacija, prireikus, padedant vertėjui žodžiu;
- atliekamas privalomas (-i) pažeidžiamumo vertinimas (-ai), taikomi pagal vaiko aplinkybes pritaikyti apklausos metodai;
- su vaikais susiję prašymai nagrinėjami pirmumo tvarka, nedarant poveikio procedūrinėms garantijoms;
- skiriami kvalifikuoti nelydimų vaikų globėjai.

⁽¹¹¹⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1347 dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų, kuriuo iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/109/EB ir panaikinama Direktyva 2011/95/ES, (OL L, 2024/1347, 2024 5 22), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj>.

⁽¹¹²⁾ Į vaiką orientuotu požiūriu užtikrinama, kad priimant visus su vaiku susijusius sprendimus ir vykdant visus vaikui aktualias procedūras būtų sistemingai atsižvelgiama į vaiko interesus, jo teisę būti išklausytam ir jo saugumą bei raidą, kaip nustatyta VTK. Tai reiškia, kad per prieglobsčio procedūrą procedūros pritaikomos pagal vaiko amžių ir brandą, užtikrinama vaiko teisė būti išklausytam vaikui tinkamu būdu, laiku suteikiama informacija ir pagalba, per visą procedūrą užtikrinamos procedūrinės garantijos, įskaitant atstovavimą.

⁽¹¹³⁾ PPR 22 straipsnio 1 ir 2 dalys ir Priskyrimo reglamento 15 konstatuojamoji dalis.

4.1. Vaiko interesų principo taikymas per prieglobsčio procedūrą

Prieglobsčio procedūra prasideda, kai vaikas išreiškia ketinimą prašyti prieglobsčio. Toks ketinimas gali būti išreikštas vaikui atvykus, tikrinimo etapu arba būnant šalyje. Visais su vaikais susijusiais atvejais turi būti deramai taikomos garantijos ir apsaugos priemonės ⁽¹¹⁴⁾ ⁽¹¹⁵⁾.

4.1.1. Prašymo pateikimas

Labai svarbu, kad institucijos kuo anksčiau nustatytų **bet kokius požymius, kad vaikui gali būti reikalinga tarptautinė apsauga**, net ir tais atvejais, kai vaikas aiškiai neišreiškia ketinimo prašyti prieglobsčio. Tai ypač aktualu, jei vaikas yra nelydimas arba yra pažeidžiamas ir gali nežinoti apie savo teises ar prieglobsčio procedūrą. Institucijos turi nuo pirmojo kontakto užtikrinti, kad būtų taikomos visos pagal vaiką pritaikytos ir vaiko interesus atitinkančios apsaugos priemonės ir procedūrinės garantijos (žr. [1 pav.](#)).

Per pirminį kontaktą, ypač pasienyje, vaikui reikalingos apsaugos poreikis gali būti išreikštas tik netiesiogiai. Todėl pasienio pareigūnai ir kiti pirminio kontakto pareigūnai turėtų **išlikti budrūs** ir atkreipti dėmesį į tokius požymius kaip baimė ar emocinis išgyvenimas dėl galimo grąžinimo, užuominos apie praeityje patirtą žalą ar pavojų, oficialių procedūrų vengimas, pakartotiniai klausimai apie saugumą arba prašymai suteikti informaciją apie galimybę pasilikti šalies teritorijoje. Bet kuris iš tokių požymių turėtų paskatinti skirti daugiau dėmesio ir, jei reikia, nukreipti asmenį į prieglobsčio procedūrą, nes teisė į tarptautinę apsaugą galioja nuo pat pirminio kontakto momento.

Šiomis aplinkybėmis pirminio kontakto pareigūnai visada turėtų atsižvelgti į toliau nurodytus aspektus.

- Vaikai gali nesugebėti prisistatyti kaip vaikai ar prieglobsčio prašytojai, be kita ko, dėl nepakankamos savivokos ar žinių apie apsaugos priemones, susijusias su tarptautinės apsaugos prašymu, neturėjimo. Todėl institucijos privalo iniciatyviai įvertinti apsaugos poreikius ir teikti prasmingą, pagal amžių tinkamą informaciją apie esamas galimybes.
- Baimė, trauma, patirtas smurtas, prekyba žmonėmis ar išnaudojimas bei klaidinga informacija gali turėti įtakos vaiko elgesiui ir norui atskleisti informaciją.
- Vaikams, kurie dingsta netrukus po atvykimo, dažnai kyla didelė rizika, todėl būtina nedelsiant pradėti veikti ir koordinuoti veiksmus su atitinkamomis institucijomis.

Vaikui pareiškus ketinimą prašyti prieglobsčio, jam turi būti nedelsiant suteikta galimybė pasinaudoti šia procedūra ir suteikta pagal vaiko poreikius pritaikyta pagalba. Nelydimiems vaikams turi būti nedelsiant pradėta teikti pagalba, o ją teikti turėtų asmuo, tinkamas laikinai vykdyti vaiko atstovo pareigas. Toks asmuo turi būti paskirtas laiku, atstovauti vaikui ir veikti vaiko vardu, kol bus paskirtas globėjas. Globėjas nuo tarptautinės apsaugos prašymo

⁽¹¹⁴⁾ Tikrinimo reglamento 13 straipsnis.

⁽¹¹⁵⁾ Daugiau informacijos apie tikrinimą, jo tvarką ir tikrinant taikomas apsaugos priemones pateikiama žr. [3 skyrių „Vaiko interesai atliekant tikrinimą“](#).

pateikimo turi būti paskirtas per 15 dienų arba, jei nelydimų vaikų prašymų skaičius yra neproporcingai didelis, per 25 dienas. Reikia nedelsiant nustatyti visus pažeidžiamumo veiksnus, turinčius įtakos vaiko galimybei dalyvauti procedūroje. Institucijos turėtų toliau stebėti padėtį ir užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į vaiko poreikius ir pažeidžiamumą ir kad tinkamos specialiosios procedūrinės garantijos vaikui būtų suteiktos registracijos metu ir vėlesniais prieglobsčio procedūros etapais ⁽¹¹⁶⁾.

Vaiko globėjas turėtų užtikrinti galimybę pasinaudoti teisine konsultacija.

Prašant prieglobsčio įgyjama keletas **teisių ir pareigų**, pavyzdžiui:

- **teisė pasilikti** valstybės narės teritorijoje;
- **teisė gauti informaciją** vaikui suprantama kalba (prireikus padedant vertėjui žodžiu), kaip pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, ir apie vaiko teises ir pareigas prieglobsčio procedūros metu (dėl medžiagos, susijusios su informacijos teikimu, žr. pirmiau pateiktą [intarpą apie portalą „Let’s Speak Asylum“](#));
- teisė į tai, kad valstybė narė nustatytų (įvertintų), ar vaikui **reikalingos specialiosios procedūrinės garantijos arba ar jis turi specialiųjų priėmimo** poreikių;
- teisė į tai, kad valstybės narės užtikrintų materialines priėmimo sąlygas, kaip nustatyta PSD (2024 m.), įskaitant galimybę mokytis.

Kiekvienas veiksmas, atliekamas su vaiku ar jį supančioje aplinkoje, **turi atitikti vaiko interesų principą**.

4.1.2. Registracija ir prieglobsčio prašymo pateikimas

Kai kuriose šalyse registracija ir prašymo pateikimas vyksta skirtingu laiku, nors valstybės narės registraciją ir prašymo pateikimą gali lanksčiai tvarkyti tuo pačiu metu.

Nepriklausomai nuo kiekvienoje valstybėje narėje veikiančios sistemos, **registracija** yra veiksmas, kai institucija oficialiai užregistruoja vaiko tarptautinės apsaugos prašymą ir pradeda tenkinti jo ilgalaikius poreikius. Todėl tai **yra labai svarbus žingsnis** užtikrinant, kad būtų atsižvelgta į vaiko interesus ir kad jie būtų apsaugoti.

Vaiko prašytojo **pagrindiniai asmens duomenys** ir **pagrindiniai biometriniai duomenys** turėtų būti renkami prieš registraciją, tikrinimo etapu. Tačiau jei jie nesurenkami, institucijos turi surinkti tokią informaciją registracijos etapu ⁽¹¹⁷⁾.

Šiuo procedūros etapu vaikų prašoma pateikti įvairią informaciją, pavyzdžiui, visus svarbius dokumentus, kuriuos jie galbūt turi (pvz., gimimo liudijimą, mokyklos dokumentus) ⁽¹¹⁸⁾, informaciją apie tai, kodėl išvyko iš savo šalies, šeimos narių buvimo vietą ir migracijos kelionę.

Šiuo etapu ir (arba) per visą procedūrą vaikas turi tam tikras teises, pavyzdžiui:

⁽¹¹⁶⁾ PPR 4 straipsnio 4 dalis ir 20 straipsnis.

⁽¹¹⁷⁾ Pagal PPR 27 straipsnį.

⁽¹¹⁸⁾ PPR 27 straipsnis ir 28 straipsnio 6 dalis.

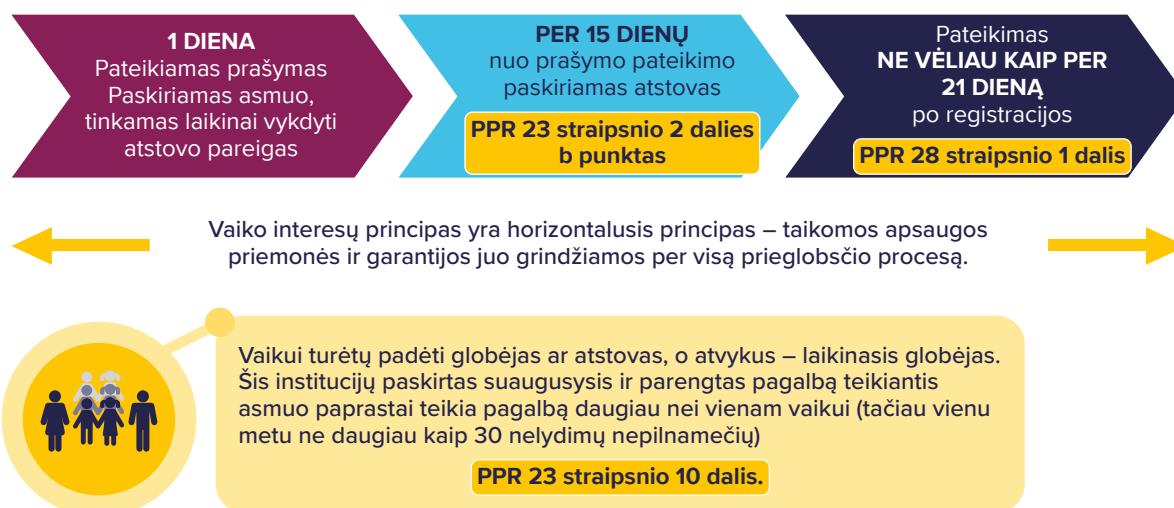

- teisę gauti globėjo, tėvų arba kito šeimos nario pagalbą;
- teisę į šeimos vienovę ⁽¹¹⁹⁾, dėl kurios šiuo etapu gali būti pradėta šeimos narių paieška;
- teisę į tai, kad vertėjas žodžiu būtų jo pasirinktos lyties asmuo, jei tai įmanoma ⁽¹²⁰⁾.

Be to, prašytojai (įskaitant vaikus) turi turėti galimybę kreiptis į UNHCR arba kitas organizacijas, teikiančias teises konsultacijas ar rekomendacijas ⁽¹²¹⁾. Be to, vaikai turėtų turėti galimybę gauti teisinę pagalbą, kad galėtų veiksmingai išdėstyti savo argumentus ⁽¹²²⁾.

Registracijos ir prašymo pateikimo metu renkant duomenis turi būti gerbiamas vaiko privatumas ir orumas. Informacija turi būti saugiai laikoma ir perduodama tik atitinkamoms įstaigoms, laikantis ES duomenų apsaugos teisės aktų.

4 pav. Svarbūs terminai, taikomi su prieglobsčio procedūrai, kai joje dalyvauja vaikai

Šaltinis: EUAA

Prašymo registracijos etapu kompetentingos institucijos privalo nustatyti ir užregistruoti visus pirminius požymius, kad prašytojui gali būti reikalingos specialiosios procedūrinės garantijos ⁽¹²³⁾. Šie pirminiai požymiai turėtų būti nustatomi pagal matomus ženklus, prašytojo teiginius, elgseną ar visus atitinkamus dokumentus, o jei asmuo yra nepilnametis, – taip pat ir pagal jo tėvų, atsakingų suaugusiųjų arba globėjų teiginius. Visi tokie požymiai turi būti įtraukti į prašytojo bylą ir pateikti sprendimą priimančiai institucijai. **Vertinimą** galima tęsti po prašymo pateikimo, bet jis turi būti užbaigtas **kuo greičiau, ne vėliau kaip per 30 dienų**. Šio vertinimo tikslas – nustatyti neatidėliotinus poreikius, pavyzdžiui, medicininės ar psichosocialinės pagalbos poreikį, arba išnaudojimo riziką. Jei yra požymių, kad vaikas yra prekybos žmonėmis auka, patyrė prievartą ar buvo neprižiūrimas, institucijos privalo nedelsdamos nukreipti vaiką

⁽¹¹⁹⁾ PMVR 23 straipsnio 4 dalies a punktas.

⁽¹²⁰⁾ PPR 13 straipsnio 7 dalis.

⁽¹²¹⁾ PPR 8 straipsnio 4 dalis.

⁽¹²²⁾ PPR 15, 16, 17 ir 18 straipsniai.

⁽¹²³⁾ PPR 20 straipsnio 2 dalis.

į atitinkamus apsaugos mechanizmus. Be to, pasikeitus prašytojo aplinkybėms arba paaiškėjus specialiųjų procedūrinių garantijų poreikiui, vertinimas turi būti peržiūrėtas ⁽¹²⁴⁾.

Kai **pateikiamas prieglobsčio prašymas**, vaikams turi būti suteikta visapusiška pagalba, kad jie galėtų **prasmingai dalyvauti** procese. Prašymo pateikimu užbaigiamas galimybės naudotis prieglobsčio procedūra suteikimo etapas. Šiuo etapu nereikėtų tikėtis, kad vaikai išsamiai išdėstys visas prieglobsčio prašymo priežastis, jie taip pat neturėtų būti baudžiami už tai, kad negali jų išdėstyti. Visų pirma, vaikai gali dar nebūti pasirengę pasakoti apie jautrias ar traumuojančias patirtis. Todėl informacijos rinkimas prašymo pateikimo etapu turėtų apsiriboti tuo, kas būtina prašymui oficialiai įforminti, susitariant, kad papildomi išsamesni duomenys bus pateikti vėlesniais procedūros etapais.

Prašymo nagrinėjimas yra kitas prieglobsčio procedūros etapas. **Procedūros trukmę svarbu nustatyti individualiai** – svarbu vaiko prašymą nagrinėti pirmumo tvarka ⁽¹²⁵⁾ arba prieš nustatant pokalbio datą suteikti ilgesnį poilsio ir atsigavimo laikotarpį, jei tai atitinka vaiko interesus. Sprendžiant, kaip elgtis toliau, pagrindinis veiksnys turėtų būti vaiko asmeninės aplinkybės.

Vaidmenys ir pareigos siekiant užtikrinti vaiko interesus

Prašymus nagrinėjančio pareigūno atsakomybės sritys

- Turėti **reikiamų žinių** apie vaikų teises ir specialiuosius poreikius, taip pat gebėti jas taikyti atsižvelgiant į vaiko ir kontekstines aplinkybes ⁽¹²⁶⁾.
- Užtikrinti procedūrines garantijas (pvz., teisę pasilikti šalyje, teisę į tai, kad būtų paskirtas globėjas, galimybę gauti teisinę konsultaciją, teisinį atstovavimą, priėmimo sąlygas).
- Užtikrinti, kad vaikui būtų teikiama teisinė ir procedūrinė informacija, kad jis galėtų suprasti prieglobsčio procedūrą.
- Kai tai aktualu, apsvarstyti galimybę ieškoti šeimos narių, kad šeima galėtų susijungti pagal Prieglobsčio ir migracijos valdymo reglamentą (PMVR).
- Prireikus nustatyti specialiąsias procedūrines garantijas.
- Pasirūpinti, kad globėjas aktyviai palaikytų ryšį su vaiku ir suteiktų jam paramą bei pagalbą, taip pat ir per asmeninį pokalbį.

Globėjo atsakomybės sritys

- Užtikrinti, kad vaikas galėtų naudotis tinkamomis priėmimo sąlygomis, įskaitant švietimą, sveikatos priežiūrą ir pagalbos paslaugas.
- Padėti pasirengti pokalbiui ir jo metu – patikslinti klausimus ir užtikrinti, kad vaikas jaustųsi saugus ir suprastas.

⁽¹²⁴⁾ PPR 20 straipsnio 3 dalis.

⁽¹²⁵⁾ PPR 34 straipsnio 5 dalies b punktas.

⁽¹²⁶⁾ PPR 22 straipsnio 3 dalis.

- Padėti ieškoti šeimos narių, kai tai atitinka vaiko interesus ir saugumą.
- Atstovauti vaikui arba padėti jam tais atvejais, kai peržiūrimas ar panaikinamas jo pabėgėlio statusas arba papildomos apsaugos statusas, užtikrinant atliktų ir būsimų procedūrų tęstinumą, kartu būti stabiliu orientyru vaikui.
- Siekiant užtikrinti sąžiningumą ir skaidrumą, **teikti pagal amžių tinkamus paaiškinimus** apie prieglobsčio procedūrą, įskaitant pokalbio tikslą ir tai, ko tikėtis.
- **Padėti vaikui pasinaudoti teisine konsultacija, nemokama teisine pagalba ir teisiniu atstovavimu, taip pat patarti procedūriniais klausimais**, taip dar geriau užtikrinant vaiko interesų apsaugą.

Dėl išsamesnės informacijos apie praktinius patarimus, kaip vesti pokalbį su vaikais, žr. [I priedas. Asmeninis pokalbis dėl prieglobsčio su vaiku](#).

Pavyzdžiai. Vaiko interesų principo taikymas registracijos ir prašymo pateikimo etapu

1 pavyzdys. Duomenų apsauga ir orumas registracijos metu

16 metų amžiaus nelydimas vaikinys pateikia prieglobsčio prašymą. Registracijos metu pareigūnai pastebi, kad vaikinys turi keletą identiškų randų ant dilbių ir blauzdų, o atsakydamas į bendro pobūdžio klausimus apie savo kelionę ir dabartines gyvenimo sąlygas, jis lyg dvejoja.

- **Globėjas** įsikiša ir paaiškina, kad vaikinys šiuo etapu nėra pasirengęs aptarti traumuojančios patirties.
- **Registracijos institucijos** užduoda tik būtinus klausimus, kad vaikinys jaustųsi saugus, ir renka tik prašymui oficialiai įforminti būtinai reikalingą informaciją.
- **Vaikinys** patikinamas, kad išsamius paaiškinimus bus galima pateikti vėliau, per asmeninį pokalbį.
- **Priėmimo institucija ar prašymus tvarkantis specialistas** įspėjami ir informuojami apie tai, jog po prašymo pateikimo gali prireikti psichosocialinės pagalbos.
- Siekiant užtikrinti, kad vėlesniais etapais būtų atsižvelgiama į informaciją apie traumą, bylos medžiagoje įrašomos pastabos.
- **Vaikinui** paaiškinama, kodėl imami pirštų atspaudai, renkami dokumentai ir asmeniniai duomenys bei kaip jie bus naudojami.
- Asmens duomenys saugiai užregistruojami ir teikiami tik atitinkamoms institucijoms. Institucijos atidžiai stebi, ar nepasireiškia galimas sąveikinis pažeidžiamumas, ar nepatiriama žala dėl lyties, seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės, lyties raiškos ir lytinių požymių (SOGIESC), ir užtikrina, kad klausimai būtų užduodami ir duomenys būtų renkami su didesniu jautrumu ir konfidencialumu.
- **Globėjas** užtikrina, kad vaikas suprastų savo teisę į privatumą ir orumą, taip pat savo teises pagal duomenų apsaugos taisykles.

Vaiko interesų principo taikymas: gerbiamas vaiko orumas ir privatumas bei užtikrinamas teisėtas ir proporcingas duomenų rinkimas.

2 pavyzdys. Poilsio ir atsigavimo laikotarpis prieš asmeninį pokalbį

17 metų amžiaus nelydimas vaikinys pateikia prieglobsčio prašymą netrukus po atvykimo, tačiau yra matyti, kad po ilgos ir pavojingos kelionės jis yra itin pavargęs.

- Teikiant prašymą **vaikinys ir globėjas** informuoja institucijas, kad vaikinys jau keletą dienų tinkamai nemiegojo.
- **Priėmimo institucija (prašymus tvarkantis specialistas)** apie tai informuojama ir paskiria susitikimą su vaikinu pirmumo tvarka, kad galėtų įvertinti poreikius, skirti reikiamą paramą bei numatyti tolesnius veiksmus.
- Prašymo pateikimo procedūra **užbaigiama**, kad asmuo galėtų pasinaudoti teisėmis ir priėmimo sąlygomis.
- **Prašymus nagrinėjantis pareigūnas** informuojamas ir, remdamasis pažeidžiamumo vertintojo išvadomis, priima sprendimą, kad asmeninis pokalbis, jį surengus iš karto, neigiamai paveiktų vaikino galimybę jame dalyvauti. Prieš nustatant pokalbio datą, vaikinui suteikiama laiko **pailsėti ir atsigauti**.
- **Vaikinys informuojamas** pagal jo amžių tinkamu būdu, kokie bus tolesni veiksmai ir kada jie bus vykdomi.

Vaiko interesų principo taikymas: užtikrinama, kad vaikinys galėtų veiksmingai dalyvauti prieglobsčio procedūroje ir kad prašymas būtų nagrinėjamas teisingai, atsižvelgiant į vaikino aplinkybes.

3 pavyzdys. Apsaugos priemonės, kai kyla rizika, kad pateikęs prašymą asmuo dings

15 metų amžiaus nelydimas vaikinys pateikia prieglobsčio prašymą, tačiau nurodo, kad pažįstami asmenys jį ragina išvykti iš priėmimo centro.

- **Prašymą registruojančios institucijos** dokumentuose pažymi riziką, kad vaikinys gali dingti.
- Apie tai nedelsiant pranešama **vaiko apsaugos tarnyboms, priėmimo institucijoms, prašymus tvarkančiam specialistui ir globėjui**.
- **Priėmimo sąlygos** pakoreguojamos, kad būtų užtikrinta geresnė priežiūra ir pagalba.
- Vaikinys informuojamas apie **išvykimo iš įstaigos ir (arba) pasitraukimo iš sistemos riziką ir pasekmes** bei apie galimą apsaugą.
- Vaikino padėčiai stebėti imasi **tolesnių priemonių**.

Vaiko interesų principo taikymas: vykdoma dingimo prevencija, vaikinys apsaugomas nuo galimo išnaudojimo ar žalos po prašymo pateikimo.

Susiję EUAA leidiniai

- *Practical guide on the registration and lodging of applications for international protection* (Tarptautinės apsaugos prašymų registravimo ir pateikimo praktinis vadovas), 2025 m. gruodžio mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-registration-lodging>.
- *Practical Guide on the Asylum Border Procedure* (Prieglobsčio pasienio procedūros praktinis vadovas), 2026 m. kovas, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-asylum-border-procedure>.
- *Practical Guide on Age Assessment* (Praktinis amžiaus nustatymo vadovas), 2025 m. lapkričio mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.
- *Guidelines on Alternatives to Detention* (Sulaikymui alternatyvių priemonių gairės), 2024 m. gruodžio mėn. <https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>.
- *Practical Guide on the Accelerated Examination Procedure* (Paspartinio nagrinėjimo procedūros praktinis vadovas), 2026 m., <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-accelerated-examination-procedure>.
- EUAA ir FRONTEX, „Toolkit on Access to the asylum procedure“ („Teisės pasinaudoti prieglobsčio procedūra priemonių rinkinys“), 2026 m. kovo mėn., <https://www.euaa.europa.eu/practical-tools-first-contact-officials-access-asylum-procedure>.

Susijusios EUAA priemonės

- [IPSN priemonė](#) – interaktyvus internetinis techninis sprendimas, leidžiantis naudotojui nustatyti galimus specialiuosius poreikius prieglobsčio procedūros ir priėmimo srityje.
- [SNVA priemonė](#) – priemonė, padedanti valstybių narių institucijoms vertinti pažeidžiamų asmenų specialiuosius poreikius.

Papildoma literatūra apie globą

- EGN, „Standards for Guardianship“ („Globos standartai“), 2021 m., <https://www.egnetwork.eu/news-item/egn-standards-for-guardianship-translated/>.
- FRA, „Guardianship systems for children deprived of parental care in the European Union – Summary“ („Be tėvų priežiūros likusių vaikų globos sistemos Europos Sąjungoje. Santrauka“), 2018 m., <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>.
- FRA, „Guardianship for Children Deprived of Parental Care“ („Tėvų globos netekusių vaikų globa“), 2014 m., <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care>;

- FRA, *Guardianship for unaccompanied children - A manual for trainers of guardians* (Nelydimų vaikų globa. Vadovas globėjų instruktoriams), 2023 m., <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/guardianship-unaccompanied-children-trainers-manual>

4.1.3. Asmeninis pokalbis ir prašymo nagrinėjimas

Kai tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo procedūra užbaigiama, institucijos pradeda nagrinėti prašymą. Šio etapo tikslas – nustatyti, ar prašytojas atitinka tarptautinės apsaugos, t. y. pabėgėlio statuso ar papildomos apsaugos statuso, suteikimo sąlygas. Pagal PPR nagrinėjimas turi būti baigtas kuo greičiau, paprastai – per šešis mėnesius nuo prašymo pateikimo arba prašytojo perdavimo atsakingai valstybei narei ⁽¹²⁷⁾. Nagrinėjimo etapą sudaro pagrindiniai etapai, įskaitant asmeninius pokalbius, sprendimų priėmimą ir pranešimą.

Jei asmuo yra vaikas, šiuo etapu būtina nuodugniai išnagrinėti jo asmenines aplinkybes. Šis etapas turėtų būti vykdomas atsižvelgiant į vaiko aplinkybes, jo amžių atitinkančiu būdu, kad būtų galima surinkti išsamią informaciją apie **vaiko apsaugos poreikius**.

Asmeniniuose pokalbiuose turi dalyvauti **vertėjas žodžiu**, kad būtų užtikrintas aiškus ir tikslus prašytojo ir pokalbio vedėjo bendravimas.

Valstybės narės turėtų teikti pirmenybę **vertėjams žodžiu ir (arba) kultūros tarpininkams, kurie yra baigę specializuotus mokymus**, įskaitant mokymus apie darbą su vaikais, tarptautinės apsaugos procedūras, sąvokas ir terminiją ⁽¹²⁸⁾. Bendrauti reikėtų vaiko pageidaujama kalba, taip pat turi būti užtikrintas prasmingas vaiko dalyvavimas, o vaikui turi padėti globėjas ⁽¹²⁹⁾.

Vaikas turi teisę išdėstyti **savo mintis ir nuomonę** asmeniškai arba per savo globėją. Pokalbiai su vaiku visada turėtų vykti saugioje, konfidencialioje, patogioje ir vaikui pritaikytoje aplinkoje, kuri padėtų įgyti vaiko pasitikėjimą. Į vaiko pareikštą nuomonę turi būti deramai atsižvelgta ir jai turi būti teikiama tinkama reikšmė, atsižvelgiant į vaiko amžių, brandą ir asmenines aplinkybes.

Vaikui turėtų būti suteikta **asmeninio pokalbio** galimybė, nebent tai neatitinka vaiko interesų. Pastaruoju atveju sprendimą priimanti institucija turi pagrįsti savo sprendimą ⁽¹³⁰⁾. Pokalbyje su vaiku turėtų dalyvauti už jį atsakingas suaugęs asmuo arba globėjas, taip pat, jei tai taikytina, jo teisės konsultantas.

Asmeninis pokalbis su lydimu vaiku nedalyvaujant atsakingam suaugusia asmeniui turėtų būti rengiamas tik tuo atveju, jei pagrįstai nustatoma, kad tai atitinka vaiko interesus. Tokiais

⁽¹²⁷⁾ PPR 35 straipsnio 4 dalis.

⁽¹²⁸⁾ PPR 13 straipsnio 5 dalis, remiantis EUAA steigimo reglamento (Reglamento (ES) Nr. 2021/2303) 8 straipsnio 4 dalies m punktu, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2303/oj>.

⁽¹²⁹⁾ PPR 13 straipsnio 5 dalis.

⁽¹³⁰⁾ PPR 22 straipsnio 3 dalis.

atvejais sprendimą priimanti institucija privalo užtikrinti reikiamų įgūdžių ir kompetencijos turinčio asmens pagalbą ⁽¹³¹⁾.

Pokalbis dėl prieglobsčio yra **itin svarbus etapas** vertinant vaiko tarptautinės apsaugos prašymą. Prie pokalbiui dėl prieglobsčio taikomų **procedūrinių garantijų** ⁽¹³²⁾ priskiriamas vaikui pritaikytos palaikančios pokalbio aplinkos sukūrimas, užtikrinant, kad vaikai galėtų laisvai reikšti savo nuomonę ir bendrauti ta kalba, kuria kalbėdami jaučiasi patogiai ir kurią gali tinkamai suprasti. Iš tiesų, viena iš procedūrinių garantijų, taikomų pokalbiui dėl prieglobsčio, turėtų būti vaikui pritaikyti pokalbio metodai. Prieš oficialiai pradedant pokalbį, pokalbio vedėjai turėtų sukurti svetingą ir palankią atmosferą, pavyzdžiui, užduoti paprastus įvairius klausimus, kaip antai, ar vaikas norėtų atsigerti, kaip jis jaučiasi arba ar vaikas turi kokių nors klausimų prieš pradedant pokalbį. Tai padeda kurti pasitikėjimą ir užmegzti ryšį.

Kadangi mažesnių vaikų žodynas gali nebūti pakankamai platus arba jie gali neturėti kognityvinių gebėjimų reikšti baimę ir patirtis taip kaip suaugusieji, per pokalbį turėtų būti vartojama aiški, paprastesnė ir vaikams tinkama kalba. Tam, kaip vaikas suvokia informaciją ir reiškia savo mintis, įtakos turi vaiko brandos lygis, todėl pokalbio vedėjai turi pritaikyti savo klausimus taip, kad vaikas suprastų pokalbio tikslą ir jaustųsi patogiai atsakydamas į klausimus.

Kai tik įmanoma, reikėtų užduoti **atvirusius klausimus**, kad vaikas galėtų apie savo patirtį pasakoti savais žodžiais, o paaiškinimų prašyti tik tada, kai būtina.

Per pokalbį, atsižvelgiant į vaiko interesus, reikėtų atkreipti dėmesį į visus pažeidžiamumo aspektus, dėl kurių vaikui gali būti sunku pasakoti, kas jam nutiko, arba ko jis baiminasi. Vaikui taip pat gali būti sunku atskleisti jautrią informaciją, nepaisant to, kad jis buvo parengtas pokalbiui ir buvo informuotas apie savo teises. Todėl pareigūnai turėtų atidžiai stebėti visus prieglobsčio pagrindų požymius ir per pokalbį atkreipti į juos dėmesį. Vaikui turi būti suteikta **galimybė patvirtinti** per prieglobsčio procedūrą surinktą informaciją, ir tai turi būti užfiksuota jo byloje ⁽¹³³⁾.

Sprendimai turi būti priimami remiantis visų turimų atitinkamų įrodymų vertinimu ir **vadovaujantis vaiko interesų principu**. Apie sprendimus turėtų būti pranešama aiškiai ir vaikui suprantamu būdu.

Apie **sprendimą turi būti pranešta** raštu, prašytojas turi būti informuotas kuo greičiau pagal nacionalinę teisę. Kadangi pranešimą ne visada galima pateikti dalyvaujant globėjui arba teisiniam atstovui, globėjai ir teisiniai atstovai turėtų būti nedelsiant informuojami, kad galėtų vaikui paaiškinti sprendimo esmę ir pasekmes pagal amžių tinkamu ir vaikui pritaikytu būdu ir suteikti būtiną pagalbą. Sprendimo **priežastys** taip pat turi būti paaiškintos raštu, užtikrinant, kad vaikas suprastų, kaip ir kodėl buvo priimtas tas sprendimas.

⁽¹³¹⁾ PPR 22 straipsnio 4 dalis.

⁽¹³²⁾ PPR 22 ir 23 straipsniai.

⁽¹³³⁾ Jei vaikas atsisako, įtraukiama atitinkama pastaba, PPR 8 straipsnio 2 dalis.

Priimtinių procedūrų taikymas atsižvelgiant į vaiko aplinkybes: pirmoji prieglobsčio šalis, saugi trečioji šalis ir vidaus apsaugos alternatyva

Pagal PPR sąvokos „pirmoji prieglobsčio šalis“ ir „saugi trečioji šalis“ leidžia valstybėms narėms įvertinti tarptautinės apsaugos prašymo **priimtinumą** ir, jei tenkinamos tam tikros teisinės sąlygos, galbūt nukreipti prašytoją į ES nepriklausančią šalį.

Pirmosios prieglobsčio šalies sąlyga taikoma, kai prieglobsčio prašytojui jau buvo suteikta apsauga kitoje šalyje arba jis joje naudojasi pakankama apsauga kitu pagrindu ir gali būti grąžintas į tą šalį nepatirdamas persekiojimo, priverstinio grąžinimo (*refoulement*) ar didelės žalos pavojaus ⁽¹³⁴⁾.

Saugios trečiosios šalies ⁽¹³⁵⁾ sąlyga taikoma, kai prieglobsčio prašytojas gali saugiai likti ES nepriklausančioje šalyje arba į ją grįžti ir ta šalis užtikrina tarptautinių pabėgėlių apsaugos standartų laikymąsi, įskaitant galimybę pasinaudoti sąžiningomis prieglobsčio procedūromis ir veiksminga apsauga.

Nelydimiems vaikams šios sąlygos gali būti taikomos tik tuo atveju, jei atitinka jų interesus ir jei priimančioji šalis užtikrina veiksmingą apsaugą bei priežiūrą. Tai reiškia, kad turi būti užtikrintas saugumas, leidimas likti tos šalies teritorijoje, galimybė gauti pragyvenimo lėšų, kad būtų išlaikytas tinkamas gyvenimo lygis, galimybė naudotis sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugomis, taip pat veiksminga apsauga, kol bus rastas ilgalaikis sprendimas ⁽¹³⁶⁾. Jeigu priimamas toks sprendimas, institucijos, prieš perduodamos vaiką, turi išsamiai įvertinti jo interesus ir padaryti išvadą, jog tai tikrai neturės neigiamos įtakos vaiko gerovei, ir užtikrinti vaiko interesų apsaugą. Priimant sprendimą visada turi būti vadovaujama vaiko interesais.

Alternatyvios vidaus apsaugos (AVA) taikymo galimybė

Vertinant galimybę taikyti alternatyvią vidaus apsaugą ⁽¹³⁷⁾, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas **vaiko interesams**, ypač jei vaikas yra nelydimas. Pagal PPR be įprasto alternatyvios vidaus apsaugos vertinimo, atliekamas papildomas išsamus vertinimas, ar siūlomoje perkėlimo vietoje yra užtikrinamos tvarios ir tinkamos priežiūros bei globos sąlygos. Atliekant vertinimą reikia atsižvelgti ne tik į saugumą ir teisinį priimtinumą, bet ir į vaiko amžių, brandą ir gerovę, galimybę naudotis pagrindinėmis paslaugomis, tokiomis kaip sveikatos priežiūra ir švietimas, taip pat į jo raidai tinkamą gyvenimo lygį.

Nustatant, ar alternatyvi vidaus apsauga kilmės šalyje vaikui yra perspektyvi ir teisėta galimybė, pirmiausia turi būti atsižvelgiama į vaiko interesus.

⁽¹³⁴⁾ PPR 58 straipsnis.

⁽¹³⁵⁾ PPR 59 straipsnis.

⁽¹³⁶⁾ PPR 58 straipsnio 3 dalis ir 59 straipsnio 6 dalis.

⁽¹³⁷⁾ Priskyrimo reglamento 8 straipsnis.

Pranešimas apie sprendimus atsižvelgiant į vaiko aplinkybes ir sprendimų apskundimo galimybę

Kai apie sprendimą pranešama vaikui, svarbu:

- užtikrinti, kad **dalyvautų globėjas** arba suaugęs asmuo, kuriuo vaikas pasitiki;
- užtikrinti galimybę gauti nemokamą teisinę pagalbą ir teisinį atstovavimą, siekiant užtikrinti veiksmingą teisių gynimą;
- suteikti galimybę gauti **psichosocialinę pagalbą** ⁽¹³⁸⁾ ir **teisinę konsultaciją**, kad būtų paaiškinta sprendimo esmė, pasekmės ir galimi tolesni veiksmai (pvz., galimybė pateikti skundą, taip pat informacija apie grąžinimą ir kokia pagalba gali būti teikiama abiem etapais);
- per visą skundo nagrinėjimo procesą teikti **individualią vaikui pritaikytą ir pagal jo amžių tinkamą pagalbą**, ypatingą dėmesį skiriant vaiko emocinei gerovei ir kintantiems poreikiams.

Per skundo nagrinėjimo procesą pirmiausia reikėtų atsižvelgti į vaiko interesus, užtikrinant, kad laiku būtų suteikta nemokama teisinė konsultacija ir teisinė pagalba, o vaikai turėtų galimybę pateikti naujų įrodymų savo prašymui pagrįsti ⁽¹³⁹⁾.

Pavyzdžiai. Vaiko interesų principo taikymas per pokalbį dėl prieglobsčio

1 pavyzdys. Su trauma susijęs nenuoseklumas

17 metų amžiaus nelydimas vaikiną per pokalbį pasakoja dalykus, kurie kai kuriais aspektais skiriasi nuo anksčiau užregistruotos informacijos.

- **Prašymus nagrinėjantis pareigūnas** nustato, kad nenuoseklumas yra susijęs su traumuojančių įvykių datomis ir seka.
- **Vaikiną** dėl nieko nekaltinamas.
- **Globėjas** paaiškina, kad vaikiną patyrė ilgalaikį stresą ir traumą.
- **Sprendimą priimanči institucija**, vertindama liudijimo patikimumą, atsižvelgia į vaikino amžių, brandą ir su patirta trauma susijusias atminties spragas.
- Nagrinėjant prašymą daugiausia dėmesio skiriama pagrindiniams apsaugos prašymo elementams.

Vaiko interesų principo taikymas: užkertamas kelias neteisingam patikimumo vertinimui ir užtikrinama, kad vertinant įrodymus būtų atsižvelgiama į vaiko aplinkybes.

⁽¹³⁸⁾ Psichosocialinę paramą rekomenduojama teikti ir tada, kai tarptautinė apsauga jau suteikta. Emocinė reakcija į teisinio statuso suteikimą gali būti labai stipri ir tada, kai sprendimas yra teigiamas. Vaikas gali suprasti, kad dabar jam suteikiama apsauga, tačiau kol kas jis greičiausiai negalės grįžti į savo šalį.

⁽¹³⁹⁾ PPR 17 straipsnis.

2 pavyzdys. Pokalbis vaiko prašymu vykdomas dalyvaujant patikimam draugui arba patikimai trečiajai šaliai

16 metų amžiaus nelydimas vaikas prašo, kad asmeniniame pokalbyje dėl prieglobsčio dalyvautų artimas draugas, atvykęs su ta pačia grupe ir gyvenantis toje pačioje priėmimo įstaigoje, nes taip jis jausis saugiau ir mažiau nerimaus.

- **Prašymus nagrinėjantis pareigūnas ir globėjas** įvertina prašymą ir nustato, kad draugo dalyvavimas padėtų užtikrinti vaiko emocinę gerovę ir nepažeistų pokalbio konfidencialumo ar vientisumo. Taip pat atsižvelgiama į saugumo riziką.
- **Vaikas** informuojamas, kad draugas gali dalyvauti, kad jam padėtų, tačiau negali atsakinėti į klausimus vietoj vaiko.
- **Sutikimas** įtraukiamas į bylą, prieš pokalbį vaikinui aiškiai paaiškinamos visų dalyvaujančių asmenų funkcijos.
- Pokalbis vyksta vaikui pritaikytoje aplinkoje dalyvaujant globėjui. Prireikus siūloma daryti pertraukas.
- **Prašymus nagrinėjantis pareigūnas** visą laiką rūpinasi vaiko gerove ir, pastebėjęs emocinio išgyvenimo požymius, sustabdo pokalbį.

Vaiko interesų principo taikymas: vaiko išreikšta nuomonė yra gerbiama ir per pokalbį užtikrinamas emocinis saugumas, kartu užtikrinamas prieglobsčio procedūros teisingumas ir sąžiningumas. Pagal PPR ši praktika nėra privaloma, tačiau ją galima taikyti kiekvienu konkrečiu atveju, institucijos nuožiūra, jeigu ji atitinka vaiko interesus. Tai taip pat taikoma patikimam trečiajam asmeniui, pavyzdžiui, priėmimo pareigūnui, prašymus nagrinėjančiam pareigūnui, socialiniam darbuotojui ar nevyriausybės organizacijos atstovui.

4.1.4. Neigiamo sprendimo apskundimas

Atsižvelgiant į tai, kad sprendimas atmesti prašymą gali padaryti didelį emocinį poveikį vaikui, greta su **teise pateikti skundą** susijusių procedūrinių aspektų, rekomenduojama numatyti tinkamas pagalbos sistemas, kurios padėtų vaikui suprasti neigiamą sprendimą ir susitaikyti su juo. Vaikas, kaip ir suaugę prašytojai, turi teisę apskųsti sprendimą dėl papildomos apsaugos suteikimo (nes tai reiškia, kad nesuteikiamas pabėgėlio statusas) ir bet kurį kitą neigiamą sprendimą ar sprendimą dėl grąžinimo, priimtus pirmąja instancija ⁽¹⁴⁰⁾:

- **sprendimus dėl atmetimo**, kai sprendimą priimanti institucija vaiko pasakojimo nelaiko pakankamu pagrindu suteikti pabėgėlio statusą ar papildomą apsaugą;
- **sprendimus dėl statuso nesuteikimo**, priimamus, kai institucijos padaro išvadą, kad vaikas, pasiekęs amžiaus ribą, nuo kurios gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė, ne prieglobsčio šalyje yra įvykdęs veikų, pavyzdžiui, karo nusikaltimų ar sunkių nepolitinių nusikaltimų ⁽¹⁴¹⁾ arba kad papildomos apsaugos atveju keltų pavojų visuomenės ar nacionaliniam saugumui;

⁽¹⁴⁰⁾ PPR 67 straipsnis.

⁽¹⁴¹⁾ Priskyrimo reglamento 12 ir 17 straipsniai.

- **sprendimus dėl nepriimtino**, kai prašymai laikomi nepriimtinais pagal konkrečius PPR nustatytus kriterijus ⁽¹⁴²⁾.

Turi būti suteikta galimybė pasinaudoti **veiksminga teisių gynimo priemone** – apskųsti sprendimą teismui. Skundus būtina pateikti per pagrįstą laikotarpį, nustatytą nacionalinės teisės aktuose. Sprendime turi būti aiškiai raštu nurodyta, kaip pradėti skundo nagrinėjimo procedūrą. Skundų nagrinėjimo bylose turi būti užtikrinta išsami tiek faktinių aplinkybių, tiek teisės normų peržiūra, įskaitant prašytojo tarptautinės apsaugos poreikį.

Bendroji taisyklė, taikoma pagal **prieglobsčio pasienio procedūrą**, yra tai, kad **neigiami sprendimai** dėl prieglobsčio prašymų **savaime neturi sustabdomojo poveikio**. Tai reiškia, kad dauguma atvejų prašytojas gali būti išsiųstas arba perkeltas iš valstybės narės net jei jo skundas dar nagrinėjamas, nebent jis savo skunde aiškiai paprašo sustabdyti išsiuntimą arba perkėlimą.

Pagal PPR nurodytas apsaugos priemonės reikalaujama, jog tam, kad prašytojas galėtų faktiškai pasinaudoti teisių gynimo priemone, jam turi būti pateikti išsamūs asmeninių pokalbių įrašai ir rašytiniai sprendimai dėl prieglobsčio. Sprendimus priimančios institucijos turėtų remtis išsamiu (vaiko) prašytojo teiginiu įvertinimu, patvirtinamaisiais dokumentais, informacija apie kilmės šalį ir visomis turimomis ekspertų ataskaitomis.

Sprendimų apskundimas, kai taikoma pasienio procedūra

Pasienio procedūros taikymas nelydimam vaikui

Išimtinėmis aplinkybėmis, kai nelydimiems vaikams gali būti taikoma pasienio procedūra, **joms netaikoma** bendroji taisyklė, kad neigiami sprendimai **savaime neturi stabdomojo poveikio**. Todėl neigiamas sprendimas dėl jų prašymo **savaime turi stabdomąjį poveikį**, reiškiantį, kad išsiuntimas ar perkėlimas negali būti vykdomi, kol nebus priimtas sprendimas dėl skundo ⁽¹⁴³⁾.

Taip užtikrinama, kad **vaiko nebūtų galima išvežti ar perkelti** iš valstybės narės tol, kol nebus baigtas skundo nagrinėjimo procesas, taip suteikiant esminę apsaugą, skirtą jo teisėms apsaugoti ir užtikrinti, kad bet koks sprendimas atitiktų jo interesus.

Skundo nagrinėjimas

Skundas turėtų būti nagrinėjamas atsižvelgiant į vaiko aplinkybes ir pirmenybę teikiant vaiko teisei būti išklausytam. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad, to paprašius, per skundo nagrinėjimo procedūrą būtų galima gauti nemokamą teisinę pagalbą ir atstovavimą, kaip nustatyta PPR. Be to, sprendimas dėl skundo turi būti pranešamas vaikui pritaikytu būdu, dalyvaujant jo globėjui ar teisiniui atstovui. **Pranešimas apie sprendimą dėl skundo** turi būti pateiktas vaikui suprantama kalba arba kalba, pagrįstai laikoma jam suprantama.

⁽¹⁴²⁾ PPR 38 straipsnis.

⁽¹⁴³⁾ PPR 68 straipsnio 3 dalies a punkto ii papunktis ir 68 straipsnio 3 dalies a ir b punktai.

Vaikams taikomos apsaugos priemonės skundo nagrinėjimo etapu

Asmenys, teikiantys vaikui teisinę pagalbą, derindami savo veiksmus su globėju, turėtų užtikrinti, kad būtų laikomasi šių reikalavimų.

- Vertinama visa skundo nagrinėjimo metu kylanti **išsiuntimo rizika**, įskaitant tai, ar skundas savaime turi stabdomąjį poveikį.
- Jeigu nustatoma rizika, taikomos atitinkamos apsaugos priemonės, įskaitant prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones arba **sustabdyti išsiuntimą**, jei būtina.
- Vaikui, atsižvelgiant į jo amžių, brandą ir supratimo lygį, **suteikiama jam pritaikyta informacija**.
- Vaikas turi galimybę **konsultuotis su teisinės pagalbos konsultantu**, taip pat su savo globėju ir teisiniu atstovu (teisės konsultantu).
- Vaikui tinkamai pranešama apie neigiamą sprendimą, jo priežastis, **galimas teisines teisių gynimo priemonės ir kitus galimus veiksmus**, įskaitant apsaugos priemones, jei taikytina.
- Vaikas per visą skundo nagrinėjimo procedūrą gali naudotis **psichosocialine pagalba**.
- Visi nauji pažeidžiamumo aspektai ar specialieji poreikiai, nustatyti skundų nagrinėjimo etapu, dokumentuojami ir dėl jų imamasi veiksmų, įskaitant tai, kad **atnaujinama interesų vertinimo forma ir bylos medžiaga**, ir imamasi tolesnių veiksmų skundo nagrinėjimo procedūrai atitinkamai pritaikyti.
- Jei skundas netenkinamas, išnagrinėjamos **alternatyvios teisėtos galimybės** (pvz., humanitariniai leidimai gyventi šalyje arba perkėlimo galimybės).
- Jei skundas patenkinamas, vaikas nukreipiamas į **atitinkamą interesų vertinimo** procedūrą ir jam suteikiama ilgesnio laikotarpio priėmimo, apsaugos bei integracijos pagalba.

Vaiko interesai turi būti pagrindinis principas per visų skundų nagrinėjimo etapą, užtikrinant, kad ši procedūra būtų sąžininga, skaidri ir atitiktų tarptautinius bei ES teisinius standartus ⁽¹⁴⁴⁾.

Pavyzdžiai. Vaiko interesų principo taikymas nagrinėjant skundą

1 pavyzdys. Vaiko aplinkybės atitinkanti pagalba skundžiant neigiamą sprendimą

15 metų amžiaus nelydimas vaikas gauna neigiamą pirmosios instancijos sprendimą dėl prieglobsčio prašymo ir akivaizdžiai emociškai išgyvena ir bijo būti grąžintas.

⁽¹⁴⁴⁾ Turi būti užtikrintas teisingas ir viešas bylos nagrinėjimas, kaip numatyta ES chartijos 47 straipsnyje ir Europos Tarybos 1950 m. lapkričio 4 d. *Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, su pakeitimais, padarytais 11-uoju ir 14-uoju protokolais*, ETS Nr. 5, <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html>, 6 straipsnyje.

- Apie sprendimą vaikui pranešama dalyvaujant **globėjui**, kuris paaiškina sprendimo esmę paprasta, pagal amžių tinkama kalba.
- **Vaikas** aiškiai informuojamas, kad turi teisę pateikti skundą ir kad jis negali būti grąžintas, kol skundas nagrinėjamas.
- Siekiant įvertinti sprendimą ir iki nustatyto termino parengti skundą, nedelsiant organizuojama **nemokama teisinė pagalba**.
- **Globėjas ir teisės konsultantas** paaiškina skundo nagrinėjimo etapus, įskaitant tai, kokią informaciją galima pridėti ir kokie galimi rezultatai.
- **Vaikui** suteikiama galimybė išdėstyti savo nuomonę ir pateikti papildomą anksčiau nevertintą informaciją ar įrodymus.
- Teikiamos psichosocialinės pagalbos paslaugos, kad vaikui būtų lengviau įveikti dėl neigiamo sprendimo kilusį nerimą ir baimę.
- Peržiūrimos **priėmimo sąlygos**, siekiant užtikrinti priežiūros tęstinumą, stabilumą ir galimybę mokytis, kol nagrinėjamas skundas.

Vaiko interesų principo taikymas: užtikrinama, kad vaiko teisė į veiksmingą teisinę gynybą būtų reali ir jis ja galėtų naudotis, kartu per skundo nagrinėjimo procedūrą užtikrinant emocinę gerovę, procedūrinį teisingumą ir apsaugos tęstinumą. Sprendimą priimanči institucija, vertindama liudijimo patikimumą, atsižvelgia į vaiko amžių, brandą ir su patirta trauma susijusias atminties spragas.

2 pavyzdys. Skundas nagrinėjamas pirmumo tvarka dėl didelės žalos grėsmės grįžus į šalį

12 metų amžiaus mergaitė ir jos tėvai informuojami apie neigiamą sprendimą dėl prieglobsčio. Pranešant apie sprendimą, mergaitė pareigūnui pasako bijanti, kad, jei bus grąžinta, jai bus taikoma žalinga tradicinė praktika, įskaitant praktiką, į kurią gali būti įtraukti šeimos nariai.

- **Kompetentinga institucija** pradeda tyrimą, nes yra požymių, kad žalą, kurios bijoma, gali kelti ir tėvai arba kad tėvai gali būti nepajėgūs užkirsti jai kelio; siekiant užtikrinti nepriklausomą vaiko apsaugą, **informuojamos vaiko apsaugos tarnybos** ir taikomos tinkamos apsaugos priemonės.
- Surinkus visus reikiamus duomenis, paskiriamas globėjas, o teisinė globa sustabdoma.
- **Kompetentinga institucija ir globėjas** nustato, kad vaikas gali turėti individualių apsaugos poreikių, kurie nebuvo visapusiškai įvertinti pirmąja instancija, nes atsirado naujų konkrečių duomenų apie vaiką.
- Sprendimas ir jo reikšmė vaikui paaiškinami vaiko amžių atitinkančia kalba ir, jei reikia, apsaugoti vaiko teisę būti išklausytam ir užtikrinti jo saugumą, **nedalyvaujant tėvams**.
- Kad iki nustatyto termino būtų galima pateikti skundą, nedelsiant organizuojama **nemokama teisinė pagalba**.
- Pateikiami nauji konkretūs duomenys apie vaiką, įskaitant informaciją apie kilmės šalyje vaikams taikomą praktiką ir ekspertų išvadas.

- **Skundą nagrinėjanti institucija** šį atvejį nagrinėja pirmumo tvarka, atsižvelgdama į vaiko amžių ir nepataisomos žalos riziką.
- Per visą skundo nagrinėjimo procedūrą vaikui teikiama **psichosocialinė pagalba**.
- Siekiant apsaugoti vaiką ir užtikrinti stabilumą, kol nagrinėjamas skundas, iš naujo vertinamos **priėmimo ir švietimo** priemonės.

Vaiko interesų principo taikymas: užtikrinama, kad būtų išsamiai išnagrinėta konkrečiam vaikui kylanti rizika, užkertamas kelias didelei žalai ir garantuojama veiksminga teisinė gynyba, pritaikytą pagal vaiko individualius apsaugos poreikius.

EUAA, FRA, „The Asylum Procedure: Practical tool for guardians“ („Prieglobsčio procedūra. Praktinė priemonė globėjams“), 2023 m. spalio mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-procedure>

Ši priemonė padeda paskirtiems vaikų globėjams atlikti kasdienes užduotis ir vykdyti pareigas iki pat prieglobsčio procedūros pabaigos. Joje prieglobsčio procedūra apžvelgiama, ypatingą dėmesį skiriant vaikams, jiems suteikiamoms garantijoms ir globėjo vaidmeniui įvairiais prieglobsčio proceso etapais. Dokumente taip pat aptariama, ką globėjas turėtų daryti, jei iškiltų nenumatytų atvejų, ginčų dėl amžiaus, ir paaiškinama, kaip užtikrinti vaikui ilgalaikį sprendimą.

5. Vaiko interesai, kaip prieglobsčio ir migracijos valdymo dalis

5.1. Bendra migracijos valdymo sistema

PMVR įtvirtinta bendra sistema, pagal kurią nustatoma, kuri ES+ šalis yra atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, ir **numatytos sustiprintos procedūrinės garantijos vaikams**, ypač tais atvejais, kai **taikomi su šeima susiję kriterijai**.

Paprastai asmenys, siekiantys tarptautinės apsaugos, privalo užregistruoti savo prašymą pirmojoje atvykimo į ES+ šalyje ir joje likti, kol bus priimtas sprendimas dėl atsakomybės. PMVR III dalyje įtvirtinta atsakingos valstybės narės nustatymo procedūra užtikrinant, kad **kiekvieną prašymą nagrinėtų tik viena ES+ šalis**, taip išvengiant tuo pačiu metu ar viena po kitos vykstančių procedūrų ⁽¹⁴⁵⁾.

ES+ šalis, kurioje užregistruojamas prašymas, yra atsakinga už atsakomybės nustatymo procedūrą, įskaitant galimų sąsajų su kitomis valstybėmis narėmis nustatymą. Šiuo tikslu PMVR nustatyti už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijai ir mechanizmai.

Be to, PMVR nustatyta bendra migracijos valdymo sistema, taikytina ES+ šalims ⁽¹⁴⁶⁾. Kartu su privalomu solidarumo mechanizmu, kuriame nustatyta, kokių veiksmų reikia imtis siekiant užtikrinti, kad ES+ šalys gautų būtinas solidarumo priemones. ES+ šalys gali pasirinkti, kokias solidarumo priemones jos nori taikyti: tai gali būti prašytojų ar tarptautinės apsaugos gavėjų perkėlimas, finansiniai įnašai arba alternatyvios solidarumo priemonės. Jei įsipareigojimais perkelti asmenis būtų nepakankami, veiksminga parama valstybėms narėms, kurioms jos reikia, taip pat garantuojama atsakomybės kompensavimo mechanizmu, pagal kurį prašymų nagrinėjimas perimamas savo žinion.

5.2. Aiškos taisyklės dėl atsakingos valstybės narės nustatymo

Nustatant atsakingą valstybę narę, **pirmiausia turi būti įvertinti su šeima susiję kriterijai**, laikantis PMVR nuostatų. Šie kriterijai taikomi remiantis šiame reglamente pateiktomis šeimos

⁽¹⁴⁵⁾ Pagal PMVR 17 straipsnį prašytojai turi būti: a) pirmojo atvykimo valstybėje narėje arba teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą išdavusioje valstybėje narėje, kol bus nustatyta atsakinga valstybė narė ir, kai taikytina, bus įgyvendinta perdavimo procedūra; b) atsakingoje valstybėje narėje arba c) valstybėje narėje, į kurią perkeliama po perdavimo pagal PMVR 67 straipsnio 11 dalį.

⁽¹⁴⁶⁾ Danijai ir Šengeno asocijuotosioms šalims PMVR nustatyta solidarumo sistema netaikoma.

nario ⁽¹⁴⁷⁾ ir giminaičio ⁽¹⁴⁸⁾ sąvokų apibrėžtimis. Šiame vadove sąvoka „šeimos susijungimas“ turėtų būti suprantama kaip apimanti ir atvejus, kai atsakomybė nustatoma remiantis prašymu perimti savo žinion ir, jei taikytina, pranešimu apie asmens atsiėmimą, taip užtikrinant šeimos vienovės išsaugojimą taikant atitinkamas atsakomybės nustatymo procedūras pagal PMVR.

Lydimų vaikų, kurių prašymai nagrinėjami kartu su juos lydinčių šeimos narių prašymais, atveju bendrieji atsakomybės kriterijai visapusiškai taikomi šeimos vienetui, nes vaiko prašymas nagrinėjamas kartu su lydinčio (-ių) suaugusiojo (-ųjų) prašymu (-ais). Jei kitoje ES+ šalyje nenustatoma jokių lydinčio (-ių) suaugusiojo (-ųjų) šeimos ryšių, sprendimus priimančios institucijos vertina kitus lydinčiam (-iems) suaugusiajam (-iesiems) taikytinus atsakomybės kriterijus. Šie kriterijai netiesiogiai taikomi ir lydimiems vaikams, jeigu vaiko prašymas nagrinėjamas kartu su lydinčio (-ių) suaugusiojo (-ųjų) prašymu (-ais), o atsakomybė nustatoma remiantis suaugusiajam (-iesiems) taikomais kriterijais, deramai atsižvelgiant į vaiko interesus, įskaitant tai, ar:

- turima ES+ šalies išduota viza arba teisę gyventi šalyje patvirtinantis dokumentas ⁽¹⁴⁹⁾;
- turimas diplomatas arba kvalifikacijos dokumentas, išduotas ne daugiau kaip prieš 6 metus ES+ šalies švietimo įstaigos ⁽¹⁵⁰⁾;
- ar asmeniui taikomas reikalavimas turėti vizą ⁽¹⁵¹⁾;
- prašymas buvo pateiktas ES+ oro uosto tarptautinio tranzito zonoje ⁽¹⁵²⁾;
- asmuo į ES+ teritoriją atvyko neteisėtai ⁽¹⁵³⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ Šeimos nariu (jeigu šeima jau egzistavo prieš pareiškėjui ar šeimos nariui atvykstant į valstybių narių teritoriją) laikomi šie prašytojo šeimos nariai, esantys valstybės narės teritorijoje: a) prašytojo sutuoktinis arba su prašytoju pastovius santykius palaikantis nesusituokęs partneris tais atvejais, kai pagal atitinkamos valstybės narės teisę ar praktiką nesusituokusios poros jos teisės aktais dėl trečiųjų šalių piliečių prilyginamos susituokusioms poroms, b) a) papunktyje nurodytų porų arba prašytojo nepilnametis vaikas, su sąlyga, kad tas vaikas yra nesusituokęs ir neatsižvelgiant į tai, ar tas vaikas yra santuokinis, ar nesantuokinis, ar įvaikintas, kaip apibrėžta nacionalinėje teisėje, c) jei prašytojas yra nepilnametis ir nesusituokęs, – tėvas, motina ar kitas suaugęs asmuo, atsakingas už prašytoją pagal valstybės narės, kurioje yra tas suaugęs asmuo, teisę arba praktiką, d) jei tarptautinės apsaugos gavėjas yra nepilnametis ir nesusituokęs, – tėvas, motina ar kitas suaugęs asmuo, atsakingas už tą gavėją pagal valstybės narės, kurioje gavėjas yra, teisę arba praktiką.

⁽¹⁴⁸⁾ Giminaičiu laikoma prašytojo suaugusi teta, suaugęs dėdė, senelis ar senelė, esantys valstybės narės teritorijoje, neatsižvelgiant į tai, ar prašytojas yra nesantuokinis vaikas, ar buvo įvaikintas pagal nacionalinę teisę.

⁽¹⁴⁹⁾ PMVR 29 straipsnis.

⁽¹⁵⁰⁾ PMVR 30 straipsnis.

⁽¹⁵¹⁾ PMVR 31 straipsnis. Trečiųjų šalių piliečiams ne visos valstybės narės taiko vienodus vizos reikalavimus. Todėl asmuo į vieną valstybę narę gali įvažiuoti be vizos, tačiau įvažiavimui į kitą valstybę narę jam gali reikėti vizos.

⁽¹⁵²⁾ PMVR 32 straipsnis.

⁽¹⁵³⁾ PMVR 33 straipsnis.

EURODAC reglamentas

EURODAC reglamentu ⁽¹⁵⁴⁾ prisidedama prie PMVR įgyvendinimo sukuriant sąveikią prieglobsčio ir migracijos duomenų bazę. EURODAC sistemoje saugomi tarptautinės apsaugos prašytojų pirštų atspaudai ir veido atvaizdai, tapatybės duomenys ir tapatybės ar kelionės dokumentų kopijos. Iš visų, **6 metų amžiaus arba vyresnių** tarptautinės apsaugos prašytojų imami pirštų atspaudai ir renkami biometriniai duomenys.

Jei atsakomybę nustatanti ES+ šalis mano, kad, remiantis vienu iš pirmiau nurodytų kriterijų, už asmens tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą turėtų būti atsakinga kita ES+ šalis, ji tai šaliai išsiunčia prašymą ir paprašo, kad šalis perimtų asmens tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą savo žinion. Bet koks sprendimas dėl vaiko perdavimo turėtų atitikti vaiko interesus, o prieš priimant sprendimą turėtų būti įvertinta, kas atitinka vaiko interesus. Iš tiesų valstybės narės per visas reglamente numatytas procedūras pirmiausia turi atsižvelgti į vaiko interesus ⁽¹⁵⁵⁾. Jei prašymas patenkinamas, asmuo perduodamas atsakingai šaliai.

Pirmiau išvardyti perėmimo savo žinion kriterijai **netaikomi nelydimiems vaikams**, nes PMVR nustatytos konkrečios atsakomybės už nelydimus nepilnamečius taisyklės, pagal kurias pirmenybė teikiama šeimai ryšiams ir vaiko interesams, o ne su migracija susijusiems kriterijams, kurie yra taikomi suaugusiems.

Nelydimiems vaikams taikomi tik PMVR II skyriuje „Atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijai“ nustatyti su šeima susiję atsakomybės kriterijai. Pagal PMVR 25 straipsnio 2 dalį, kai prašytojas yra nelydimas vaikas, atsakinga valstybė narė yra ta valstybė narė, kurioje teisėtai yra šeimos narys arba brolis ar sesuo, nebent įrodoma, kad tai neatitiktų vaiko interesus.

Jeigu prašytojas yra susituokęs nepilnametis, kurio sutuoktinio teisėtai nėra valstybių narių teritorijoje, atsakinga valstybė narė yra ta valstybė narė, kurioje teisėtai yra **tėvas, motina**, kitas už nepilnametį pagal tos valstybės narės teisę arba praktiką atsakingas suaugęs asmuo arba **brolis ar sesuo**, nebent tai neatitinka vaiko interesus.

Jei šalyje teisėtai nėra nė vieno šeimos nario arba brolio ar sesers, pagal PMVR leidžiama atsakomybę priskirti valstybei narei, kurioje **teisėtai yra giminaitis**, jeigu individualaus vertinimo metu nustatoma, jog giminaitis gali pasirūpinti nelydimu vaiku ir kad toks perkėlimas atitinka vaiko interesus ⁽¹⁵⁶⁾.

⁽¹⁵⁴⁾ 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1358 dėl sistemos EURODAC, skirtos biometriniais duomenimis palyginti, sukūrimo siekiant veiksmingai taikyti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentus (ES) 2024/1351 ir (ES) 2024/1350 ir Tarybos direktyvą 2001/55/EB ir nustatyti neteisėtai esančius trečiųjų valstybių piliečius ir asmenis be pilietybės, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų ir Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su sistemos EURODAC duomenimis, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) 2018/1240 ir (ES) 2019/818 ir kuriuo panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 603/2013 (OL L, 2024/1358, 2024 5 22), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj>.

⁽¹⁵⁵⁾ PMVR 23 straipsnio 1 dalis.

⁽¹⁵⁶⁾ PMVR 25 straipsnio 3 dalis.

Šiomis nuostatomis įtvirtinama aiški **atsakomybės kriterijų hierarchija**, taikoma nelydimiems vaikams, užtikrinant, kad per visą sprendimų priėmimo procesą pirmiausia būtų atsižvelgiama į šeimos vienovę ir vaiko interesus.

Nelydimas vaikas, neturintis jokių šeimos narių ar giminaičių ES+ šalyse, gali **būti perduotas** tik į pirmąją registracijos šalį ⁽¹⁵⁷⁾ arba perkeltas į perkėlimo valstybę narę **tik tuo atveju, jei toks perdavimas ar perkėlimas atitinka vaiko interesus**. Nors PMVR II skyriuje tai nėra nustatyta, tarptautinės apsaugos prašytoją ir jo vaiką, brolių, seserį arba tėvą, motiną, teisėtai gyvenančius kurioje nors valstybėje narėje, siejantys **išlaikymo santykiai** ⁽¹⁵⁸⁾ (pagal PMVR 37 straipsnyje apibrėžtas sąlygas) turėtų būti vienas iš privalomų atsakomybės kriterijų. Be to, pagal PMVR valstybėms narėms yra leidžiama taikyti **diskrecines išlygas** ⁽¹⁵⁹⁾ dėl humanitarinių priežasčių, visų pirma siekiant suvienyti šeimos narius, kuriuos sieja prasmingi šeiminiai, socialiniai ar kultūriniai ryšiai. Jeigu netaikomas nė vienas iš atsakomybės kriterijų ir nei išlaikymo santykių sąlyga, nei diskrecinės išlygos, už prašymo nagrinėjimą atsakinga yra ta ES+ šalis, kurioje prašymas buvo užregistruotas pirmiausia.

Vaiko interesų principo taikymas nustatant atsakingą valstybę and vykdant perkėlimą

Bet koks **sprendimas perduoti arba perkelti** vaiką turėtų būti priimtas remiantis **visapusišku surinktų duomenų įvertinimu ir pirmiausia vadovaujantis vaiko interesais**.

Tai svarbu, nes tokio proceso baigtis gali būti trejopa:

- Jei yra požymių, kad kitoje ES+ šalyje yra šeimos narys ar giminaitis, institucijos, remdamosi šeimos aplinkybėmis, gali nuspręsti paprašyti tos ES+ šalies perimti vaiko tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą savo žinion. Jei prašymas patenkinamas, nelydimas vaikas perduodamas ES+ šaliai, kurioje gyvena jo šeimos narys ar giminaitis, kol bus nagrinėjamas jo prašymas.
- Jei ES+ šalyse nėra šeimos narių ar giminaičių, tačiau „Eurodac“ duomenys patvirtina, kad vaikas jau yra pateikęs prieglobsčio prašymą kitoje ES+ šalyje arba buvo kitoje valstybėje narėje nei ta, kuri buvo nurodyta kaip atsakinga, institucijos gali išsiųsti pranešimą tai ES+ šaliai **dėl vaiko atsiėmimo, jei tai atitinka vaiko interesus**. Jei ES+ šalis, kurioje prašymas buvo užregistruotas pirmą kartą, priima prašymą priimti vaiką atgal arba nepateikia prieštaravimo pranešimui per PMVR nustatytą laikotarpį, priimamas sprendimas dėl perdavimo.
- Jei yra duomenų, kad kitų šeimos narių yra kitoje ES+ šalyje ir jei tam yra humanitarinių priežasčių, susijusių su šeimos, socialiniais ar kultūriniais aspektais, institucijos gali nuspręsti prašyti tos ES+ šalies perimti atsakomybę už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą savo žinion. Tai vadinama **diskreciniu prašymu**, tačiau *de facto* tai gali padėti užtikrinti šeimos susijungimą.

⁽¹⁵⁷⁾ PMVR 25 straipsnio 5 dalis.

⁽¹⁵⁸⁾ PMVR 34 straipsnis.

⁽¹⁵⁹⁾ PMVR 35 straipsnis.

- Jei ES+ šalis patiria ypač didelį migracijos spaudimą ir jai gali būti taikoma solidarumo priemonė – perkėlimas, gali būti priimtas sprendimas vaiką **perkelti** ⁽¹⁶⁰⁾ į kitą valstybę narę, kuri nagrinės tarptautinės apsaugos prašymą. Jei prašymas patenkinamas, priimamas sprendimas dėl perdavimo.

Kalbant apie apsaugos priemones, sprendimas turi būti pateiktas vaikui tokia kalba ir tokiu būdu, kad **vaikas galėtų jį suprasti**, dalyvaujant **globėjui ar teisiniam atstovui**, kurie galėtų šiuos sprendimus paaiškinti išsamiau. Taip pat reiktų paaiškinti jų teisę pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis ⁽¹⁶¹⁾.

5.3. Aktualios procedūrinės garantijos pagal PMVR

PMVR įtvirtintos konkrečios nuostatos dėl vaikų. Pagrindiniai jų aspektai išdėstyti toliau.

1. Pirmenybės teikimas

Visos su vaikais susijusios procedūros vykdomos pirmumo tvarka ⁽¹⁶²⁾. Tai galioja visiems ES+ šalių informacijos mainams, prašymams, atsakymams ir sprendimams ⁽¹⁶³⁾. Pirmumo tvarka siekiama kuo labiau sumažinti neapibrėžtumą, užkirsti kelią ilgalaikiam atskyrimui ir sumažinti žalos riziką. Vaikų prašymų nagrinėjimas pirmumo tvarka reiškia, kad visos su vaikais susijusios procedūros turi būti vykdomos skubos tvarka tiek toje ES+ šalyje, kurioje yra vaikas, tiek toje šalyje, kurioje yra vaiko šeimos narys ar giminaitis, arba į kurią vaikas gali būti perduotas ar perkeltas. Iki vaiko prieglobsčio prašymo užregistravimo, kaip ir kiekvienam prašytojui, vaikui turėtų būti tinkamai paaiškintos su šeimos susijungimu susijusios nuostatos ⁽¹⁶⁴⁾.

2. Prašymų dėl šeimos susijungimo pateikimo terminai

Nors visiems su vaikais susijusiems atvejams turėtų būti skiriama pirmenybė, PMVR įtvirtinta nuostata, kuria nelydimi vaikai apsaugomi nuo pasekmių tais atvejais, kai ES+ šalis laiku nespėja patikti prašymo dėl perėmimo savo žinion arba pranešimo dėl asmens atsiėmimo. Nors terminai, iki kada kitai ES+ šaliai turi būti išsiųstas prašymas dėl perėmimo savo žinion, yra privalomi, 39 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nurodyta, kad ES+ šalis gali bet kuriuo metu, kol bus priimtas sprendimas dėl esmės, tęsti procedūrą ir prašyti kitos valstybės narės perimti prašytoją savo žinion, net ir pasibaigus nustatytiems terminams, **jei tai atitinka vaiko interesus**. Ši nukrypti leidžianti nuostata netaikoma terminui, per kurį turi būti atsakyta į prašymą perimti savo žinion – šis terminas reglamentuojamas PMVR 40 straipsniu ⁽¹⁶⁵⁾.

⁽¹⁶⁰⁾ Taip pat žr. FRA, „Relocating unaccompanied children: applying good practices to future schemes“ („Nelydimų vaikų perkėlimas. Gerosios patirties taikymas būsimoms sistemoms“), 2020 m., <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/relocation-unaccompanied-children>.

⁽¹⁶¹⁾ PMVR 43 straipsnis.

⁽¹⁶²⁾ PMVR 23 straipsnio 1 dalis.

⁽¹⁶³⁾ PMVR 39 ir 40 straipsniai.

⁽¹⁶⁴⁾ PMVR 19 straipsnio 1 dalies f punktas.

⁽¹⁶⁵⁾ PMVR 40 straipsnio 1 ir 2 dalys.

3. Veiksmingas atstovavimas

Globėjai turėtų būti tinkamai parengti ir turėti reikiamą kvalifikaciją, kad galėtų užtikrinti, kad pagal PMVR vykdomų procedūrų metu būtų atsižvelgta į vaiko interesus. Globėjas turi būti tinkamai parengtas ir dalyvauti visoje atsakingos valstybės narės nustatymo procedūroje. Be to, jam turi būti suteikta galimybė susipažinti su aktualių dokumentų, įtrauktų į prašytojo bylą, turiniu. Globėjas turi nuolat informuoti nelydimą nepilnametį apie procedūrų pagal PMVR eigą. Globėjas taip pat turi padėti nelydimam vaikui gauti jo amžių atitinkančią informaciją ir padėti jam teikti informaciją bei prisidėti prie interesų vertinimo.

4. Svarbiausia – vaiko interesai

Nustatydamos už prašymo nagrinėjimą atsakingą valstybę narę, ES+ šalys visada turi atsižvelgti į vaiko interesus⁽¹⁶⁶⁾. Nelydimi vaikai gali būti perduoti arba perkelti (įskaitant perdavimą ar perkėlimą į kitą ES+ šalį) tik tada, jei įrodoma, kad tai atitinka vaiko interesus.

Vaiko nuomonės, saugumo ir gerovės įvertinimas šeimos susijungimo pagal PMVR atveju

Nors vaiko nuomonę ir pageidavimus būtina išklausyti ir jiems skirti deramą dėmesį, institucijos taip pat privalo įvertinti bendresnius veiksnius, turinčius įtakos vaiko saugumui, apsaugai, trumpalaikiai, vidutinės trukmės ir ilgalaikiai gerovei bei socialiniam vystymuisi. Šie veiksniai yra:

- priežiūros kokybė ir sauga atsakinga laikomoje valstybėje narėje;
- apsauga nuo smurto, prievartos ar nepriežiūros;
- emocinis stabilumas ir priežiūros tęstinumas;
- galimybė mokytis, naudotis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis.

Tarpusavio pasitikėjimo principas ir jo ribos

Atsakomybės sistema grindžiama tarpusavio pasitikėjimo principu – tai reiškia, kad valstybės narės paprastai daro prielaidą, jog visos dalyvaujančios valstybės laikosi pagrindinių teisių, sudaro tinkamas priėmimo sąlygas ir užtikrina tinkamas tarptautinės apsaugos prašytojams taikomas apsaugos priemones. Ši prezumpcija leidžia perduoti asmenis neatliekant sistemingo kiekvienos valstybės narės prieglobsčio sistemos patikrinimo ir yra itin svarbi veiksmingam atsakomybės sistemos veikimui.

Tačiau institucijos turi atlikti išsamų patikrinimą ir įvertinti, ar konkrečiu atveju perdavimas keltų prašytojui realų pavojų, kad pagrindinės teisės bus pažeistos arba sąlygos bus nesuderinamos su jo konkrečiais poreikiais, ypač kai asmuo yra nelydimas vaikas arba yra pažeidžiamas dėl kitų priežasčių. Jei yra patikimų požymių, kad tokios rizikos esama, valstybės narės privalo neapsiriboti prielaidomis ir patikrinti, ar po perdavimo atsakingoje

⁽¹⁶⁶⁾ PMVR 23 straipsnio 1 dalis.

valstybėje narėje bus taikomos reikiamos apsaugos priemonės ⁽¹⁶⁷⁾. Pavyzdžiui, gali būti prašoma suteikti individualias garantijas, visų pirma susijusias su priėmimo sąlygomis, globa, sveikatos priežiūra arba apsaugos poreikiais. Todėl, nors institucijos kaip pagrindiniu principu remiasi tarpusavio pasitikėjimu, tai jų neatleidžia nuo pareigos atlikti individualų, įrodymais pagrįstą ir į ateitį orientuotą vertinimą. Praktiškai tam reikia suderinti atsakomybės sistemos veiksmingumą su pareiga užtikrinti apsaugos lygį, kuris atitiktų prašytojo pažeidžiamumą, pirmiausia atsižvelgiant į vaiko interesus, jei tai aktualu. Asmuo neturėtų būti perkeliamas, jei yra pagrįstų priežasčių manyti, kad asmeniui grėstų numatoma žala, kurios negalima pakankamai sumažinti.

Finansinis pajėgumas, priežiūra ir atsižvelgimas į vaiko interesus

Nagrinėjant, ar giminaitis gali pasirūpinti nelydimu vaiku ⁽¹⁶⁸⁾, giminaičio gebėjimas rūpintis vaiku turėtų būti vertinamas visapusiškai, atsižvelgiant į platų veiksmų spektrą, įskaitant jo gebėjimą užtikrinti vaiko saugumą nuo pavojų ir patenkinti vaiko pagrindinius poreikius, kartu skatinant jo vystymąsi. Finansiniai ištekliai gali būti vertinami kaip **vienas iš kelių svarbių veiksmų**, į kuriuos atsižvelgiama vertinant gebėjimą užtikrinti tinkamą priežiūrą ir paramą, tačiau jų **nereikėtų vertinti atskirai nuo kitų veiksmų** ir jie neturėtų būti lemiamas veiksnys priimant sprendimus dėl šeimos susijungimo. Iš tiesų atsakomybė už priėmimo sąlygų užtikrinimą tenka ES+ šaliai.

EUAA, Recommendations on Family Reunification Within the Dublin Procedure (Rekomendacijos dėl šeimos susijungimo pagal Dublino procedūrą), 2023 m.,
<https://euaa.europa.eu/publications/recommendations-family-reunification-within-dublin-procedure..>

5.3.1. Interesų vertinimas pagal PMVR

Interesus vertinant pagal PMVR, daugiausia dėmesio reikėtų skirti tam, kad būtų užtikrinta, jog:

- vaikas galėtų **veiksmingai pasinaudoti prieglobsčio procedūra** kuo greičiau;
- vaiko globėjas dalyvautų atliekant vertinimą ir padėtų nelydimam vaikui pateikti šiam vertinimui aktualią informaciją;
- jei tai aktualu, šeimos narių paieška turėtų būti pradėta proceso pradžioje, o jei kitoje ES+ šalyje randamas šeimos narys, brolis, sesuo ar kitas giminaitis, vaikui turėtų būti pranešta apie galimybę susijungti su jais, o vėliau vaikas turėtų kuo greičiau su jais **susijungti** (nebent susijungimas neatitinka vaiko interesų);

⁽¹⁶⁷⁾ Žr. 2017 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *CK ir kt. / Slovėnija*, C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, 65 punktą. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62016CJ0578> Teismas taip pat išsamiai remiasi taikytina Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija. Santrauka pateikiama EUAA teismų praktikos duomenų bazėje, <https://caselaw.euaa.europa.eu/pages/viewcaselaw.aspx?CaseLawID=37>.

⁽¹⁶⁸⁾ PMVR 25 straipsnio 3 dalis.

- jeigu keliuose ES+ šalyse randamas daugiau nei vienas šeimos narys, brolis, sesuo ar kitas giminaitis, vaikas **susijungia su tuo šeimos nariu ar giminaičiu, su kuriuo susijungimas labiausiai atitinka jo interesus;**
- vaikas **perduodamas** atsakingai ES+ šaliai **tik tuo atveju, jei tai atitinka jo interesus;**
- vaikas **perkeliamas** į valstybę narę **tik tuo atveju, jei tai atitinka jo interesus.**

Pagrindiniai veiksniai, į kuriuos atsižvelgiama vertinant interesus pagal PMVR

Pagal PMVR 23 straipsnio 4 dalį atliekant vertinimą, be kita ko, reikia atsižvelgti į:

- šeimos susijungimo galimybes;
- saugumą ir apsaugą;
- gerovę ir socialinę vystymąsi trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais;
- vaiko nuomonę;
- globėjo arba asmens, tinkamo laikinai vykdyti atstovo pareigas, pateiktą informaciją;
- visus kitus svarbius veiksnius.

Atliekant vertinimą šiuos veiksnius būtina pasverti atsižvelgiant į konkrečias individualaus atvejo sąlygas tiek prašančiojoje, tiek prašomojoje valstybėje narėje. Išdėstytų veiksmų sąrašas neturėtų būti laikomas baigtiniu. Gali reikėti atsižvelgti ir į kitus aspektus. Vertinant interesus tam, kad būtų galima nustatyti atsakomybę arba perkelti nelydimą vaiką, reikėtų atsižvelgti į visus aktualius vaiko interesų aspektus, o kiekvieno aspekto svarba priklauso nuo jo santykio su kitais aspektais.

Vertinant, kas geriausiai atitinka vaiko interesus, tiksliau,

- a) ar perdavimas ES+ šaliai, kurioje gyvena jo šeimos narys, brolis, sesuo arba giminaitis,
- b) ar perkėlimas į kitą ES+ šalį arba
- c) grąžinimas į tą ES+ šalį, kurioje jo prašymas buvo užregistruotas pirmą kartą,

vertintojui svarbu atsižvelgti į šiuos veiksnius ir į konkrečias tiek gyvenamosios vietos, tiek perkėlimo (pirmojo atvykimo) šalies aplinkybes bei įvertinti ir palyginti visus aspektus⁽¹⁶⁹⁾, įskaitant galimą riziką, kuri gali kilti vaikui dėl priimto sprendimo. Šie aspektai turėtų būti vertinami atsižvelgiant į individualias vaiko aplinkybes, o ne remiantis bendru priimančiosios valstybės narės priėmimo ar apsaugos sistemos vertinimu, darant prielaidą, kad joje užtikrinamos pagrindinės teisės pagal PMVR. Vertintojas turėtų atsižvelgti į šiuos veiksnius ir jų poveikį vaikui tiek trumpuoju, tiek vidutiniu, tiek ilguoju vaiko raidos laikotarpiais. Perdavimas neturėtų būti vykdomas tik tais atvejais, kai pagal konkrečius ir pagrįstus požymius matyti, kad tai neatitiktų vaiko interesų.

Kai kuriais atvejais sprendimai dėl atsakingos valstybės narės, priimti remiantis su šeima susijusiais kriterijais, kuriais siekiama šeimos susijungimo, gali būti vertinami kaip atitinkantys vaiko interesus, nepaisant to, kad vaikas iš pradžių to nenori. Toks nenoras

⁽¹⁶⁹⁾ Žr. [2 pav. Veiksmų palyginimas vertinant vaiko interesus](#).

visada turi būti vertinamas rimtai ir nagrinėjamas kvalifikuotų specialistų, ypač kai jis gali būti susijęs su praeityje patirtu smurtu, nepriežiūra ar prievarta. Pavyzdžiui, sprendimas dėl šeimos susijungimo gali būti neigiamas, jei anksčiau šeimoje buvo patirtas smurtas arba prekybos žmonėmis grėsmių.

Vertinant atsakomybę, turi dalyvauti parengti pareigūnai ir visi pokalbiai turi būti vykdomi vaikams pritaikytu būdu. Turi būti ištirti **šeimos ryšiai** ir surinkta informacija, ar yra šeimos narių, brolių, seserų ar giminių, surinkta informacija apie jų tarpusavio santykius bei ryšius.

Per šį procesą reikėtų nustatyti tėvus ir kitus šeimos narius bei juos surasti tiek ES+ šalyse, tiek trečiosiose šalyse. Šeimą suradus, prieš organizuojant perkėlimą, reikėtų įvertinti, ar šeimos susijungimas iš tiesų atitinka vaiko interesus.

Asmeninis pokalbis turėtų suteikti galimybę prašymus nagrinėjančiam pareigūnui, remiantis informacija, surinkta šeimos narių paieškos formoje, gauti daugiau svarbios informacijos. Pokalbyje turėtų dalyvauti vaikas ir globėjas ir pokalbis turėtų vykti su jais bendradarbiaujant.

Jei nelydimas vaikas neturi šeimos nario, brolio, sesers ar giminių ES+ šalyse, kaip apibrėžta PMVR, reikėtų ištirti kitokio pobūdžio šeimos ryšius ES+ šalyse.

Siekiant nustatyti, ar vaiko perkėlimas į kitą ES+ šalį atitiktų jo interesus, vaikui gali būti užduodami klausimai apie jo kelionę į Europą. Taip pat tiriama, kiek laiko vaikas praleido konkrečiose ES+ šalyse, prasmingos sąsajos su bet kuriomis ES+ šalimis, grindžiamos šeimos, socialiniais ar kultūriniais ryšiais, siekiant nustatyti, ar taikytinos diskrecinės išlygos ir ar vaikas galėtų būti perkeltas į kitą ES+ šalį. Jei asmuo yra nelydimas nepilnametis, atliekant interesų vertinimą jo nuomonė turi būti išklausyta ir į ją turi būti tinkamai atsižvelgta, įskaitant atvejus, kai vaikas pareiškia prieštaravimą dėl siūlomo perkėlimo.

Pavyzdžiai. Vaiko interesų principo taikymas pagal PMVR

1 pavyzdys. Interesų vertinimas šeimos susijungimo byloje pagal PMVR

15 metų amžiaus nelydimas vaikas prašo prieglobsčio. Per atsakomybės nustatymo procedūrą institucijos pagal šeimos narių paieškos formą nustato, kad kitoje valstybėje narėje teisėtai gyvena teta, atitinkanti giminių apibrėžimą pagal PMVR 25 straipsnio 3 dalį. Nelydimų vaikų atveju PMVR yra įtvirtinta atsakomybės kriterijų hierarchija: pirmenybė teikiama šeimos nariams ir broliams bei seserims (25 straipsnio 2 dalis), po jų – giminiams, jeigu, išnagrinėjus konkretų atvejį patvirtinama, kad giminaitis gali pasirūpinti vaiku (25 straipsnio 3 dalis). Jeigu šios sąlygos įvykdomos, atsakinga valstybė nare laikoma valstybė narė, kurioje gyvena giminaitis, nebent įrodoma, kad tokia atsakomybė neatitiktų vaiko interesų.

- **Kompetentinga institucija** gauna šeimos narių paieškos formą ir pagal amžių tinkamu būdu informuoja vaiką apie procedūrą ir galimus rezultatus.

- Vaikui suteikiama galimybė gauti **nemokamą teisinę konsultaciją**, įskaitant: a) gaires ir paaiškinimus dėl kriterijų ir procedūrų, pagal kuriuos nustatoma atsakinga valstybė narė, taip pat informaciją apie teises ir pareigas visais procedūros etapais ir b) gaires ir pagalbą suteikiant informaciją, kuri gali padėti nustatyti atsakingą valstybę narę.
- Interesų vertinimo procedūra pradedama siekiant nustatyti, ar šeimos narių paieška ir galimas vaiko perdavimas, kad jis galėtų likti su teta, atitinka vaiko interesus.
- **Institucijos** vertina, ar egzistuoja šeimos ryšys, ir nustato, ar teta iš tiesų teisėtai yra kitos valstybės narės teritorijoje.
- **Institucijos** vertina ryšio kokybę ir stabilumą, taip pat tetos norą ir pajėgumą vaiką prižiūrėti ir jam padėti.
- Padedant **globėjui**, aktyviai stengiamasi sužinoti **vaiko** nuomonę ir į ją tinkamai atsižvelgiama, priklausomai nuo vaiko amžiaus ir brandos.
- Atsižvelgiant į konkrečias vaiko aplinkybes ir tetos kaip globėjos padėtį, taikomos apsaugos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti vaiko saugumą, gerovę, galimybę mokytis, sveikatos priežiūrą ir raidą trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais atsakinga laikomoje valstybėje narėje.
- **Globėjas** dalyvauja visame procese ir užtikrina, kad vaikas suprastų kiekvieną etapą ir gautų emocinę paramą.
- Kol laukiama sprendimo, vaikui toliau padeda globėjas arba asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas, taip pat kiti vaiko apsaugos specialistai, užtikrinantys, kad vaikas galėtų toliau naudotis savo teisėmis prašančiojoje ES+ šalyje ir kad vaiko interesai ir toliau būtų pagrindinis prioritetas.
- Remdamosi šiuo vertinimu, institucijos daro išvadą, kad vaikui susijungus su teta, jis bus stabiliai globojamas ir tai prisidės prie vaiko ilgalaikės gerovės.
- Sprendimas dėl perdavimo priimamas laikantis PMVR nuostatų dėl šeimos vienovės išsaugojimo.

Vaiko interesų principo taikymas: užtikrinama, kad priimant sprendimus dėl šeimos susijungimo pirmenybė būtų teikiama vaiko saugumui, stabilumui, emociniams ryšiams ir ilgalaikiai raidai, ne vien formaliems šeimos ryšiams ar procedūriniais aspektams.

2 pavyzdys. Atlikus interesų vertinimą pagal PMVR, priimtas neigiamas sprendimas dėl šeimos susijungimo

16 metų amžiaus nelydimas vaikas pateikia prieglobsčio prašymą. Pildydamas šeimos paieškos formą vaikas nurodo, kad nori susijungti su tėvu, gyvenančiu kitoje valstybėje narėje. Nors PMVR 25 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta prielaida, kad susijungimas su vienu iš tėvų atitinka vaiko interesus, vertindamos interesus institucijos privalo įvertinti, ar konkrečiu atveju nėra požymių, kad dėl tokio perdavimo vaikui būtų padaryta žala.

- **Kompetentinga institucija** užregistruoja prašymą dėl šeimos susijungimo ir inicijuoja interesų vertinimą.
- **Vaiko** nuomonės klausima padedant globėjui; vaikas pasakoja apie praeityje patirtą baimę dėl nepriežiūros ir smurto. Tačiau vaikas tikisi, kad tėvas pasikeitė.

- Institucijos vertina tėvo ir vaiko santykių kokybę, įskaitant ankstesnę priežiūrą ir emocinius ryšius.
- **Vaiko apsaugos institucijų** pateikta informacija rodo, kad tėvas neturi pakankamai galimybių rūpintis vaiku; priimančiojoje valstybėje narėje jis buvo teistas, su vaiku ryšį palaikė nepastoviai.
- Remiantis tėvo asmeninėmis aplinkybėmis ir kompetentingų institucijų turima informacija, atliekant vertinimą nagrinėjama, ar atsakinga laikoma valstybė narė gali užtikrinti:
 - saugų ir stabilų būstą vaikui,
 - veiksmingą suaugusiųjų priežiūrą ir rūpinimąsi,
 - galimybę mokytis ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis,
 - apsaugą nuo smurto ar nepriežiūros ir
 - emocinį stabilumą bei priežiūros tęstinumą.
- Nustatyta, kad siūlomas šeimos susijungimas vaikui keltų žalos ir nestabilumo riziką bei sutrikdytų dabartinę vaikui palankią priėmimo aplinką. Ši išvada grindžiama individualiomis, pagrįstomis aplinkybėmis, pagal konkretų vaiką ir siūlomą šeimos susijungimo planą.
- **Globėjas** dalyvauja visame procese ir padeda vaikui suprasti vertinimą ir jo rezultatus.
- Kol laukiama sprendimo, vaikui toliau padeda globėjas arba asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas, taip pat kiti vaiko apsaugos specialistai, užtikrinantys, kad vaikas galėtų toliau naudotis savo teisėmis prašančiojoje ES+ šalyje ir kad vaiko interesai ir toliau būtų pagrindinis prioritetas.
- Prašymas dėl šeimos susijungimo atmetamas; sprendimas tinkamai pagrindžiamas raštu, jame aiškiai remiantis interesų vertinimu. Rekomenduojama atkurti vaiko ir tėvo ryšį, o globėjo prašoma užtikrinti tinkamus tolesnius veiksmus.

Vaiko interesų principo taikymas: nustatyta, kad vaiko interesus geriausiai atitinka apsauga nuo žalos, stabili ir tinkama globa, emocinė gerovė, tęstinė pagalba ir galimybė naudotis būtinomis paslaugomis. Tai svarbiau už tai, kad pagal PMVR šeimos ryšys formaliai egzistuoja.

6. Vaiko interesai vykdant priėmimo procedūras

Vaikų poreikių tenkinimas yra itin svarbus jų psichosocialinei gerovei, ypač tais atvejais, kai jiems tenka migruoti priverstinai.

Todėl vaikus svarbu apgyvendinti jų poreikius atitinkančiose gyvenamojoje vietoje, užtikrinant visapusišką jų raidą. Institucijos turėtų kruopščiai planuoti paskirstymą ir, laikydamosi vaiko interesų principo, atsižvelgti į keletą veiksnių, visų pirma į šeimos vienovę bei visapusiškas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir mokytis.

Be to, nelydimiems vaikams yra ypač svarbi bendruomeninė priežiūra ir pagalba, nes į Europą atvykstantys vaikai dažnai patiria įvairių sunkumų ir neigiamų aplinkybių ⁽¹⁷⁰⁾.

Kad būtų užtikrintas didesnis stabilumas, vaiko gyvenamosios vietos pakeitimas turėtų būti išimtinė, o ne įprasta praktika, nebent atitiktų vaiko interesus. Stabili gyvenamoji vieta ir kasdienė rutina padeda vaikui, ypač jei jis yra nelydimas, stiprinti pasitikėjimą globėjais, rūpintojais, teisiniais atstovais ir prašymus tvarkančiais specialistais, taip kuriant aplinką, kurioje vaikas jaustųsi saugus ir per pokalbį dėl prieglobsčio galėtų dalytis jautriais ar traumuojančiais išgyvenimais. Be to, pažįstami įpročiai padeda vaikams atgauti normalumo, nuspėjamumo ir savo gyvenimo kontrolės jausmą – tai yra pagrindiniai emocinio saugumo ir psichologinio atsparumo elementai.

6.1. Vaiko interesų samprata pagal PSD (2024 m.)

PSD (2024 m.) nustatyti tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo standartai, siekiant suderinti priėmimo sąlygas visoje ES+ ir užtikrinti, kad visos ES+ šalys suteiktų tinkamas gyvenimo sąlygas visiems tarptautinės apsaugos prašantiems asmenims. Valstybėms narėms paliekama veiksmų laisvė apibrėžti, kaip šiuos standartus įgyvendinti, tačiau direktyvoje yra įtvirtintos griežtesnės specialiųjų priėmimo poreikių turinčių prašytojų, įskaitant vaikus, apsaugos priemonės. Joje aiškiai reikalaujama, kad pagal Sąjungos teisę, įskaitant ES Chartiją ir tarptautinius įsipareigojimus, užtikrinant tinkamą gyvenimo lygį, būtų atsižvelgiama ir į specialiuosius priėmimo poreikius, ir į vaiko interesus ⁽¹⁷¹⁾.

Specialiųjų priėmimo poreikių turintiems prašytojams valstybės narės turi užtikrinti, kad po pradinio poreikių nustatymo ir įvertinimo specializuoti darbuotojai ir toliau juos vertintų ir tenkintų per visą procedūrą ⁽¹⁷²⁾.

⁽¹⁷⁰⁾ Žr. EUAA *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II* (Tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės gairės. II dalis), 2024 m., žr. 84 išnašą, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>.

⁽¹⁷¹⁾ PSD (2024 m.) 62 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁷²⁾ PSD (2024) 26 straipsnis.

PSD (2024 m.) pakartojama, kad valstybės narės, įgyvendindamos direktyvos nuostatas, pirmiausia turi atsižvelgti į vaiko interesus⁽¹⁷³⁾, ir primenama pareiga užtikrinti vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, moraliniam ir socialiniam vystymuisi reikalingą gyvenimo lygį⁽¹⁷⁴⁾. Tai reiškia, kad su vaiku susiję sprendimai, pvz., dėl gyvenamosios vietos ir gyvenimo sąlygų, saugos, sveikatos priežiūros, švietimo ir šeimos gyvenimo, turi būti vertinami per vaiko interesų prizmę, ypatingą dėmesį skiriant tiek neatidėliotiniams apsaugos poreikiams, tiek ilgalaikiai raidai. Be to, direktyvoje įtvirtinta griežtesnė vaikų apsauga priėmimo centruose, reikalaujant, kad su vaikais dirbantys asmenys būtų tikrinami remiantis informacija apie jų praeitį, dalyvautų pradinuose ir tęstiniuose mokymuose apie vaikų teises, poreikius ir apsaugos standartus, taip pat apie konfidencialumo taisyklių laikymąsi⁽¹⁷⁵⁾.

Direktyvoje išskiriami keturi pagrindiniai interesų vertinimo veiksniai⁽¹⁷⁶⁾:

- **šeimos vienovė ir susijungimo galimybės**, taip pat pareiga išsaugoti šeimos vienovę⁽¹⁷⁷⁾,
- **gerovė ir socialinis vystymasis**, įskaitant vaiko kilmę bei poreikį užtikrinti globos stabilumą ir **tęstinumą**,
- **saugumas ir apsauga**, ypač kai kyla smurto, prievartos ar išnaudojimo (įskaitant prekybą žmonėmis) pavojus,
- **vaiko nuomonė**, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą.

6.2. Vaiko interesų principo taikymas per priėmimo procesą

Pagal PSD (2024 m.) iš valstybių narių reikalaujama užtikrinti, kad vaikams būtų suteikta saugi ir tinkama gyvenamoji vieta ir reikiamos pagalbos paslaugos⁽¹⁷⁸⁾. Praktiškai tai apima ne tik tinkamą būstą, bet ir veiksmingą galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, mokytis, užsiimti laisvalaikio veikla ir tai, kad informacija būtų teikiama atsižvelgiant į vaiko amžių. Direktyvoje laikomasi iniciatyvumo požiūrio: priėmimo sistemose vaikai turėtų būti ne tik „priimami“ – turėtų būti aktyviai skatinama jų gerovė ir raida. Priėmimo sąlygos turi būti pritaikytos pagal vaiko padėtį ir poreikius, ypatingą dėmesį skiriant saugumui (įskaitant apsaugą nuo seksualinio smurto ir smurto dėl lyties) ir fizinei bei emocinei priežiūrai, kartu sudarant sąlygas mokytis, žaisti, dalyvauti socialiniame gyvenime ir vystytis⁽¹⁷⁹⁾.

Apgyvendinimo ir gyvenamosios vietos stabilumas – tai dar vienas svarbus aspektas, į kurį reikia atsižvelgti taikant vaiko interesų principą. Galbūt vaikas užmezgė socialinius ryšius arba pradėjo lankyti mokyklą, dalyvauja mokymuose ar dirba – visa tai teigiamai prisideda prie jo tolesnės integracijos ir galimybių siekti išsilavinimo bei įsidarbinti.

⁽¹⁷³⁾ PSD (2024 m.) 38 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁷⁴⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 1 dalis.

⁽¹⁷⁵⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 6 dalis.

⁽¹⁷⁶⁾ PSD (2024) 26 straipsnio 2 dalis;

⁽¹⁷⁷⁾ PSD (2024 m.) 38 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁷⁸⁾ PSD (2024 m.) 41 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁷⁹⁾ PSD (2024 m.) 39 konstatuojamoji dalis.

Staigus gyvenamosios vietos pasikeitimas, dažnai susijęs su persikraustymu, kelia pavojų, kad vaikas bus priverstas pradėti viską iš naujo, dėl to jo integracijos procesas gali užsitęsti ar būti sunkesnis.

Todėl apgyvendinimo įstaigose rekomenduojama užtikrinti lankstumą, pavyzdžiui, įstaigoje palikti tam tikrą skaičių kambarių jauniems, ką tik pilnametystės sulaukusiems prašytojams ⁽¹⁸⁰⁾. Pageidautina, kad prieš galimą perdavimą su prašytoju ir jo globėju būtų aptartas galutinis sprendimas dėl apgyvendinimo, atsižvelgiant į prašytojo asmenines aplinkybes.

Jeigu valstybė narė šeimoms suteikia būstą, ji privalo imtis tinkamų priemonių (kiek galėdama remdamasi prašytojo sutikimu), kad būtų išsaugota jos teritorijoje esančios šeimos vienovė ⁽¹⁸¹⁾.

Net jei nacionalinėse sistemose numatyta galimybė tam tikromis aplinkybėmis apriboti arba panaikinti materialines priėmimo sąlygas, valstybės narės visada privalo užtikrinti gyvenimo lygį, atsižvelgdamos į specialiųjų priėmimo poreikių turinčius prašytojus ir vaiko interesus ⁽¹⁸²⁾.

Europos Komisijos Bendro migracijos ir prieglobsčio pakto įgyvendinimo plano ⁽¹⁸³⁾ 9 ir 10 dalyse pabrėžiama, kaip svarbu stiprinti pagrindinių teisių stebėseną, kad būtų užtikrintas procedūrų veiksmingumas, taip pat svarbu apsaugoti žmogaus orumą ir tikrą bei veiksmingą teisę į prieglobstį, be kita ko, pažeidžiamiausiems asmenims, pavyzdžiui, vaikams. Plane taip pat pabrėžiamos valstybių narių pastangos integruoti ir įtraukti šią gyventojų grupę.

PSD (2024 m.) taip pat primena Komisijos komunikatą dėl vaikų migrantų apsaugos ⁽¹⁸⁴⁾, kuriame dar kartą pabrėžiama, kad vaikai patiria didesnę riziką, kai keliauja be lydinčių asmenų arba gyvena perpildytose patalpose kartu su svetimais suaugusiaisiais. Komunikate pabrėžiama, kad siekiant užkirsti kelią vaikų dingimui ir užtikrinti tinkamą reagavimą jiems dingus, įskaitant operatyvų policijos informavimą, reikalingi aiškūs protokolai. Vaikų migrantų apsauga yra viena iš pagrindinių pareigų, įtvirtintų ES vertybėse ir ES teisėje, įskaitant ES chartiją ir tarptautinius vaikų teisių standartus.

Galiausiai, skirdamos vaikui gyvenamąją vietą, valdžios institucijos turėtų įvertinti tokius veiksmus kaip šeimos vienovė, kalbos ir bendravimo poreikiai, galimybė lankyti mokyklą, amžius, branda, negalia ar sutrikimai bei medicininiai poreikiai (pvz., artumas prie lėtinių ligų gydymo įstaigų). Tikslas – padėti prisitaikyti, užtikrinti saugumą ir globos tęstinumą.

⁽¹⁸⁰⁾ Žr. EUAA, „*Mapping Report on Transitioning into Adulthood: Improving the transition experience for applicants for international protection*“ („Analitinė ataskaita apie perėjimą į suaugusiųjų amžiaus kategoriją. Tarptautinės apsaugos prašytojų patirties, susijusios su perėjimu į suaugusiųjų amžiaus kategoriją, gerinimas“), 2026 m. vasario mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/mapping-report-transitioning-adulthood>.

⁽¹⁸¹⁾ PSD (2024) 14 straipsnis.

⁽¹⁸²⁾ Kaip tokias aplinkybes galima paminėti atvejus, kai prašytojas nebendradarbiauja su kompetentingomis institucijomis, nesilaiko nustatytų procedūrinių reikalavimų, rimtai ar pakartotinai pažeidžia apgyvendinimo centro taisykles arba apgyvendinimo centre elgiasi žiauriai ar grėsmingai (PSD (2024 m.) 62 konstatuojamoji dalis).

⁽¹⁸³⁾ [Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendras Migracijos ir prieglobsčio pakto įgyvendinimo planas“](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2024:251:FIN), COM(2024) 251 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2024:251:FIN>.

⁽¹⁸⁴⁾ Europos Komisija, „[Vaikų migrantų apsauga](#)“, žr. 5 išnašą.

6.2.1. Būstas, sveikata ir švietimas

Sprendžiant dėl **apgyvendinimo sąlygų** turėtų būti vadovaujamosi **vaiko interesų** ir šeimos vienovės principais ⁽¹⁸⁵⁾. Kai tai atitinka vaiko interesus ir vaikas sutinka, vaikas turėtų būti apgyvendintas su tėvais, už juos atsakingu suaugusiuoju arba nesusituokusiais nepilnamečiais broliais ar seserimis ⁽¹⁸⁶⁾.

Centrai turėtų būti pritaikyti vaikų poreikiams ir juose turėtų būti teikiama tiek fizinė, tiek emocinė priežiūra. Vaikai turėtų turėti galimybę **dalyvauti veikloje lauke** bei **užsiimti jų amžiui tinkama** laisvalaikio, žaidimų ir pramogine veikla ⁽¹⁸⁷⁾. Tais atvejais, kai vaikai apgyvendinami mišriuose centruose kartu su suaugusiais, būtinos papildomos apsaugos priemonės, įskaitant saugias erdves ir tinkamas sanitarines sąlygas, skirtas vaikų ir motinų apsaugai ⁽¹⁸⁸⁾.

Vaikams turi būti teikiama tokia pati sveikatos priežiūra, kokia teikiama tos šalies piliečių vaikams ⁽¹⁸⁹⁾. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad vaikai, patyrę prievartą, nepriežiūrą, išnaudojimą, kankinimus ar ginkluotą konfliktą, laiku gautų reabilitacijos paslaugas, tinkamą psichikos sveikatos priežiūrą ir kvalifikuotą psichologinę pagalbą. Kad pagalba būtų veiksminga ir atitiktų individualius poreikius, reikalingi reikiamos specializacijos specialistai ⁽¹⁹⁰⁾.

Vaikų sveikata ir gerovė yra daugialypis dalykas, kurį reikėtų vertinti visapusiškai, atsižvelgiant į emocinę gerovę, dalyvavimą socialiniame gyvenime, priklausymo bendruomenei jausmą, įgūdžių lavinimą ir funkcionavimą. Tuo pabrėžiama švietimo, bendravimo su bendraamžiais ir vaikams pritaikytų erdvių svarba ⁽¹⁹¹⁾.

PSD (2024 m.) taip pat pabrėžiama **vaiko teisė į mokslą**. Priėmimo sistemoje vaikams turėtų būti suteikiama galimybė mokytis:

- tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip valstybės narės piliečiams;
- vaikai turėtų būti integruojami į švietimo sistemą kartu su valstybės narės piliečių vaikais;
- švietimas turėtų būti tokios pačios kokybės, koks suteikiamas valstybės narės piliečiams;
- Turėtų būti užtikrintas švietimo tęstinumas (kol bus įvykdyta išsiuntimo priemonė, jei taikytina ⁽¹⁹²⁾).

Vaikų teisė mokytis turi atitikti toliau išdėstytas nuostatas.

⁽¹⁸⁵⁾ PSD (2024 m.) 35 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁸⁶⁾ PSD (2024 m.) 7 straipsnio 3 dalis, 14 straipsnis ir 26 straipsnio 5 dalis.

⁽¹⁸⁷⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 3 dalis.

⁽¹⁸⁸⁾ PSD (2024 m.) 41 konstatuojamoji dalis ir 20 straipsnio 5 dalis.

⁽¹⁸⁹⁾ PSD (2024 m.) 22 straipsnio 2 dalis.

⁽¹⁹⁰⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 4 dalis.

⁽¹⁹¹⁾ Žr. EUAA „[Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection. Part II](#)“ („Tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės gairės. II dalis“, 2024 m., žr. 84 išnašą.

⁽¹⁹²⁾ PSD (2024 m.) 48 konstatuojamoji dalis ir 16 straipsnio 1 dalis.

- Galimybė mokytis turi būti suteikta kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per du mėnesius nuo tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo dienos.
- Mokoma turi būti pagal bendrąją švietimo sistemą. Jei dėl tam tikrų aplinkybių valstybėje narėje arba dėl konkrečios vaiko padėties nėra galimybės iš karto mokytis pagal bendrąją švietimo sistemą, valstybė narė laikinai ir ne ilgiau kaip vieną mėnesį gali suteikti galimybę mokytis ne pagal bendrąją švietimo sistemą ⁽¹⁹³⁾.
- Vaikams organizuojami parengiamieji kursai, įskaitant kalbų kursus, jei tai būtina siekiant palengvinti jų galimybes mokytis pagal bendrąją švietimo sistemą ir dalyvavimą joje ⁽¹⁹⁴⁾.
- Įskaitant galimybę naudotis mokyklos medžiaga ⁽¹⁹⁵⁾.

6.3. Papildomos apsaugos priemonės, taikomos nelydimiems vaikams priėmimo sistemoje

ES teritorijoje vaiko interesų apsaugą užtikrina institucijos, o pagalbą teikia globėjas, kuris atstovauja vaikui, jam padeda ir, prireikus, gali veikti vaiko vardu ⁽¹⁹⁶⁾.

Kaip ir kituose Pakto dokumentuose ⁽¹⁹⁷⁾, PSD (2024 m.) nustatyta, kad tais atvejais, kai nelydimas vaikas prašo tarptautinės apsaugos, valstybės narės turi paskirti asmenį, tinkamai laikinai, kol bus paskirtas globėjas, vykdyti nepilnamečio asmens atstovo pareigas ⁽¹⁹⁸⁾. Šis asmuo galėtų būti apgyvendinimo centro, vaikų priežiūros įstaigos, socialinių paslaugų arba kitos atitinkamos organizacijos, paskirtos vykdyti atstovo funkcijas, darbuotojas ⁽¹⁹⁹⁾, jei atitinka toliau išdėstytus reikalavimus.

Vaikui taip pat turi būti pranešta, kad toks asmuo buvo paskirtas, o asmeniui, tinkamam laikinai vykdyti atstovo pareigas, turi būti pateikti aktualūs su vaiku susiję faktai ⁽²⁰⁰⁾.

Globėjas turi būti paskirtas per 15 darbo dienų, išimtiniais atvejais – 10 dienų vėliau ⁽²⁰¹⁾. Asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo ir globėjo pareigas, gali būti tas pats asmuo ⁽²⁰²⁾.

Asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas, privalo laikytis tų pačių kriterijų ir sąlygų, kurie pagal PSD (2024 m.) nustatyti nuolatiniam globėjui, t. y.:

- būti fizinis asmuo, nepaisant to, kad formaliai globėja galėjo būti paskirta organizacija ⁽²⁰³⁾;

⁽¹⁹³⁾ PSD (2024 m.) 16 straipsnio 2 ir 3 dalys.

⁽¹⁹⁴⁾ PSD (2024 m.) 16 straipsnio 2 dalis.

⁽¹⁹⁵⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 3 dalis.

⁽¹⁹⁶⁾ PSD (2024 m.) 43 konstatuojamoji dalis.

⁽¹⁹⁷⁾ PPR 23 straipsnio 2 dalis.

⁽¹⁹⁸⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 1 dalis.

⁽¹⁹⁹⁾ PSD (2024 m.) 45 konstatuojamoji dalis.

⁽²⁰⁰⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 2 dalis.

⁽²⁰¹⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 1 dalis.

⁽²⁰²⁾ Tikrinimo reglamento 25 konstatuojamoji dalis.

⁽²⁰³⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 3 ir 7 dalys.

- neturėti įrašų apie su vaikais susijusius nusikaltimus ar nusikaltimus, kurie kelia rimtų abejonų dėl jų gebėjimo priimti atsakomybę už nepilnamečius ⁽²⁰⁴⁾;
- turėti reikiamų įgūdžių ir kompetencijos, įskaitant žinias apie elgesį su nepilnamečiais ir jų specifinius poreikius, kad galėtų atstovauti nelydimiems vaikams, jiems padėti ir veikti jų vardu, siekiant užtikrinti tų vaikų interesų apsaugą ir bendrą gerovę ⁽²⁰⁵⁾;
- dalyvauti atitinkamuose pradiniuose ir reguliariuose mokymuose apie nepilnamečių teises ir poreikius, įskaitant mokymus apie taikytinas vaiko apsaugos normas ⁽²⁰⁶⁾;
- galėti veiksmingai vykdyti savo pareigas ⁽²⁰⁷⁾, o tam būtina, kad jiems būtų paskirtas proporcingas ir ribotas nelydimų vaikų skaičius (įprastomis aplinkybėmis – iki 30 ⁽²⁰⁸⁾, o jei gaunama neproporcingai daug nelydimų vaikų prašymų – iki 50 ⁽²⁰⁹⁾);
- privalo laikytis konfidencialumo taisyklių ⁽²¹⁰⁾;
- neturėti interesų konflikto su globojamo vaiko interesais ⁽²¹¹⁾.

Globėjas (arba asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas), padėdamas vaikui, jam atstovaudamas ir veikdamas jo vardu pagal nacionalinę teisę užtikrina, kad vaikas galėtų pasinaudoti jam priklausančiomis teisėmis, taip kartu gindamas vaiko interesus ⁽²¹²⁾.

Globėjas (arba asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas) taip pat privalo ⁽²¹³⁾:

- dalyvauti, kai vaikui teikiama informacija (ne vėliau kaip per 3 dienas nuo prašymo pateikimo) apie priėmimo sąlygas, organizacijas ar grupes, teikiančias teisinę pagalbą ir galinčias atstovauti vaikui, taip pat organizacijas, galinčias padėti vaikui arba suteikti informaciją apie galimas priėmimo sąlygas, įskaitant sveikatos priežiūrą ⁽²¹⁴⁾, kad galėtų paaiškinti nelydimiems nepilnamečiams teikiamą informaciją ⁽²¹⁵⁾;
- bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, siekiant užtikrinti, kad nelydimam nepilnamečiui būtų nedelsiant užtikrintos tinkamos materialinės priėmimo sąlygos ir sveikatos priežiūra ⁽²¹⁶⁾;
- padėti nustatyti vaiko specialiuosius priėmimo poreikius valstybei narei atliekant individualų specialiųjų poreikių vertinimą ⁽²¹⁷⁾.

⁽²⁰⁴⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 6 dalis.

⁽²⁰⁵⁾ PSD (2024 m.) 2 straipsnio 13 dalis.

⁽²⁰⁶⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 6 dalis.

⁽²⁰⁷⁾ Taip pat žr. Europos Taryba, *Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2019)11 valstybėms narėms dėl veiksmingos nelydimų ir atskirtų vaikų migrantų globos*, 2019 m., <https://rm.coe.int/0900001680993db7>, kurioje pabrėžiama, kad siekiant veiksmingai užtikrinti vaiko interesus, globėjams turėtų būti paskirtas toks bylų skaičius, kokį jie būtų pajėgūs valdyti.

⁽²⁰⁸⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 7 dalis.

⁽²⁰⁹⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 1 dalis.

⁽²¹⁰⁾ PSD (2024 m.) 26 straipsnio 6 dalis.

⁽²¹¹⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 2 ir 6 dalys.

⁽²¹²⁾ PSD (2024 m.) 43 konstatuojamoji dalis.

⁽²¹³⁾ Daugiau informacijos bus pateikta rengiamoje atnaujintame FRA leidinyje *Guardianship Handbook* (Globėjo vadovas) (dabartinė redakcija skelbiama internete <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>).

⁽²¹⁴⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 2 dalis.

⁽²¹⁵⁾ PSD (2024 m.) 43 konstatuojamoji dalis.

⁽²¹⁶⁾ PSD (2024 m.) 43 konstatuojamoji dalis.

⁽²¹⁷⁾ PSD (2024 m.) 25 straipsnio 1 dalis.

PSD (2024 m.) taip pat nurodyta, kad apgyvendinant nelydimą vaiką būtina atsižvelgti į jo interesus ⁽²¹⁸⁾. Nelydimas nepilnametis gali būti apgyvendintas su suaugusiu giminaičiu, globėjų šeimoje, vaikams skirtuose specializuotuose apgyvendinimo centruose arba kitose vaiko poreikius atitinkančiose apgyvendinimo įstaigose. Išimtiniais atvejais vyresni nei 16 metų nelydimi vaikai gali būti apgyvendinami suaugusiųjų apgyvendinimo centruose ⁽²¹⁹⁾. Atsižvelgiant į didelę riziką, susijusią su vaikų apgyvendinimu suaugusiųjų centruose, institucijos, priėmusios tokį sprendimą, prieš vaiko apgyvendinimą turi atlikti išsamų vertinimą ir padaryti išvadą, jog tai tikrai nepakenks vaiko gerovei ir atitinka jo interesus.

Gyvenamoji vieta turėtų būti keičiama kuo rečiau ⁽²²⁰⁾, laikantis globos stabilumo ir tęstinumo principų ⁽²²¹⁾. Globėjas turėtų dalyvauti priimant visus sprendimus dėl vaikų paskirstymo ir perskirstymo, įskaitant sprendimus dėl brolių ar seserų gyvenimo kartu, jeigu tai atitinka vaiko interesus. Globėjai yra prižiūrimi ir reguliariai tikrinami ⁽²²²⁾, o vaikai turi teisę pateikti skundus, jei jiems atstovaujama netinkamai ⁽²²³⁾. Globėjai turėtų būti keičiami kuo rečiau, bet jei tai būtina, ypač jei savo pareigas vykdo netinkamai, turėtų būti keičiami ⁽²²⁴⁾.

Pavyzdžiai. Vaiko interesų principo taikymas per priėmimo procesą

1 pavyzdys. Alternatyvus mokymasis iki galimybės mokytis pagal pagrindinę programą

Priėmimo centre gyvenantis 13 metų amžiaus vaikas negali iš karto mokytis pagal bendrąją švietimo sistemą, nes neturi pakankamo mokyklinio išsilavinimo ir pakankamai gerai nemoka priimančiosios šalies kalbos.

- Priėmimo ir švietimo institucijos įvertina vaiko išsilavinimą ir mokymosi poreikius.
- Laikina, bet ne ilgiau kaip vienam mėnesiui, organizuojamas alternatyvus mokymasis, įskaitant parengiamuosius kursus ir pagalbą mokantis kalbos.
- Jei reikia, siūlomos paspartinto mokymosi arba tarpinės programos, skirtos užpildyti vaiko išsilavinimo spragoms. Jų trukmė gali būti ilgesnė už pirminį vieno mėnesio laikotarpį. Bet kuriuo atveju, vaikas integruojamas į bendrąją švietimo sistemą ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo atvykimo, kartu toliau taikant pagalbos priemones. Vaikui suteikiamos mokymosi priemonės ir padedama dalyvauti jo amžiui tinkamose švietimo veiklose.
- Pažanga stebima reguliariai, siekiant kuo greičiau integruoti vaiką į bendrąją švietimo sistemą.

Vaiko interesų principo taikymas: užtikrinamas mokymosi tęstinumas, skatinama vaiko kognityvinis ir socialinis vystymasis, užkertamas kelias ilgalaikiai atskirčiai nuo švietimo sistemos, kartu sudaromos palankesnės sąlygos laiku įsitraukti į pagrindinę švietimo sistemą.

⁽²¹⁸⁾ PSD (2024 m.) 35 konstatuojamoji dalis.

⁽²¹⁹⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 9 dalis.

⁽²²⁰⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 9 dalis.

⁽²²¹⁾ PSD (2024) 26 straipsnio 2 dalis;

⁽²²²⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 8 dalis.

⁽²²³⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 8 dalis.

⁽²²⁴⁾ PSD (2024 m.) 27 straipsnio 6 dalis.

2 pavyzdys. Globėjo dalyvavimas keičiant vaiko gyvenamąją vietą

16 metų amžiaus nelydimas vaikas jau keletą mėnesių gyvena priėmimo centre. Dėl vietų trūkumo institucijos svarsto galimybę perkelti vaiką į kitą centrą.

- Prieš priimant bet kokį sprendimą, konsultuojamasi su globėju ir jis dalyvauja atliekant vertinimą.
- Vaiko nuomonė išklausoma jo amžiui tinkamu būdu ir jai skiriama derama svarba.
- Vertinamas šio sprendimo galimas poveikis vaiko gerovei, mokymuisi, sveikatos priežiūrai ir esamiems pagalbos tinklams.
- Nustatyta, kad vaikas lanko mokyklą ir gauna psichosocialinę pagalbą šalia dabartinio centro.
- Institucijos daro išvadą, kad perkėlimas sutrikdytų vaiko stabilumą ir priežiūros tęstinumą.
- Vaikas lieka esamoje apgyvendinimo vietoje, bet kartu svarstoma, kaip išspręsti vietų klausimą.

Vaiko interesų principo taikymas: pirmenybė teikiama stabilumui, priežiūros tęstinumui ir vaiko emocinei gerovei, o ne administraciniam patogumui, užtikrinant, kad sprendimai, turintys įtakos priėmimo sąlygoms, prisidėtų prie ilgalaikės vaiko raidos.

Komunikate dėl vaikų migrantų apsaugos ⁽²²⁵⁾ Europos Komisija taip pat ragina valstybes nares:

- užtikrinti, kad vaikams atvykus, būtų atliktas individualus jų pažeidžiamumo ir poreikių vertinimas atsižvelgiant į lytį ir amžių, taip pat kad į šį vertinimą būtų atsižvelgiama visose paskesnėse procedūrose;
- užtikrinti, kad visiems vaikams būtų laiku suteikta galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis (įskaitant profilaktinę sveikatos priežiūrą) ir psichosocialinę pagalbą, taip pat galimybė, neatsižvelgiant į vaiko ir (arba) vaiko tėvų statusą, naudotis įtraukaus formaliojo švietimo paslaugomis;
- užtikrinti, kad būtų sukurta įvairių nelydimiems vaikams skirtų alternatyvių globos galimybių, įskaitant globą globėjų ir (arba) kitose šeimose;
- užtikrinti, kad visi priėmimo centrai, kuriuose apgyvendinami vaikai, vykdydami veiklą taikytų vaiko apsaugos priemones; tai gali būti daroma ir paskiriant už vaiko apsaugą atsakingą asmenį;
- užtikrinti, kad būtų sukurtos ir prieinamos įvairios administraciniam vaikų migrantų sulaikymui alternatyvios priemonės, ir vykdyti jų taikymo stebėseną;
- užtikrinti, kad būtų sukurta tinkama ir veiksminga vaikų migrantų priėmimo stebėsenos sistema.

⁽²²⁵⁾ Europos Komisija, „Vaikų migrantų apsauga“, žr. 5 išnašą.

EUAA, „Operational Standards and Indicators on Reception including Vulnerability-related Aspects“ („Priėmimo operaciniai standartai ir rodikliai, įskaitant su pažeidžiamumu susijusius aspektus“), 2026 m. kovo mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/operational-standards-indicators-reception-including-vulnerability-aspects>.

6.4. Sulaikymas ir sulaikymo alternatyvos

Kaip nurodyta 2025 m. EUAA prieglobsčio padėties ataskaitoje ⁽²²⁶⁾, vaikų sulaikymas ES+ šalyse tebekelia didelį susirūpinimą. ES teisės aktuose aiškiai nustatyta, kad paprastai **vaikų negalima sulaikyti** ⁽²²⁷⁾. Vaikus leidžiama sulaikyti tik tada, kai įvertinama, jog tai atitinka jų interesus, ir jei tai yra **kraštinė priemonė**, taikoma išimtinėmis aplinkybėmis, kuomet trumpiau, kai kitų švelnesnių alternatyvių poveikio priemonių veiksmingai taikyti nėra galimybės ⁽²²⁸⁾.

PSD (2024 m.) taip pat pabrėžiama, kad valstybės narės, priimdamos sprendimus su vaikais susijusiais atvejais, turi atsižvelgti į JT vaiko teisių komiteto gaires ⁽²²⁹⁾. Teisinėje sistemoje pabrėžiama, kad vaikai visada turėtų būti apgyvendinami **tinkamose, vaikams pritaikytose vietose**, geriausia – **su laisvės atėmimu nesusijusiose ir bendruomeniškumo principu organizuotose vietose**. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad vaikams, įskaitant nelydimus vaikus ir šeimas, kuriose yra vaikų, būtų galima taikyti **įvairias veiksmingas ir prieinamas sulaikymui alternatyvias priemones** ⁽²³⁰⁾.

Jei ketinama taikyti sulaikymą, **pirmenybė teikiama sprendimui visą šeimą apgyvendinti kartu**, sykiu užtikrinant, kad būtų visapusiškai laikomasi visų PSD (2024 m.) numatytų apsaugos priemonių tiek vaiko, tiek jo šeimos nario atžvilgiu. **Jei šeimos neįmanoma apgyvendinti kartu** ir jei šeimai negalima taikyti sulaikymui alternatyvių priemonių, **turi būti užtikrintas nuolatinis ir prasmingas sulaikyto šeimos nario ir vaiko ryšys**, be kita ko, organizuojant reguliarius apsilankymus su laisvės atėmimu nesusijusioje vietoje.

Bet koks laisvės atėmimas, susijęs su vaikais, nesvarbu, ar apgyvendinant su kitais asmenimis, ar kitu būdu, turi būti taikomas **tik kaip kraštinė priemonė**, kuomet trumpesnį laikotarpį ir griežtai laikantis **vaiko interesų principo**.

⁽²²⁶⁾ EUAA, 2025 m. prieglobsčio padėties ataskaita. Santrauka, 2025 m. birželio mėn., <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2025-executive-summary>.

⁽²²⁷⁾ Tarptautiniu lygiu iš esmės sutariama (pvz., Vaiko teisių komitetas, Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komitetas ir JT darbo grupė savavališko sulaikymo klausimais pritaria), kad vaikai neturėtų būti sulaikomi su imigracija susijusiais tikslais, nesvarbu, koks yra jų pačių ar jų tėvų teisinis ir (arba) migracijos statusas, ir kad sulaikymas niekada neatitinka jų interesų. Žalingas sulaikymo poveikis vaikams yra gerai dokumentuotas ir neigiamas. Nesvarbu, kuriam laikui ir kokiomis sąlygomis vaikai sulaikomi, sulaikymas gali labai neigiamai paveikti jų sveikatą ir raidą.

⁽²²⁸⁾ PSD (2024 m.) 40 konstatuojamoji dalis ir 13 straipsnio 2 dalis.

⁽²²⁹⁾ PSD (2024 m.) 40 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „<...> valstybės narės turėtų atsižvelgti į 2016 m. rugsėjo 19 d. Niujorko deklaraciją dėl pabėgėlių ir migrantų, atitinkamas Jungtinių Tautų sutartinio organo autoritetingas gaires dėl 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir į atitinkamą teismų praktiką“.

⁽²³⁰⁾ PSD (2024 m.) 40 konstatuojamoji dalis.

Jei taikomas sulaikymas, nelydimi vaikai turi būti apgyvendinami specialiai vaikams pritaikytose įstaigose, atskirai nuo suaugusiųjų, kuriose dirba kvalifikuotas personalas, gebantis užtikrinti vaikų teises ir patenkinti jų specifinius poreikius ⁽²³¹⁾. Visos sulaikytiems prašytojams ir sulaikytiems vaikams taikomos apsaugos priemonės taikomos ir nelydimiems vaikams ⁽²³²⁾.

Jei sulaikymo metu neįmanoma užtikrinti šių apsaugos priemonių, vaikai neturėtų būti sulaikomi arba turėtų būti nedelsiant **paleisti** ir apgyvendinti tinkamose patalpose.

Interesų vertinimo, būtinumo ir proporcingumo vaidmuo

Bet koks sprendimas dėl vaiko sulaikymo turi būti pagrįstas individualizuotu interesų vertinimu. Interesų vertinimas ne pakeičia būtinumo ir proporcingumo teisinius kriterijus, bet juos paaiškina ir papildo – užtikrinama, kad priimant sprendimą, ar konkrečiu atveju sulaikymas yra teisėtas ir pagrįstas, svarbiausias kriterijus būtų vaiko gerovė.

Pagal **būtinumo kriterijų** valdžios institucijos turi įvertinti, ar sulaikymas yra absoliučiai būtinas ir ar norimų tikslų neįmanoma pasiekti mažiau ribojančiomis priemonėmis. Institucijos privalo nustatyti, kad kitų tinkamų alternatyvų, pavyzdžiui, apgyvendinti bendruomeniškumo principu organizuotose ar su laisvės atėmimu nesusijusiose vietose, nėra.

Pagal **proporcingumo kriterijų** reikalaujama įvertinti, ar sulaikymo padaryta žala nusveria galimą naudą. Tuo tikslu, be kitų dalykų, įvertinamas tikėtinas sulaikymo poveikis vaiko fizinei sveikatai, psichologinei gerovei, emocinei raidai ir bendrai gerovei. Jei tuos pačius tikslus galima pasiekti mažiau žalingomis priemonėmis, sulaikymas negali būti laikomas proporcingu ir jo reikėtų vengti.

EUAA, Guidelines on Alternatives to Detention (Sulaikymui alternatyvių priemonių gairės), 2024 m., <https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>

Dokumente pateikiamos sulaikymui alternatyvių priemonių apibrėžimo, nustatymo, sprendimo, įgyvendinimo, peržiūros ir panaikinimo gairės, kuriose konkrečiai aptariamas jų taikymas vykdant **pasienio procedūrą**.

Nuostatos, kuriomis reglamentuojamas prašytojų paskyrimas į geografinę vietovę ir judėjimo laisvės apribojimai, numatytos PSD (2024 m.) 8 ir 9 straipsniuose. Šios nuostatos **nėra** tiesiogiai susijusios su sulaikymu. Jomis veikiau paaiškinama, kaip valstybės narės valdo savo priėmimo sistemas. Nors praktikoje sulaikymui alternatyvios priemonės ir judėjimo laisvės apribojimai gali iš dalies sutapti, kaip numatyta PSD (2024 m.) 9 straipsnyje,

⁽²³¹⁾ PSD (2024 m.) 13 straipsnio 3 dalis.

⁽²³²⁾ PSD (2024 m.) 12 ir 13 straipsniai, tiksliau: kuo trumpesnis laikotarpis, draudimas laikyti kalėjimuose, galimybė būti lauke, ypatingas dėmesys fizinei ir psichikos sveikatai, teisė į švietimą, pagal amžių tinkama laisvalaikio veikla, vyrų ir moterų atskyrimas, galimybė susitikti su UNHCR atstovais, šeimos nariais, teisės konsultantais ir NVO, užtikrinant privatumą, veiksmingą galimybę pasinaudoti teisinėmis teisių gynimo priemonėmis.

pagrindinis kriterijus, į kurį reikia atsižvelgti, yra tai, kad **sulaikymui alternatyvios priemonės gali būti skiriamos tik tada, kai egzistuoja teisėtas sulaikymo pagrindas** (žr. 1 gairę).

Judėjimo laisvės **apribojimai** pagal PSD (2024 m.) 9 straipsnį yra **savarankiškos**, o ne sulaikymui alternatyvios priemonės. Nors sulaikymo pagrindas nereikalingas, prieš apribojant asmens judėjimo laisvę vis tiek **turi būti** priimtas **individualus sprendimas**.

Įsimintini dalykai

Prieš sulaikydamos vaiką, institucijos visada **privalo** atlikti struktūruotą, teisėmis grindžiamą vertinimo procedūrą, kurią sudaro toliau nurodyti veiksmai.

- **Patikrinti, ar yra teisėtų sulaikymo pagrindų** ⁽²³³⁾ pagal taikomus teisinius standartus.
- **Pirmiausia įvertinti visas su laisvės atėmimu nesusijusias alternatyvas** (pvz., apgyvendinimą bendruomeniškumo principu organizuotuose specialiuose centruose, šeimos susijungimo, globos, apgyvendinimo specialiuose priėmimo centruose galimybes). Jei alternatyvios priemonės yra galimos, sulaikymas **neturėtų** būti taikomas.
- Užtikrinti, kad sulaikymas būtų taikomas tik kaip **krašutinė priemonė**. Įvertinti, **ar sulaikymas iš tikrųjų yra būtinas**, ar galima pasinaudoti mažiau ribojančiomis alternatyvomis (pvz., apgyvendinti bendruomeniškumo principu organizuotoje vietoje, globėjų šeimoje, skirti globėją), ir ar sulaikymas nepadarytų žalos, kuri viršytų numatomą naudą. Alternatyvios priemonės, jei jos taikomos, taip pat turėtų būti būtinios ir proporcingos. Be to, turėtų būti atsižvelgiama į priemonių bendrą poveikį vaikui.
- Jei sulaikymas taikomas, jis turi būti **griežtai būtinas, proporcingas** ir trukti kuo trumpiau, sykiu užtikrinant vaiko gerovę.
- **Nustatyti rizikas**, pavyzdžiui, prekybos žmonėmis, smurto, išnaudojimo, negalios, sunkių psichikos sveikatos problemų, savižalos riziką, dėl kurios reikės skirti papildomo dėmesio ir pagalbos.
- **Nustatyti sveikatos sutrikimus, psichikos sveikatos problemas**, dėl traumos patiriamą emocinį išgyvenimą ir užtikrinti galimybę naudotis psichikos sveikatos priežiūros paslaugomis, pagalba traumos atveju bei medicininėmis paslaugomis.
- **Įvertinti apgyvendinimo įstaigos tipą**, ar ji neperpildyta, higienos sąlygas, prieinamumą bei tai, ar įstaiga pritaikyta vaikams, ar vaikai apgyvendinami atskirai nuo suaugusiųjų ir pagal lytį, taip pat ar joje dirba kvalifikuoti specialistai.
- **Užtikrinti, kad vaikas turėtų globėją**, teisėtą atstovą ir **jam būtų suteikta informacija** apie jo teises.

⁽²³³⁾ Vaikai gali būti sulaikomi: a) lydimi nepilnamečiai – kai sulaikomas nepilnamečio tėvas (motina) ar pagrindinis globėjas; b) nelydimi nepilnamečiai – kai sulaikymas apsaugo nepilnamečių (PSD (2024 m.) 13 straipsnis).

- Reguliariai **peržiūrėti būtinybę tęsti sulaikymą arba taikyti sulaikymui alternatyvias priemones** ir dokumentuoti sulaikymo poveikį. Toliau vertinti **galimybę taikyti sulaikymui alternatyvias priemones**. Ypač tais atvejais, kai nustatomas pažeidžiamumas ir kiti konkretūs poreikiai, pvz., prekybos žmonėmis rizika, medicininiai poreikiai ar psichologinės problemos, apgyvendinimo sąlygos pagal nustatytus poreikius turi būti atitinkamai **koreguojamos**, o prašytojas turi būti apgyvendintas tinkamoje vietoje.
- Užtikrinti, kad vaikas **suprastų savo teisę užginčyti sulaikymą ir sulaikymui alternatyvias priemones**.
- Užtikrinti vaikui **teisminę priežiūrą ir galimybę gauti nemokamą teisinę pagalbą ir būti atstovaujamam**.
- Teikti nuolatinę **psichologinę ir medicininę pagalbą**, siekiant sumažinti žalą.
- Užtikrinti **galimybę mokytis, gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir užsiimti laisvalaikio veikla** įstaigoje.
- Kai tik **sulaikymo pagrindas išnyksta, nedelsiant paleisti vaiką į saugią, su laisvės atėmimu nesusijusią aplinką**. Jei taikoma **sulaikymui alternatyvi priemonė**, įvertinti, kas geriausiai atitinka vaiko interesus ir ar reikia keisti gyvenamąją aplinką.
- Stebėti vaiko **gerovę po sulaikymo ar sulaikymui alternatyvių priemonių taikymo**, siekiant sumažinti ilgalaikę žalą.
- Prireikus po paleidimo iš sulaikymo įstaigos teikti **psichosocialinę pagalbą ir reintegracijos paslaugas**. Pasikeitus sąlygoms, **periodiškai atnaujinti [interesu vertinimo formą](#)**.

Priedai

I priedas. Asmeninis pokalbis dėl prieglobsčio su vaiku

Kaip vesti asmeninį pokalbį atsižvelgiant į vaiko interesus ⁽²³⁴⁾

Pasirengimas pokalbiui. Pasirengimas yra itin svarbus siekiant užtikrinti, kad pokalbio dėl prieglobsčio procesas būtų aiškus, pagarbus ir atitiktų vaiko interesus. Atsižvelgiant į Prieglobsčio procedūros reglamente (PPR) nustatytas informavimo pareigas, vaikams turėtų būti jiems suprantamu būdu pranešta apie asmeninio pokalbio tikslą, veiksmus ir dalyvaujančių asmenų vaidmenis. Globėjams ir, kai taikytina, teisinės pagalbos konsultantams, teisės konsultantams ir teisininkams tenka svarbus vaidmuo informuojant vaiką ir parengiant jį pokalbiui. Be kitų dalykų, jie turi paaiškinti procedūrą, vaiko teises, pareigas ir tai, ko tikėtis per pokalbį, amžių atitinkančią kalbą ir atsižvelgdami į kultūrinius ypatumus. Tam tikrais atvejais informacija gali būti teikiama per pasirengimo pokalbiui susitikimus, grupines informacines ar teisinių konsultacijų sesijas. Prieš pradėdant asmeninį pokalbį sprendimą priimančiai institucijai rekomenduojama įsitikinti, kad vaikas buvo tinkamai informuotas apie pokalbio tikslą, savo teises ir pareigas ir juos supranta. Ši informacija gali būti pateikta prieš pokalbį arba paties asmeninio pokalbio pradžioje. Globėjai turėtų dalyvauti per visą procesą ir padėti vaikui, palengvinti veiksmingą jo dalyvavimą ir užtikrinti, kad būtų apsaugotos vaiko teisės ir interesai.

Saugios ir palaikančios aplinkos sukūrimas. Fizinė ir emocinė pokalbio aplinka gali labai paveikti vaiko gebėjimą veiksmingai dalyvauti pokalbyje. Apklausos turėtų vykti nebauginančioje, vaikams pritaikytoje aplinkoje ⁽²³⁵⁾, kuri padėtų sumažinti nerimą ir stiprintų saugumo jausmą. Reikėtų daryti reguliarias pertraukas, atsižvelgiant į vaiko emocinius ir fizinius poreikius, bei užtikrinti, kad pokalbio trukmė neapsunkintų vaiko.

Komunikacijos pritaikymas. Veiksminga komunikacija yra esminis pokalbio, kuriame atsižvelgiama į vaiko aplinkybes, elementas. Valdžios institucijos privalo vartoti paprastą, aiškią kalbą, vengti teisinio žargono ar sudėtingos terminologijos. Mažesniems vaikams laisviau pasakoti apie savo patirtis gali padėti alternatyvūs raiškos būdai, pavyzdžiui, piešiniai ar istorijos. Vertėjai žodžiu turi būti parengti draugiškai bendrauti su vaiku, jautriai atsižvelgti į kultūrinius ypatumus ir efektyviai mažinti kalbines kliūtis. Siekiant apsaugoti vaiko teises itin svarbu užtikrinti, kad vaikas suprastų klausimus ir jaustųsi išgirstas.

⁽²³⁴⁾ Išsami informacija pateikiama UNHCR leidinyje „Technical Guide: Child Friendly procedures“ („Techninis vadovas. Vaikui pritaikytos procedūros“), 2021 <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, pirmiausia jo 3 skyriuje.

⁽²³⁵⁾ Daugiau informacijos pateikiama TMO leidinio „Working with migrant children at the borders of the European union, Iceland, Norway, Switzerland and the United Kingdom – A toolkit for front-line workers“ („Darbas su migrantais vaikais Europos Sąjungos, Islandijos, Norvegijos, Šveicarijos ir Jungtinės Karalystės pasienyje – priemonių rinkinys pirmosiose gretose dirbantiems specialistams“), 2023 m., <https://eca.iom.int/sites/g/files/tmzbdl666/files/documents/2023-11/pub2022-040-el-working-with-migrant-children.pdf>.

Emocinių ir psichologinių poreikių tenkinimas. Vaikai gali būti patyrę traumuojančius arba emocinius išgyvenimus keliančius įvykius, turinčius įtakos jų gebėjimui nuosekliai prisiminti informaciją. Pokalbio vedėjai turėtų žinoti apie traumos poveikį atminčiai ir gebėjimui bendrauti, būti palaikantys ir vaiko dar labiau netraumuoti. Bendravimas su psichologais arba vaiko apsaugos ekspertais gali suteikti papildomų įžvalgų apie vaiko poreikius ir emocinę būklę, užtikrinant, kad pokalbio procesas padėtų užtikrinti jo bendrą gerovę.

II priedas. Apsaugos priemonės ir atskaitomybė

Apsaugos priemonės ir atskaitomybės mechanizmai yra labai svarbūs siekiant užtikrinti prieglobsčio ir priėmimo sistemų teisingumą, skaidrumą ir veiksmingumą. Jais ginamos asmenų, ypač pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, vaikų, teisės ir kartu stiprinamas pasitikėjimas šių sistemų procesais. Aiškūs standartai, nepriklausoma priežiūra ir reguliari stebėsena padeda užkirsti kelią piktnaudžiavimui, užtikrinti sprendimų, darančių poveikį žmonių gyvenimui, nuoseklumą ir vientisumą. Skaidrus sprendimų priėmimas, pagrįstas aiškiais dokumentais ir peržiūros mechanizmais, užtikrina, kad veiksmai būtų nuoseklūs ir etiški.

Nepriklausoma priežiūra ir stebėsena padeda užtikrinti teisinių normų laikymąsi, o į vaiką orientuotas požiūris garantuoja, kad pirmenybė būtų teikiama vaiko interesams.

Be to, prieinami grįžtamojo ryšio ir teisių gynimo mechanizmai suteikia asmenims galimybę užginčyti sprendimus ir išlaikyti pasitikėjimą sistema.

Nuolatinės pastangos stiprinti specialistų gebėjimus dar labiau užtikrina apsaugos priemonių ir atskaitomybės reikalavimų laikymąsi.

1 lentelė. Pagrindinių funkcijų ir pagrindinių veiksmų, padedančių didinti atskaitomybę, apžvalga

Subjektas	Funkcija	Pagrindiniai veiksmai
Prieglobsčio institucijos	Tvarkyti vaiko tarptautinės apsaugos prašymą; priimti sprendimus dėl vaiko tarptautinės apsaugos prašymo.	Įsitikinti, kad prieglobsčio procedūros yra pritaikytos vaikui; užtikrinti, kad registracijos, pokalbių ir sprendimų priėmimo metu pirmenybė būtų teikiama vaiko interesams; vesti pokalbius, atsižvelgiant į vaiko aplinkybes; bendradarbiauti su globėjais, vaiko apsaugos tarnybomis ir pačiu vaiku; remtis įrodymais, kurie atspindi vaiko poreikius ir pažeidžiamumą; laikytis holistinio požiūrio vertinant įrodymus; užtikrinti, kad priimant visus sprendimus visų pirma būtų atsižvelgiama į vaiko interesus; laiku teikti rašytinius pranešimus, kurie atitiktų vaiko amžių ir brandos lygį; apie sprendimus pranešti vaikui pritaikytais būdais; koordinuoti veiksmus su atitinkamomis institucijomis, kad būtų įvertintos įvairios perspektyvos; aktyviai bendradarbiauti su kitomis institucijomis, siekiant integruoti įvairių sričių specialistų įžvalgas.

Subjektas	Funkcija	Pagrindiniai veiksmai
Vaiko apsaugos arba socialinės tarnybos	Įvertinti vaiko poreikius ir imtis atitinkamų priemonių, be kita ko, neleisti rasti rizikos veiksniams bei užkirsti kelią smurto, išnaudojimo ar nepriežiūros atvejams.	Suteikti skubią pagalbą; užtikrinti saugų būstą; tenkinti vaikų poreikius; koordinuoti integruotą vaiko apsaugos modelį ⁽²³⁶⁾ ; reguliariai peržiūrėti atvejus ir imtis tolesnių veiksmų pagal individualų atvejo planą.
Globėjas, asmuo, tinkamas laikinai vykdyti atstovo pareigas	Padėti ir atstovauti nelydimiems vaikams; užtikrinti, kad būtų apsaugotos jų teisės;	padėti vaikui per prieglobsčio procesą; užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į vaiko nuomonę ir brandą; saugoti vaiko interesus; dalyvauti globėjams skirtose mokymo programose ⁽²³⁷⁾ .
Teisės konsultantai, teisininkai	Padėti vaikams suprasti prieglobsčio procesą.	Teikti teisinės konsultacijas, teisinę pagalbą ir atstovauti vaikams; teikti nuolatinę teisinę pagalbą vaikui ir globėjui per skundo nagrinėjimo procesą bei imtis tolesnių veiksmų dėl bet kokių vaiko apsaugos ar priežiūros srities spragų; užtikrinti, kad būtų apsaugotos vaiko teisės, kad vaikas būtų išklausytas ir kad būtų veiksmingai išdėstyti jį ginantys argumentai; teikti nemokamą teisinę pagalbą; bendradarbiauti su globėjais, siekiant užtikrinti, kad sprendimai atitiktų vaiko interesus; visais proceso etapais teikti su konkrečiu vaiku susijusias ekspertines rekomendacijas.
Teisinės pagalbos konsultantas	Teikti vaikams konsultacijas ir pagalbą, padedančias suprasti prieglobsčio procedūrą ir priėmimo procesą, įskaitant jų teises, pareigas ir galimus rezultatus, siekiant įgalinti juos prasmingai dalyvauti procese ir priimti sprendimus;	vaikui teikti aiškią, jo amžiui atitinkančią informaciją apie prieglobsčio procedūrą, įskaitant vaiko teises šioje procedūroje, procedūros etapus ir sprendimų pasekmes; padėti vaikui ir globėjui įvairiais prieglobsčio procedūros etapais; užtikrinti, kad, kaip reikalaujama, būtų gautas vaiko sutikimas; teikti nemokamas individualias arba grupines teisinės konsultacijas; bendradarbiauti su globėjais, vaiko apsaugos tarnybomis ir kitais paslaugų teikėjais.

⁽²³⁶⁾ Žr. [Komisijos rekomendaciją \(ES\) 2024/1238](#) dėl integruotųjų vaiko apsaugos sistemų kūrimo ir stiprinimo atsižvelgiant į vaiko interesus; žr. 6 išnašą.

⁽²³⁷⁾ Daugiau informacijos apie atskaitomybės stiprinimą pateikiama „European Guardian Network“ dokumente „7 Standards of Guardianship“ („7 globos standartai“), <https://www.egnetwork.eu/wp-content/uploads/2022/12/7-standards-of-guardianship-Infographic.pdf>.

Subjektas	Funkcija	Pagrindiniai veiksmai
Sveikatos priežiūros specialistai	Imtis veikų pagal vaikų fizinės ir psichikos sveikatos poreikius	Teikti visapusiškas sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant psichikos sveikatos priežiūrą ir priežiūrą po traumų; atlikti medicininius vertinimus, siekiant pagrįsti prieglobsčio prašymus; užtikrinti galimybę skiepytis ir gauti specializuotą gydymą; užmegzti partnerystės ryšius su vietos sveikatos priežiūros paslaugų teikėjais.
Už švietimą atsakingos institucijos	Sudaryti vaikui palankesnes sąlygas mokytis, vystytis ir integruotis;	užtikrinti galimybes gauti įtraukias švietimo paslaugas, teikti kalbinę, psichosocialinę pagalbą ir galimybę mokytis pagal specialiai pritaikytus mokymosi planus, šalinti ankstesnio švietimo spragas.
Priėmimo institucijos	Teikti kasdienę pagalbą, įskaitant aprūpinimą būstu ir kitų materialinių bei nematerialinių poreikių tenkinimą, užtikrinant atitinkamas apsaugos priemones.	Teikti su būstu susijusią, materialinę pagalbą ir pagalbą pagal integracijos programas; koordinuoti nematerialiųjų priėmimo sąlygų užtikrinimą pasitelkiant pagalbos tarnybą, teikti specializuotą pagalbą nelydimiems vaikams, siekiant padėti susikurti stabilią gyvenamąją aplinką; dalyvauti daugiadalykiuose vertinimuose.
Tarptautinės organizacijos ir pilietinė visuomenė	Atstovauti vaikams ir užtikrinti vaikų teises per prieglobsčio procesą.	Teikti techninę pagalbą valstybėms narėms; stebėti, kaip laikomasi tarptautinių ir ES standartų; teikti teisinės pagalbos konsultacijas, vykdyti vaikams ir globėjams skirtas gebėjimų stiprinimo ir informacines programas; užtikrinti galimybę naudotis specializuotais ištekliais.
Prokurorai	Užtikrinti vaiko saugumą	Kai kuriose ES+ šalyse prokurorai prižiūri globėjų paskyrimo procesą. Prokurorai taip pat atlieka svarbų vaidmenį tiriant nusikaltimus prieš vaikus, įskaitant tarptautinės apsaugos prašytojus, arba vaikams poveikį darančius nusikaltimus. Pagrindinė jų pareiga – užtikrinti, kad su vaikais susiję sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į vaiko interesus.

Subjektas	Funkcija	Pagrindiniai veiksmai
Policija	Užtikrinti vaiko saugumą, atsižvelgiant į atvykstančių asmenų amžių, lytį ir įvairovę; suteikti informaciją apie galimybę pasinaudoti procedūra ir nukreipti asmenis, pareiškusius norą prašyti prieglobsčio.	Užtikrinti, kad į vaiko interesus būtų atsižvelgiama per visus keturis patikrinimus: saugumo, tapatybės, sveikatos ir pažeidžiamumo; nukreipti vaiką, kad jam būtų nedelsiant suteikta pagalba; užtikrinti, kad patikrinimus atliktų kvalifikuoti darbuotojai, turintys patirties vaiko apsaugos srityje; vartoti vaikams pritaikytą kalbą ir, nustačius konkrečius poreikius arba tarpusavyje susijusius pažeidžiamumo aspektus, nukreipti prašytoją į atitinkamas institucijas. Be to, šeimos susijungimo atvejais policija gali teikti su saugumu susijusią informaciją interesų vertinimo tikslais. Jeigu asmuo, su kuriuos vaikas susijungtų, kelia su saugumu susijusių abejonių, policija gali atkreipti dėmesį į šią informaciją. Paprastai policija įtraukiama, kai organizuojamas asmens perdavimas į atsakingą ES+ šalį arba šalį, į kurią asmuo perkeliamas. Policija informuojama apie perdavimo datą ir laiką ir gali padėti vaiką nuvežti į oro uostą arba, retais atvejais, gali lydėti vaiką perdavimo metu, jei tai būtina dėl kokios nors konkrečios priežasties. Paprastai rekomenduojama, kad vaiką perduodant jį lydėtų globėjas.

III priedas. Vaiko interesų vertinimas nustatant amžių

Pagrindinis šio vertinimo tikslas – įvertinti, kaip turi būti atliekamas amžiaus nustatymas, kad atitiktų vaiko interesus. Šiuo tikslu institucijos turėtų:

- surinkti pagrindinę informaciją, pavyzdžiui, turimus dokumentus, asmeninius pareiškimus ir pastebėjimus, įskaitant informaciją apie vaiko amžių, kad galėtų suprasti vaiko padėtį, ir
- apsvastyti galimas pažeidžiamumo patikrinimų išvadas, kai amžius įvertinamas tikrinimo etapu.

Pagrindiniai aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti, kai amžius vertinamas atsižvelgiant į vaiko aplinkybes

Netinkamo priskyrimo rizika Įvertinti tikimybę, kad vaikas gali būti klaidingai pripažintas suaugusiuoju arba atvirkščiai, bei pasekmes, susijusias su vaiko galimybėmis naudotis teisėmis ir gauti apsaugą.

Amžiaus nustatymo laikas. Amžiaus nustatymas yra būtinas, kai dėl to kyla pagrįstų abejonių. Vis dėlto institucijos privalo įvertinti, kada atlikti šią procedūrą būtų tinkamiausia, atsižvelgdamos į tai, ar vaikas fiziškai ir emociškai yra jai pasirengęs. Jei vaikas pastaruoju metu patyrė skaudžių išgyvenimų (pvz., jo laivas nuskendo), institucijos, ruošdamosi nustatyti amžių, pirmiausia turėtų užtikrinti, kad vaikas gautų visą būtiną medicininę ir psichologinę pagalbą. Taip užtikrinama, kad vertinimas būtų atliktas kuo greičiau – per 30 dienų – taip, kad būtų apsaugoti vaiko interesai ir kuo labiau sumažinta žalos rizika.

Papildomos pagalbinės paslaugos. Siekiant sumažinti stresą ar nerimą, psichosocialinė pagalba prieš amžiaus nustatymo procesą, per šį procesą ir jam pasibaigus gali padėti ne tik didinti vaiko gerovę, bet ir skatinti jo norą bendradarbiauti.

Alternatyvių įrodymų naudojimas. Nustatyti, ar amžiaus įvertinimo procese prašoma informacija iš tiesų yra labai svarbi ir ar gali pakakti alternatyvių įrodymų (pavyzdžiui, dokumentų ar patikimų kitų asmenų, pavyzdžiui, giminaičių, tėvų, draugų ar bendrakeleivių, pareiškimų).

Procedūrinė būtinybė. Spręsdamos, ar amžiaus įvertinimas būtinas, institucijos turėtų įvertinti, ar konkrečiu atveju yra būtina vaiko amžių išsiaiškinti nedelsiant. Prie tokių priskiriami atvejai, kai priimami itin svarbūs sprendimai, pavyzdžiui, dėl vaiko ir (arba) vaiku laikomo asmens apgyvendinimo tinkamoje vietoje, sprendimai, ar tikslingas šeimos susijungimas, arba kai delsimas galėtų neigiamai paveikti vaiko gerovę ar teisinį statusą. Taip pat reikėtų įvertinti į praktines galimybes įvertinti amžių, įskaitant vertinimo laiką ir tai, kad gauti rezultatai gali būti neaiškūs.

- Jei vaikui kylanti rizika yra didesnė už procedūrinę naudą, sprendimas gali būti atidėtas, o asmuo turėtų būti laikomas vaiku.
- Jei amžiaus įvertinimas neatliekamas, asmuo turėtų būti laikomas vaiku, suteikiant galimybę naudotis visomis prieglobsčio sistemos apsaugos priemonėmis ir lengvatomis.

Į vaikus orientuotas požiūris. Kai amžiaus įvertinimas laikomas būtinu, institucijos privalo užtikrinti, kad šis procesas būtų organizuojamas ir vykdomas atsižvelgiant į vaiko aplinkybes. Be to, vertindamos interesus ir pasvėrusios įvairią riziką amžiaus įvertinimo tikslais, institucijos turėtų pritaikyti savo metodiką pagal individualias vaiko aplinkybes. Sprendimai turėtų atitikti minimalios intervencijos principą, užtikrinant, kad pasirinktas (-i) vaiko amžiaus įvertinimo metodas (-ai) būtų proporcingas (-i) ir kad būtų gerbiamas vaiko orumas (pvz., nereikėtų leisti tyrimų, per kuriuos asmuo turėtų apsinuoginti arba per kuriuos būtų tikrinami lyties organai).

Informacijos teikimas. Globėjas, teisinės pagalbos konsultantas ir vertintojai privalo užtikrinti, kad informacija apie procesą vaikui būtų pateikta aiškiai ir pagal jo amžių tinkamu būdu. Vaikas turėtų suprasti vertinimo tikslą, taikomus metodus ir galimus rezultatus, įskaitant tai, kaip vertinimas susijęs su prieglobsčio prašymu, ir kaip apskųsti sprendimą.

Dokumentavimas. Užtikrinti sprendimų priėmimo proceso skaidrumą, sudaryti galimybę peržiūrėti sprendimą, jei atsirastų naujos informacijos ar pasikeistų aplinkybės.

Skundai. Institucijos užtikrina, kad vaikas prašytojas, padedamas globėjo, galėtų pasinaudoti teisinio atstovavimo pagalba ir užginčyti vertinimo rezultatus pagal nacionalinę praktiką.

Veiksmingumas ir efektyvumas. Kartais suaugę prašytojai gali melagingai teigti esą vaikai, kad galėtų pasinaudoti vaikams skirtomis apsaugos priemonėmis. Kita vertus, kai kurie vaikai gali prisistatyti kaip suaugusieji, pavyzdžiui, kai yra prekybos žmonėmis aukos ir juos išnaudojantys asmenys juos suklaidina arba kai tiesiog mano, jog suaugusiesiems gali būti lengviau patekti į darbo rinką (tai svarbus veiksnys dėl gimtojoje šalyje patiriamo šeimos spaudimo prisidėti prie šeimos pajamų). Būtent dėl to yra svarbu, kad amžiaus nustatymo procesas būtų tikslus ir sąžiningas, o sistema būtų teisinga, būtų užkirstas kelias išnaudojimui ir kartu būtų užtikrinta, kad prašytojai, kurie išties yra vaikai, gautų jiems reikalingą pagalbą. Taip pat yra būtina, kad pirmosiose geroje dirbantys pareigūnai, įskaitant pareigūnus, atliekančius pažeidžiamumo ir sveikatos patikrinimus (tikrinimo etapu), galėtų ir būtų kompetentingi dirbti su vaikais ir vertinti pažeidžiamumo požymius.

EUAA, *Practical Guide on Age Assessment*, (Praktinis amžiaus nustatymo vadovas), 2025 m. gruodžio mėn. <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

IV priedas. Vaikams specialiai pritaikytos pagalbos teikimo priėmimo centruose vadovaujantis vaiko interesų principu pavyzdžiai

- **Specialiai pritaikyti vertinimai:** atlikite išsamius individualius vertinimus, kad galėtumėte suprasti kiekvieno vaiko unikalius poreikius, aplinkybes ir prioritetus, ir nustatykite galimus papildomus specialiuosius poreikius.
- **Individualizuotos pagalbos planai:** remdamiesi vertinimais, parenkite ir įgyvendinkite individualizuotos pagalbos planus, užtikrindami, kad būtų atsižvelgta į visus vaiko gerovės aspektus.
- **Pažeidžiamoje padėtyje esančių ir labai specifinių poreikių turinčių vaikų priežiūros ir reagavimo planas:** užtikrinkite, kad tarpusavyje susiję pažeidžiamumo veiksniai būtų ne tik įvertinti, bet ir kad juos būtų galima faktiškai sumažinti, ypač kai tie veiksniai kelia vaikams didelę riziką (pvz., kai vaikai yra prekybos žmonėmis, smurto dėl lyties aukos), arba kai vaikai yra įvairios seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės, lyties raiškos ar lytinių požymių (SOGIESC).
- **Vaikų dalyvavimas:** užtikrinkite, kad vaikai aktyviai dalyvautų priimant jiems svarbius sprendimus, atsižvelgiant į jų amžių ir brandą.
- **Saugus būstas ir vaikams pritaikytos erdvės:** vaikus apgyvendinkite saugioje, patikimoje ir vaikams tinkamoje vietoje, kuri atitiktų konkrečius vaikų poreikius; svarbu, kad būtų vaikams pritaikytų erdvių, kuriose vaikai galėtų žaisti, saugiai mokytis ir bendrauti ⁽²³⁸⁾.
- **Švietimo pagalba:** organizuokite kalbos kursus, kad vaikams būtų lengviau integruotis į vietos švietimo sistemą, efektyviai teikite informaciją; padėkite vyresniems vaikams, kad jie būtų priimti į mokyklą, įskaitant profesinio mokymo kursus.
- **Specialiojo ugdymo poreikiai:** teikite specializuotą pagalbą specialiųjų mokymosi poreikių turintiems vaikams.
- **Psichikos sveikata ir psichosocialinė pagalba:** padėkite vaikams, patyrusiems traumų ar stresų, gauti konsultavimo ir psichologines paslaugas ⁽²³⁹⁾.
- **Medicininė priežiūra:** pasirūpinkite, kad lėtinėmis ligomis sergantys ar tam tikrų sveikatos sutrikimų turintiems vaikams būtų suteikta tinkama nuolatinė medicininė priežiūra.
- **Socialinės ir laisvalaikio veiklos:** organizuokite sporto, meno ir kitas laisvalaikio veiklas, taip prisidedami prie vaiko socialinio vystymosi ir gerovės.

⁽²³⁸⁾ Žr. EUAA leidinio „*Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part III*“ („Tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės gairės. III dalis“) 5 skyrių „Child-friendly spaces and safe spaces for women and girls“ („Vaikams pritaikytos ir saugios moterims bei mergaitėms skirtos erdvės“), 2024 m. <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-iii-toolbox>.

⁽²³⁹⁾ Taip pat žr. EUAA, „*Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II*“ („Tarptautinės apsaugos prašytojų psichikos sveikatos ir gerovės gairės. II dalis“), 2024 m., žr. [84](#) išnašą.

- **Prašymų valdymas:** paskirkite vaiko apsaugos srityje besispecializuojančius prašymų tvarkymo specialistus, kurie prižiūrėtų vaiko poreikius ir koordinuotų pagalbos paslaugas.
- **Informavimas apie teises:** informuokite vaikus jų amžių atitinkančia kalba ir būdais, taip pat informuokite jų šeimas apie savo teises ir galimas pagalbos paslaugas.
- **Nemokamos teisinės konsultacijos, teisinė pagalba ir teisinis atstovavimas:** vaikas turėtų turėti galimybę gauti nemokamas teises konsultacijas ir, kai taikytina, nemokamą teisinę pagalbą.
- **Kultūrinis jautrumas:** teikdami pagalbą atsižvelkite į vaiko kultūrinę ir religinę kilmę bei papročius ir juos gerbkite.
- **Reguliari stebėseną:** reguliariai peržiūrėkite vaiko padėtį ir pagalbą pritaikykite pagal ilgainiui kintančius vaikų poreikius.
- **Grįžtamojo ryšio mechanizmai:** sukurkite kanalus, kuriais vaikai galėtų reikšti savo nuomonę ir teikti grįžtamąją informaciją apie gaunamą pagalbą; užtikrinkite, kad jie būtų išklaustyti ir kad į jų nuomonę būtų atsižvelgta.
- **Specializuotas darbuotojų mokymas:** mokykite visus priėmimo procese dalyvaujančius darbuotojus, įskaitant socialinius darbuotojus, teisės patarėjus ir sveikatos priežiūros paslaugų teikėjus, ypatingą dėmesį skirdami konkrečioms vaikų poreikiams ir jų apsaugos priemonėms.

V priedas. Vaiko interesų vertinimo forma

Interesų vertinimo forma yra nauja EUAA priemonė, skirta padėti valstybėms narėms įgyvendinti Pakte nustatytus su vaikais susijusius reikalavimus. Po bandomojo etapo forma gali būti koreguojama.

Europos Sąjungos
leidinių biuras

